

KINNITATUD
Tallinna Läänemere Lasteaia direktori
1. septembri 2022
käskkirjaga nr 1-3/7

Tallinna Läänemere Lasteaia õppekava

Sisukord:

1. Lasteasutuse liik ja eripära.....	3
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	4
3. Õppe ja kasvatustegevuse põhimõtted	4
4. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	5
Rühmade päevakavad:	6
Planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste arv rühmades nädalas:	6
5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja korraldus	7
Valdkond mina ja keskkond.....	8
Valdkond keel ja kõne.....	9
Valdkond eesti keel kui teine keel	10
Valdkond matemaatika.....	11
Valdkond kunst	12
Valdkond muusika	13
Valdkond liikumine.....	14
6. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja õpitulemus sõimerühmas	15
7. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja õpitulemus nooremas rühmas	31
8. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja õpitulemus keskmises rühmas	51
9. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja õpitulemus vanemas rühmas.....	78
10. Õppe- ja kasvatustegevuse märgid, sisu ja õpitulemus kooliks valmistuvas rühmas	104
11. Lapse arengu hindamise põhimõtted ja eeldatavad tulemused	135
12. Koostöö lastevanematega.....	158
13. Erivajadusega laps lasteaias	159
14. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord.....	160

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Tallinna Läänemere Lasteaed avati aadressil Läänemere tee 56 1989. aasta 9. jaanuaril Tallinna 135. Lastepäevakodu nime all.

Õppetöö lasteaias toimub eesti keeles. Kuni 1999/2000 aastani töötas lasteaias ka Lasnamäe Üldgümnaasiumi I klass. Seoses selle likvideerimisega muutus lasteaed 11-rühmaliseks. Ühest rühmaruumist kujundati näitusesaal ja metoodiline kabinet. Septembrist 2012 avati taas 12.rühm- liitrühmana.

Tallinna Läänemere Lasteaia nime saime novembris 1999. aastal. 2000. aastal valiti lipu ja logo konkursil nii laste kui töötajate poolt välja lapsevanem Varaku kavand, mille järgi õmmeldud lipp heisati esmakordselt 30. mail 2000. aastal lasteaia lõpupeo auks.

Tallinna Läänemere Lasteaed paikneb territoriaalselt heas kohas. Lähedal on Pirita jõgi ja Pirita – Kose oma kauni loodusega. Hea ühendus on Kadrioru ja kesklinnaga. Lasteaia territoorium on avar, olemas on spordiväljak ja igal rühmal oma mänguplats. Lisaks rühmaruumidele on laste arendamiseks kasutada ka saal, võimla ja meediatuba. Vastavalt võimalustele toimub kogu aeg õpi-ja kasvukeskkonna parandamine nii toas kui õues.

Meid teevad omanäoliseks head kunstitööd, kuna tööl on palju sel alal tugevaid õpetajaid. Lasteaeda külastavad tihti teatrid ja teised külalised. Toimub palju erinevaid üritusi.

Rühmade jaotus lasteaias on järgmine:

sõimerühm – lapsed 1,5- 3 a.

noorem rühm – lapsed 3 – 4 a.

keskmise rühm – lapsed 4 -5 a.

vanem rühm – lapsed 5- 6 a.

kooliks valmistuv rühm – lapsed 6 – 7 a.

liitrühm – lapsed 2– 7 a.

Lapse kooliks valmistumine algab sõimerühmas ja sisaldab endast kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arendamist. Lasteaia lõpuks peaks laps olema igakülgsest kooliküps.

Lasteaia töötavad lisaks tavalisele õppetööle ka lastevanemate poolt tasustatavad ringid.

Tallinna Läänemere Lasteaed on avatud 7.00 kuni 19.00

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteaia koostöös.

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk Tallinna Läänemere Lasteaias on toetada laste kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset, sealhulgas kõlbelist ja esteetilist arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel:

- terviklik ja positiivne minapilt;
- ümbritseva keskkonna mõistmine;
- eetiline käitumine ning algatusvõime;
- esmased tööharjumused;
- kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest;
- arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

3. ÕPPE JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Tallinna Läänemere Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteks on:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- lapse loovuse toetamine;
- mängu kaudu õppimine;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.

Lapse arengu toetamine Tallinna Läänemere Lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

- Tallinna Läänemere Lasteaed korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini;
- Õppetöö Tallinna Läänemere Lasteaias toimub aastaringelt, kuid suvekuudele on arvestatud õpitu kordamine ja süvendamine ning võimalikult palju kasutatakse aega õues viibimiseks;
- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmid, kus vahelduvad igapäevatoimingud, mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused;
- Tegevusi planeeritakse nii, et lapsel oleks võimalik teha valikuid. See õpetab lapsi iseseisvalt tegutsema, oma tegevust korrigeerima ja tegevuse tulemuse eest vastutama;
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale;
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse nädala eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi;
- Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetiliselt ja turvaliselt ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas;
- Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgi, eri valdkondade sisu ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist;
- Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikult lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Kuude kaupa antud temaatikat valdkonnas „Mina ja keskkond“ võib õpetaja vajadusel muuta;
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arutamine ning liikumis-, muusika- ja kunstitegevused;

RÜHMADE PÄEVAKAVAD:

		SÕIM	NR	KR	VR	KV
7.00	Lasteaed avatakse					
	Individaalsed tegevused; töö- ja vabategevused	7.00-8.10	7.00-8.15	7.00-8.20	7.00-8.25	7.00-8.30
	Hommikusöök	8.15	8.20	8.25	8.30	8.35
	Õppe- ja vabategevused toas ja õues	9.00-12.10	9.00-12.15	9.00-12.20	9.00-12.25	9.00-12.30
	Lõunasöök	12.15	12.20	12.25	12.30	12.35
13.00-15.00	Puhketunnid					
15.00-15.55	Õppe- ja vabategevused toas ja õues					
16.00	Õhtuode					
16.30-19.00	Individaalsed tegevused; töö- ja vabategevused					
19.00	Lasteaed suletakse					

PLANEERITUD ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE ARV RÜHMADES NÄDALAS:

	sõim	NR	KR	VR	KV
Kuulamine ja kõnelemine	2	3	3	3	3
Vaatlemine ja uurimine	1	1	1	2	3
Lugemine ja kirjutamine	-	-	1	1	2
Võrdlemine ja arvutamine	1	1	1	1	2
Liikumine	2	3	3	3	3
Muusika	2	2	2	2	2
Voolimine	1	1	1	1	1
Maalimine-joonistamine	1	1	1	1	1
Klepetöö –meisterdamine		1	1	1	1

Liitühma söögiajad ja tegevuste arv määratakse kindlaks rühma tegevuskavas

Planeeritud tegevuse pikkus on sõimes kuni 15 min, nooremas rühmas kuni 20 min, keskmises rühmas kuni 25 min, vanemas rühmas kuni 30 min, liit- ja kooliks valmistuvas rühmas kuni 35 min.

Kõik antud arvud on orienteeruvad ja olenevad laste vajadustest või ettepanekutest, tegevustest või teemadest, mida käsitletakse ning on muudetavad vastavalt rühmapedagoogide paremale äranägemisele.

5. VALDKONDADE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE **EESMÄRGID, SISU JA KORRALDUS**

- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervise seisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
  - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
  - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
  - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
  - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
  - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
  - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.
- Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.
- Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas: mina ja keskkond; keel ja kõne; eesti keel kui teine keel; matemaatika; kunst; muusika; liikumine.

VALDKOND MINA JA KESKKOND

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

SISUKS ON:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;

- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult kätuma.

VALDKOND KEEL JA KÕNE

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

SISUKS ON:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

VALDKOND EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

SISUKS ON:

- kuulamine;
- kõnelemine;
- Eesti kultuuri tutvustamine.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

VALDKOND MATEMAATIKA

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

SISUKS ON:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

VALDKOND KUNST

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

SISUKS ON:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste

töodesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

VALDKOND MUUSIKA

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

SISUKS ON:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

VALDKOND LIIKUMINE

EESMÄRGIKS ON, ET LAPS:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

SISUKS ON:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

KAVANDAMINE JA KORRALDAMINE:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

6. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA ÕPITULEMUS SÕIMERÜHMAS

MINA JA KESKKOND SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps õpib tundma ümbritsevat maailma (sotsiaalset, loodus ja tehiskeskkonda)
- Laps saab ettekujutuse oma minast
- Laps saab teadmisi perekonnast, sõpradest ja lasteaiast
- Laps saab teadmisi tähtpäevadest ja kommetest
- Laps saab teadmisi loodusest ja loodushoiust
- Laps saab teadmisi erinevatest töödest ja tegemistest
- Laps õpib täitma hügieeni- ja korranõudeid
- Laps õpib tundma liiklust ja liiklusohete

SISU

SEPTEMBER

MINA-nimi, laps, poiss, tüdruk; minu voodi, kapp, käterätt

LASTEAED- õpetaja nimi, tegevus (võtab lapsi vastu, mängib, joonistab, riietab); tädi nimi, töö (katab laua, peseb nõud, pühib tolmu, võtab sülle, teeb pai, toob toidu), mänguasjad, tegevused (käte pesemine, mängimine, söömine, magamine), sõbrad, tervitamine, rühma ruumid, saal, võimla ja mänguväljak.

OKTOOBER

RIIETUS- *riietusesemete nimetused, asetamine kappi, toolidele*

JALUTAMAS -tänavariietus, kuidas käituda (liikuda koos õpetajaga, hoida sõbral käest kinni), mida ei tohi õues teha (kindaid käest võtta, teiste juurest ära minna)

LAPSED LIIVAKASTIS -liiva ei tohi kastist välja võtta ja suhu panna, mängimine, liivakookide tegemine

SÜGIS – sügise iseloomulikud tunnused; inimeste tegevus, riietus, laste mängud, ilmastik, loodus, muutused taime ja loomariigis, seemned, juur- ja puuviljad

NOVEMBER

MINU PERE – ema, isa, õed-vennad, vanavanemad (tegevused, nimed), lemmikloomad kodus.

KODU – ruumide otstarve, mööbel, tegevused

KODULOOMAD - välimus, häälightsused, toit, elukoht, pojad, hoolitsus loomade eest (kass, koer, hobune, lammas, siga, kana, lehm)

DETSEMBER

TALV- Talve iseloomulikud tunnused. Inimeste tegevus, riietus, laste mängud, ilmastik, loodus, muutused taime ja loomariigis

JÕULUD -kuusk, ehted, riietus, kingid, salmid, jõuluvana, päkapikud, jõulupidu

JAANUAR

LASTEAIASÜNNIPÄEV – kingitused, laua katmine, lauanõud, maiustused

TALV- Talve iseloomulikud tunnused. Inimeste tegevus, riietus, laste mängud, ilmastik, loodus, muutused taime ja loomariigis

LIIKLUS sõidu- ja kõnnitee, valgusfoor, auto, autojuht, autode liigid ja otstarve, muud liiklusvahendid (lennukid ,laevad...), bensiinijaam, garaaž, politsei, liikluskorraldus; kuidas käituda tänaval

VEEBRUAR

VABARIIGI AASTAPÄEV-Eesti on meie kodumaa, lipp

SÕBRAPÄEV –kes on sinu sõber, mida te koos teete

METSLOOMAD - välimus, häälightsused, toit, elukoht, pojad ,talveuni (karu, rebane , hunt, jänes, orav, siil)

MÄRTS

MINA ISE –kehaosade nimetused

PUHTUS JA KORD – koristustarbed (nende kasutamine, asukoht), mänguasjade koristamine, riiete asetamine toolidele või kappi; majahoidja töö (pühib luuaga, riisub lehti, roogib lund, raputab liiva, raiub jääd); pesutädi töö (pesemine, loputamine, kuivama panemine, triikimine)

TOIT - toiduvalmistamine ,toitude nimetused, toidunõud, lauakatmine; kokatädi töö (kõök, pliit, lihmasin, mikser, külmkapp, lõikelaud jm, pliit on tuline, kõrvetab)

TERVIS – arsti töö (polikliinik, ootab, kutsutakse sisse, küsitakse nime, mis valutab); med. õe töö ja tema kabinet (kaal, mõõdupuu, spaatel, vatt, side, kraadiklaas, kuuldetoru); hammastepesu, pesemine, uni, hügieenitarbed

APRILL

KEVAD - kevade iseloomulikud tunnused. Inimeste tegevus, riietus, laste mängud, ilmastik, loodus, muutused taime ja loomariigis

KEVADPÜHAD –lihavõttejänkud, munade värvimine, toidud.

MAI

EMADEPÄEV –ema ja vanaema tööd (keedab, küpsetab, jalutab, mängib lastega, võimleb, loeb), nende abistamine, õnnitlemine

SUVI - suve iseloomulikud tunnused. Inimeste tegevus, riietus, laste mängud, ilmastik, loodus, muutused taime ja loomariigis

JUUNI, JUULI, AUGUST

Õpitu kordamine ja kinnistamine

ÕPITULEMUS

- Ütleb küsimise korral oma ees ja perekonnanime;
- Vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss
- Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel;
- Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend ja koduloomi, teab pereliikmete nimesid;
- Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta, nimetab oma pereliikmete koduseid toimetusi.
- Oskab nimetada oma rühma nime, suudab leida oma koha rühmas (voodi, kapp);
- Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ning töötajate nimed;
- Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht, pesuruum ja WC.
- Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.
- Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).
- Matkib ja teostab ette-näitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt põranda pühkimine).
- Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.
- Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).
- Osutab ja nimetab erinevaid toiduaineid
- Osutab ja nimetab erinevaid kehaosi.
- Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele, autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad, selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult
- Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (nt räägime vaikse häälega), selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).
- Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.
- Meeldetuletamisel tänab, palub, tervitab, jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).

- Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).
- Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.
- Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos), ütleb oma sõbra nime.
- Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha).
- Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).
- Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu.
- Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).
- Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vmt
- Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat)
- Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).
- Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende häälotsusi.
- Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt), loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba).
- Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane).
- Nimetab tuntumaid veelanimikke, nt konna ja kala.
- Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).
- Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda, osutab looduses või pildil puule, seenele, lillele, murule, metsale.
- Kirjeldab ja matkib liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmaadu, tuule puhumist).
- Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).
- Selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast
- Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta või viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti).

KEEL JA KÕNE SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps õpib kuulama ja mõistma täiskasvanu kõnet.
- Laps õpib keskendama tähelepanu esemete, mänguasjade, piltide vaatamisel.
- Lapse sõnavara rikastub:
  - nimisõnadega (riietusesemete, nõude, mänguasjade, puuviljade nimetustega)
  - tegusõnadega (tähistavad tuttavaid tegevusi)
  - omadussõnadega (tähistavad esemete suurust, värvust, maitset jt kergesti märgatavaid omadusi)
  - enamkasutatavate määrsõnadega (eile, täna, homme)
- Laps õpib eristama küsivat ja paluvat intonatsiooni.
- Laps õpib vastama küsimustele vahetult tajutava ja varem nähtu kohta.
- Laps õpib rääkima kõigest nähtust (mänguasjadest, pildil kujutatavast, varem loetust).
- Laps õpib kuulama esitatavat pala ning kujundada soovi saada aru selle sisust.
- Lapses süveneb huvi ümbritseva maailma vastu.
- Lapse kõne areneb mängulisel suhtlemisel.

SISU

1.SUHTLEMINE

- Suhtlustegevus mängus igapäevatoimingutes, kõigis õpivaldkondades, kus täiskasvanu kommenteerib enda ja laste tegevust. Lapsele on antud võimalus sama teha
- Laps saab õpetajat jätkata või täiendada õpetaja poolt teadlikult jäetud pausidel;
- Laps saab täiskasvanu ärgitusel ja küsimuste abil võimaluse jutustada 2-3 lausega oma tegevusest või mängust

2.GRAMMATIKA

- Lapse grammatika areneb mängus, igapäevatoimingutes ja kõigis õpivaldkondades erinevate tegevuste läbiviimisel
- Lapse grammatika areneb õpetaja juhendamisel läbi viidavatel õppemängudel
- Laps saab osa võtta rollitegevustest, kus on võimalik rolle võrrelda (mina teen, tema teeb)
- Lapse grammatika areneb õpetaja juhendamisel läbi viidavatel (pildi)vaatlustel

3.SÕNAVARA

- Laps saab rikastada sõnavara mängus, igapäevatoimingutes ja kõigis õpivaldkondades erinevate tegevuste läbiviimisel
- Lapse sõnavara rikastavad õppekäigud
- Lapse sõnavara rikastavad dramatiseeringud
- Lapse sõnavara rikastub õpetaja juhendamisel läbiviidavate õppemängude kaudu
- Lapse sõnavara rikastub õpetaja juhendamisel raamatute vaatamisel ja koos lugemisel
- Lapse sõnavara rikastub õpetaja juhendamisel erinevate vestluste ja vaatluste käigus
- Lapse sõnavara rikastub muinasjuttude jutustamisel ja võimalusel kordusi imiteerida

4.HÄÄLDAMINE

- Lapse hääldus paraneb suhtlustegevustes mängus, igapäevatoimingutes, kõigis õpivaldkondades erinevate tegevuste läbiviimisel
- Lapse hääldust parandavad liisusalmid ja vigursalmid
- Lapse hääldust parandavad lihtsamate luuletuste kuulamine ja päheõppimine
- Lapse hääldus paraneb keele- ja huulemängudes, häälikumängudes

ÕPITULEMUS

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla *r, s, k, õ, ü*).
- Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike.
- Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
- Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud.
- Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.
- Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided*).
- Kasutab tagasõnu (*all, peal, sees, ees, taga*) ruumisuhete tähistamiseks
- Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid.
- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes.
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt *Joonista! Istu!*).
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt *sõidab, laulavad*).
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da tegevusnime (nt. *hakkame mängima, ei taha mängida*).
- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga.

- Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust tegevuse käigus 1-2 lausungiga.
- Loeb peast või kordab järele 1-2-salmilist luuletust
- Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm).
- Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele
- Räägib endast *minavormis*.
- Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist)
- Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.
- Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.
- Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. *tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa*), osutades pildile või objektile.

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL SÕIMES

EESMÄRGID

- Lapses ärkab huvi eesti keele vastu
- Laps hakkab järele ütleva eestikeelseid sõnu

SISU

- Eesti keele kuulamine ja omandamine tegevuste vältel
- Lihtsamate eestikeelsete korralduste täitmine
- Eestikeelsete sõnade järele ütlemine suunamisel

ÕPITULEMUS

- Tunneb huvi eesti keele vastu
- Kuulab ja tajub eesti keele kõla
- Hääldeb järele kuulatud sõnu

MATEMAATIKA SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps tutvub põhivärvustega, õpib leidma neid ümbritsevast.
- Laps tutvub mõistega “ring”, “ruut”, “ümmargune”, “kandiline”.
- Laps õpib geomeetristest kujunditest piltide ja mustrite ladumist.
- Laps õpib ühesuguste piltide, esemete, värvuste ja suuruste leidmist
- Laps tutvub mõistega “üks” ja “palju”,
- Laps õpib kolmeni loendamist.
- Laps tutvub mõistega “suur-väike”, “pikk-lühike”, “kitsas-lai”, “kõrge-madal”
- Laps õpib konstrueerimist: “Sild”, “maja”, “tee”, “rong”, “torn”, “aed” jne.
- Laps tutvub mõistega: “all-peal”, “ees-tagas”, õpib kasutama neid ümbruse kirjeldamisel.
- Laps tutvub mõistega : “öö” ja “päev”.

SISU

1) ASJADE MAAILM:

Esemete järjestamine, rühmitamine, hulgad.

- Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall)
- Rühmitab antud kahesugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus), nt pallid ja klotsid värvuse järgi – punased klotsid ühte ja punased pallid teise hunnikusse

Orienteerumine ruumis

- Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.
- Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud toad või kohad.
- Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes *üles-alla, ette -taga*

Orienteerumine ajas

- Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nuku magama, päeval nukku mängib).

2) ARVUDE MAAILM:

Loendamine, arvutamine

- Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – *leia sinise kleidiga nukk*; erinevate mänguasjade hulgast – *leia kaks karu*).
- Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.
- Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, nt mitu palli on kassis).

3) SUURUSTE MAAILM:

Suurused ja mõõtmised

- Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.
- Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

4) KUJUNDITE MAAILM:

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üksühese vastavuse teel (nn toppimismängud)
- Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).

ÕPITULEMUS

- Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms.) alusel hulgaks
- Leiab erinevate esemete hulgast *üks* ja *palju*
- Loendab asju kolme piires ja vastab küsimusele mitu on?
- Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur-väike)
- Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel
- Kompimise- veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid sh ringi ja ruutu
- Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus
- Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-tagas

KUNST SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps tahab ja julgeb osaleda kunstitegevuses.
- Laps õpib iseseisvalt ja koostöös õpetajaga kunstiga tegelema;
- Laps õpib rõõmu tundma värvuste kooskõlas, tundma põhivärvusi;
- Laps õpib erinevate materjalide ja töövahendite kasutamist;
- Laps tutvub elementaarsete puhtuse ja korranõuetega kunstitegevuses;
- Laps õpib ära tundma tuttavate esemete kujutisi, leidma sarnasust esemete vahel
- Laps vaatleb pilte, näidistöid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, puu, koer, maja, vihm jne)

SISU

1) VOOLIMINE

- Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt materjali kuju.
- Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini.
- Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.
- Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale
- Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.
- Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt.

2) JOONISTAMINE

- Kritiseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
- Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.
- Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püüdes paberil
- Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).
- Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid

3) MAALIMINE;

- Kannab värvi pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.
- Jätab paberile jäljendeid švammiga, templiga jne.

- Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.
- Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintslit vees.
- Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe.
- Teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu.
- Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.
- Kaunistab (täppidega, joontega) mitmesuguseid etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepott, paber, papptaldrik, sokk, plastiliinist plaat, kivi jne).

4) MEISTERDAMINE

- Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.
- Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne.
- Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile
- Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms.
- Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms (nt lehed puule);

ÕPITULEMUS

- Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;
- Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid;
- Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, roheline, punase ja kollase värvi;
- Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid;
- Õpetajat jäljendades muljub, näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale;
- Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid;
- Tekitab iseseisvalt joonistusmaterjalidega (pliiatsid, kriidid jne.) erinevaid jälgi (täpid jooned) püsides paberi piirides;
- Tõmbab pintsliga jooni, teeb täppe ja katab pindu;
- Trükitab näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega;
- Vajutab jäljendeid kattes templi iseseisvalt värviga
- Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke
- Katab aluspinda liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid;
- Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustatsioone ning vastab küsimustele;
- Näitab teistele oma tööd, kui kunstiteost ja räägib sellest

MUUSIKA SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps saab muusikalisi elamusi, süvendada huvi ja armastust muusika vastu.
- Laps saab täiskasvanu häält ja intonatsiooni matkida:
- Laps saab kaasa laulda lühikesi muusikalisi fraase
- Laps saab arendada kuulmistaju, keskendumisost, võimet reageerida kontrastse iseloomuga muusikale, kutsuda esile emotsioone.
- Laps saab reageerida muusikale liikumisega
- Laps tutvub lihtsate keha- ja rütmipillidega
- Laps saab mängida lastepillidel

SISU

1.MUUSIKA KUULAMINE

Laps kuulab laule ja muusikapalu –hääle ja sõnadega, lastepillidel ja instseneeringuga ning karakterseid muusikapalu.

Kuulab looma- ja linnuhääli (automüra, autosignaali), võimaluse korral ka helilindilt.

2.LAULMINE

Laps matkib täiskasvanu häält ja intonatsiooni: lal-lal; auh-auh; näu-näu; tip-tip jne.

Laps laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase: äiu-äiu-nukuke; tip-tip-vihmake jne.

Laps laulab koos täiskasvanuga vaba, loomuliku ja õrna häälega.

3.RÜTMILINE LIIKUMINE

Laps kõnnib, jookseb, hüppab, läheb üle uuele liikumisele kaheosalise muusika muutumise järgi laulu või muusika saatel vabalt õpetaja järel või iseseisvalt

Laps sooritab muusika saatel lihtsaid tantsuliigutusi: plaksutamine, lehvitamine, rõhksamm, sõrmevibutus, poolkük, põlveplaks.

Laps annab matkivate liigutustega edasi muusika erinevat iseloomu (koer, kass, karu, jänes, lind, auto jne).

Laps sooritab lippude, lintide, kõrinat jms. muusika saatel liigutusi

Laps liigub muusika saatel lähtudes muusika tugevusest (vaikne-vali).

Laps reageerib muusika algusele ja lõpule

Laps eristab kõrget ja madalat registrit ning reageerib sellele teatud liigutustega

Laps eristab rahulikku ja erksat muusikat marsi ja hüplemise abil.

4.MÄNG LASTEPILLIDEL

- Laps tunneb lihtsaid rütmipille: kõlapulgad, kõristid, tangainetega täidetud topsid, rütmihäämrid.
- Laps mängib kaasa muusikapalale või õpetaja laulule kõrinat ja kõlapulkadega
- Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).
- Laps lööb marssides pillidega rütmi kaasa.
- Laps reageerib kaheosalise muusikapala osade vaheldumisele.

ÕPITULEMUS

- Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast
- Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigub kehaga vmt).
- Kuulab, jälgib õpetaja laulu või muusikapala.
- Huvitub laululistest tegevustest
- Püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa näiteks üksikuid silpe, sõnu, laulu lõike).
- Osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa).
- Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).
- Mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel, liikumisel ja laulmisel kehapillil, randme kuljustel, marakal ja kõlapulkadel
- Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (näiteks paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).
- Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks kõnd-jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega)

LIIKUMINE SÕIMES

EESMÄRGID

- Laps saab aktiivselt tegutseda nii individuaalselt, kui grupis;
- Laps saab matkida täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- Laps õpib sooritama erinevaid liikumisi õpetaja juhendamisel

SISU

1.KÕNNI- JA JOOKSUHARJUTUSED

Kõnd otsesuunas pinnal (kahe joone vahel, laual), trepil (toetudes käsipuule) üles ja alla, ringjoonel, kõnd üle takistuste, erinevas tempos, paarides (käest kinni), kolonnis (ühekaupa), õpetaja järel, peatustega suunda muutes. Jooks otsesuunas, siira-viira, kolonnis (ühekaupa), käsi plaksutades.

2.HÜPLEMIS- JA HÜPPEHARJUTUSED

Hüplemine kahel jalal paigal (sulghüplemine), kahel jalal edasi liikudes (1-2 m), paigalt kaugushüpe (10-30 cm), sügavushüpe (10-20 cm), hüpped rõngasse, hüplemine rõngast rõngasse, hüpe üle takistuste (5 cm).

3.VISKE- JA PÜÜDMISHARJUTUSED

Palli veeretamine õpetajale kahe ja ühe käega (vahemaa 1,5-2 m), teineteisele kahe ja ühe käega (50-100 cm), lookade alt, otsesuunas, liikudes palli järele; palli veeretamine läbi värava, eseme pihta, pallivise kahe käega eemale, palli viskamine maja ja püüdmine, esemete viskamine (hernekott).

4.RONIMISHARJUTUSED

Roomamine toengpõlvituses, kápuli, kõhuli, toengpõlvituses roomamine kaldpinnal, tasakaalupingil, kápuli ja kõhuli esemete vahel; roomamine lookade, nõöride, toolide alt, läbipugemine, üleronimine, varbseinal ronimine juurdevõtusammuga (1,5 m).

5.TASAKAALUHARJUTUSED

Kõnd kitsal rajal (15-20 cm), võimlemislaual, nõöril, üle takistuste, tasakaalupingil vahelduva sammuga; kõnd nõöril juurdevõtusammuga kõrvale, võimlemispingil erinevate käteasenditega, rõngast rõngasse, tõus päkkadele, laskumine taldadele; seis ühel jalal, aeglane keerlemine paigal.

6.VÕIMLEMINE

Asendid: seis, harkseis, iste, harkiste, toengiste, kõhuli, selili.

Käte- ja õlaliigeste harjutused : käte tõstmine ette, kõrvale, üles, käte viimine taha; kätehood ette ja taha, käteplaksud ees ülal; peopesade pööramine üles ja alla.

Kereharjutused: kerepöörded ning painutused paremale ja vasakule; painutus ette ja sirutamine; istes jalgade hargitamine, kõverdamine, sirutamine; kõhuli käte ja rindkere tõstmine; kõhuli ja tagasi selili pööramine.

Jalgade harjutused: kükk toe najal ja ilma toeta puudutades sõrmedega põrandata; põlvitusest istesse laskumine; varvastega esemete tõstmine.

Eale on väga oluline viia läbi fantaasiavõimlemist, matkimist.

ÕPITULEMUS

- Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.
- Mängib matkiva sisuga 1–2 reegluga kõnni- ja jooksumänge.
- Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.
- Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel.
- Veab tühja kelku.
- Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla.
- Matkab õpetajaga või vanematega looduses. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.
- Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega
- Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
- Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.
- Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega.
- Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.
- Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.
- Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- Kõnnib piiratud pinnal.
- Säilitab sihi kõnnil ja jooksul.
- Hüpitab käes palli, jälgib selle suunda.
- Sooritab põhiliikumisi.
- Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal

7. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE **EESMÄRGID, SISU JA ÕPITULEMUS NOOREMAS RÜHMAS**

MINA JA KESKKOND NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib tundma ümbritsevat maailma (sotsiaalset, loodus ja tehiskeskkonda)
- Laps saab teadmisi perekonnast, sõpradest ja lasteaiast
- Laps saab teadmisi tähtpäevadest ja kommetest
- Laps saab teadmisi loodusest ja loodushoiust
- Laps saab teadmisi erinevatest töödest ja tegemistest
- Laps õpib täitma hügieeni- ja korranõudeid
- Laps õpib tundma liiklust ja liiklusohete

SISU

SEPTEMBER

MINA. Oma nimi, perekonnanimi, vanus.

LASTEAED. Lasteaia tutvustamine (rühmatuba, pesuruum, tualettruum, riietusruum, saal, võimla, köök).

Ruumide otstarve ja sisustus (ruumis olevate tarbeesemete, mööbli, mänguasjade, raamatute õige kasutamine).

Õpetajate ja kaaslaste nimed. Käitumine rühmas, üldruumides, õuealal, tervitamine, tänamine, palumine jt viisakussõnade kasutamine.

LIIKLUS - sõidu-ja kõnnitee eristamine. Valgusfoori punase ja rohelise tule eristamine ja mõistmine. Autode ja jalakäijate liikumine vastavalt foori märguandele. Väikesed lapsed ei liigu tänaval või sõiduteel ilma täiskasvanuta. Pimedal ajal kanda helkurit. Jalgrattaga tohib laps sõita ainult kodus.

SÜGIS. Eristada ja nimetada sügisele iseloomulikke nähtusi: taevast on pilved, mis varjavad päikese; sajab vihma. Jalga pannakse kummikud, sest loigud on maas.

TAIMED. Eristada ja nimetada rohtu ja õitsvaid taimi lillepeenral ja rohus (rohi, muru, lilled). Tunda taime maapealseid osi: vars, leht, õis. Peenrale ei tohi astuda, lillede eest tuleb hoolitseda. Lillede kinkimisega valmistatakse rõõmu teistele inimestele.

KÖÖGIVILJAD. Õpetada eristama kuju, värvuse, maitse ja nimetuse järgi porgandit, kartulit, kapsast.

OKTOOBER

SÜGIS. Tunda ja nimetada õuealal kasvavatest puudest 1-2 lehtpuud. Sügisel lehed puudel värvuvad ja langevad maha. Sügise lõpul lilled närtsivad, rohi kolletub.

Linde jääb vähemaks, nad lendavad soojale maale.

Eristada kuju, värvuse ja maitse järgi kurki, tomatit, õuna.

TÄISKASVANUTE TÖÖD LASTEAIAS.

Õpetaja abi töö: aitab lapsi riidesse panna, toob ja jaotab toitu, peseb nõusid ja põrandaid, teeb voodeid ja pühib tolmu, vahetab käterätte ja voodipesu.

Koos õpetajaga võtta osa jõukohastest töödest rühmaruumis (pühkimine, pesemine, lauakatmine) ja juhtida laste tähelepanu töö tulemustele.

Korrapidaja töö tutvustamine.

MAJAPIDAMISRIISTAD

Kodus kasutatavad majapidamisesemed - tass, taldrik lusikas, lillevaas, laudlina.

Esemete olulisemad osad (toolil seljatugi, iste, jalad). Esemete õige kasutamine ja hoidmine.

NOVEMBER

PERE JA KODU.

Ema ja isa nimi.

Igal inimesel on kodu. Kodu asub linnas (maal), suures (väikeses) majas.

Kodu juures on aed (park, mets). Kodus elavad ema, isa, vanaema, vanaisa, vend, õde, kass, koer või mõni muu loom - nad on üks perekond. Loomad kuuluvad perekonna juurde. Perekonnas hoitakse ja kaitstakse üksteist. Perekonnas on igäühel oma ülesanded.

Ema valmistab perele süüa. Kõik aitavad ema. Tutvustada mõnda lastele sagedamini antavat toitu, jooki. Teada toitude maitset ja omadusi: magus, soolane, hapu, kuum, külm. Enne sööki tuleb pesta käsi.

Isa osa perekonnas - tubli, tugev, töökas. Teeb korteris remonti, parandab maja, mööblit, majapidamismasinaid, aitab ema. Ka lasteaed vajab isade abi.

Vanaisad on isa-isa ja ema-isa.

KASS.

Välimus: pea, kael, kere, jalad, saba.

Pehmed käpad, hääletu kõnd.

Pea: lühikesed kikkis kõrvad, ümmargused silmad, suu, pikad vurrud.

Pikk saba, pehme karv, värvus.

Kassi häälightsused: näugumine, nurrulöömine.

Kassi tegevusalad: lakub piima, sööb kala, püüab hiiri.

Kass elab inimese kodus, tema perekonnas. Inimene hoolitseb kassi eest.

Teada, et inimesel ja koduloomadel on nimed.

RAHVAKOMBED

Tutvustada rahvakombeid.

Tähtpäevi novembris:

hingedepäev, isadepäev, mardipäev, kadripäev.

DETSEMBER

TALV

Jõulupühade tähistamine.

Mõisted: jõuluvana, jõulukaartide saatmine, jõulukuusk, jõulukingitused.

Rõõmu valmistamine teistele inimestele. Kingituste andmine ja vastuvõtmine.

Jõulukuuse (okkad, lõhn) ja jõuluehete (kuju, suurus, värvus) vaatlus.

Jõulukuuse ehtimine koos õpetajaga. Rühmaruumi kaunistamine.

Jõulutoidud: piparkoogid, verivorstid, saiad (kuju, suurus, maitse, kaunistamine).

Jõulude ajal külastab lapsi Jõuluvana. Jõuluvana elab Lapimaal, kus on külm.

Kuusk ja tema osad: jäme vars-tüvi, palju oksi, okstel on lehtedeks okkad, mis ei lange talvel maha. Okkad on rohelised, teravad. Okstel on käbid. Tüvid ja käbid ja pruunid. Kuusk tuuakse jõuludeks tuppa jõulupuuks.

LINNUD TALVEL

Lindude tegevus talvel: lendavad, otsivad toitu. Lindude toitmine, toidumajade ülesseadmine.

JAANUAR

MÄNG. Kinnistada teadmisi mängudest ja mänguasjadest. Innustada rääkima lemmikmänguasjadest.

Õues mänguväljakul tehakse lumest ehitisi, lapsed teevad talisporti.

SPORT

Sporti tehes kantakse spordirõivaid. Värskes õhus viibimine on tervisele kasulik.

Sportlased on sõbralikud, abivalmis, terved ja tugevad.

TERVIS

Kinnistada teadmisi pesemisest ja õuaminekuks otstarbekast riietumisest.

Pesemisega seotud mõisted: puhtad, määrdunud, märjad, külmad käed; märg, libe, lõhnav seep; pehme, puhas, kuiv käterätik.

Terved lapsed on rõõmsad, nende käed, nägu ja riided on puhtad. Puhtad lapsed on kenad.

Toit – tervisele kasulikud ja kahjulikud toidud.

KEHA. Näo- ja kehaosad: silmad, kõrvad, nina, suu, põsed, otsmik, pea, õlad, keha, käed, sõrmed, jalad, varbad, süda, kopsud, aju.

TALV. Talve iseloomulikud nähtused: lehtpuud on raagus, ilm on külm, sajab lund, rohi on lumevaiba all, veekogud on jääs. Jääle ei tohi minna täiskasvanute loata.

Jääd ja lund ei tohi süüa, võib haigeks jääda, sest lumi ja jää on külmad ja söömiseks mustad. et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

Laste talvelõbud: kelgutamine, lumepallide veeretamine, lumememme tegemine.

VEEBRUAR

KOER, tema välimus: pea, kael, kere, jalad. Peas kõrvad (kikkis, lontis), silmad, koon, koonul nina, suu. Saba (pikk, lühike, rõngas, sirge). Kehaosade otstarve.

Koera häämitsused: haukumine, urisemine.

Koera tegevused: jookseb, liputab saba, valvab maja, sööb suppi, närib konti, lakub vett.

Koer elab inimese perekonnas. Suurtele koertele ehitab inimene kuudi. Inimene hoolitseb koera eest (toidab, puhastab).

LIIKLUSVAHENDID. Erinevad veovahendid ja nende liikumise koht (auto, lennuk, laev).

Nende juhid(autojuht, lendur, kapten). Veovahendite otstarve (reisijate- ja kaubavedu).

Erinevate transpordivahendite nimetused (sõiduauto, traktor, veoauto, buss, rong, tramm, lennuk, reisilaev, paat jt).

Autode rühmitamine otstarbe järgi (leivaauto, kiirabiauto, tuletõrjeauto, veoauto).

Veoauto osad: mootor, kabiin, ukсед, aknad, rool, veokast, rattad, laternad, pidurid, suunatud.

Helkur, sebra, valgusfoor. Otstarve, tähtsus.

TÄHTPÄEVAD. Tutvustada veebruarikuu tähtpäevi ja kombeid. Eesti sümbolikat. Vabariigi aastapäev. Sõbrapäev. Vastlapäev on liulaskmise päev.

MÄRTS

PERE JA KODU. Ees- ja perekonnanimi, teiste pereliikmete nimed.

Huvi äratamine ja armastuse kujundamine kodukohta vastu.

Teadmiste andmine koduümbruse loodusest, ühiskondlikest ja tootmishoonetest, inimestest, kes seal töötavad.

KUKK, KANA, TIBU.

Kuke välimus: pea, kael, kaks jalga, tiivad, nokk, keha kaetud sulgedega. Kuke iseloomustus: peas on hari, pikad sabasuled. Kuke värvus, häälitsemine.

Kuke ja kana sarnasus ja erinevus (siblivad, nokivad teri, magavad õrrel; hari, sabasuled, suurus, häälitus).

Kana muneb, hoolitseb poegade eest. Kanapoja välimus.

Inimese hoolitsus kodulindude eest.

NUKUTEATER.

Tutvustada käpiknukke. Nukuteatri näitlejate töö. Teatris tuleb istuda vaikselt, kuulata ja vaadata, mida tehakse laval. Näitlejatele plaksutamine ja lillede kinkimine - tänu nende töö eest.

TÄISKASVANUTE TÖÖDE tähtsuse mõistmine. Täiskasvanute töö tulemusel valminud esemete hoidmine. Ametid.

APRILL

KEVAD. Päike paistab, päevad lähevad pikemaks, ilmad soojemaks, lumi ja jää sulavad; maa muutub märjaks, tärkab rohi, puhkevad õitsele lilled, puudele ilmuvad lehed. Kevadel muutuvad linnud rõõmsamaks ja hakkavad laulma. Osa linde tuleb tagasi soojalt maalt.

LILLED. Esimesed kevadlilled: lumikelluke, ülane, sinilill, võilill, tulp.

Lillede noppimise otstarve ja hooldamine.

LOOMAD. Eristada ja nimetada jänest, oravat, karu. Nende iseloomulikud tunnused, teada kus elavad, mida söövad. Elukohad.

LASTEAED. Õpetada tundma lasteaia lähemat ümbrust, lasteaia nime ja aadressi, kirjeldama lasteaia välimust ja asukohta.

Teada, et lapsed ei lähe üksi tänavale, tutvustada liikluseeskirju.

MAI

KEVADTÖÖD. Kevadel tehakse õues koristustöid, riisutakse õued.

Kevadtööd aias, põllul, peenramaal. Õpetada eristama ümbritsevast taimestikust põõsaid: puudub üks jäme tüvi, palju lehti, oksid.

Võrrelda puid ja põõsaid. Tutvustada majahoidja tööd. Õpetada käitumist ja puhtuse pidamist ruumides ja õuealal.

EMADEPÄEV. Igal lapsel on ema. Ema armastab oma last. Pidupäev kogu perele, lapsed valmistavad emale rõõmu: kingivad lilli, teevad kaardi.

JUUNI, JUULI, AUGUST

Õpitu kordamine ja kinnistamine

ÕPITULEMUS

- Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed
- Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet.
- Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget)
- Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha.
- Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna
- Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema. Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel
- Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. Kirjeldab, mida tuttavatest köögi ja puuviljadest valmistada saab.
- Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.
- Põhjendab helkuri kandmise vajadust. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.
- Järgib kokkulepituid rühmareegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.
- Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).

- Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.
- Põhjendab lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine)
- Loob lühiajalisi sõprussuhteid.
- Lohutab omaalgatuslikult kaaslast
- Selgitab kuuldud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust
- Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed).
- Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor)
- Nimetab riigi nime, kus ta elab.
- Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi-, kadripäev ja vastlapäev
- Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest.
- Nimetab seene osadena kübara ja jala
- Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus).
- Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad). Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib
- Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.
- Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi.
- Kirjeldab metsa
- Selgitab öö ja päeva erinevust.
- Põhjendab, miks visatakse praht prügikasti.
- Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.

KEEL JA KÕNE NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapsel rikastub sõnavara
- Laps õpib hääldama häälikuid ja sõnu õigesti, selgesti ja kuulama nende kõla.
- Laps õpib rääkima kõigest nähtust (mänguasjadest, pildil kujutatavast, varem loetust).
- Lapses süveneb huvi ümbritseva maailma vastu, saab võimaluse esitada küsimusi.
- Laps õpib kuulama ja mõistma õpetaja kõnet, vastama küsimustele sõnadega, mitte žestiga.
- Laps õpib tähelepanelikult kuulama jutukesi ja muinasjutte.
- Laps õpib jutu ühiselt kuulamise oskust.
- Laps saab arendada kuulumistaju ja õiget kõnehingamist.

SISU

1.SUHTLEMINE

- Õpetaja kõne kuulamine ja mõistmine, küsimustele vastamine sõnadega, mitte žestiga.
- Jutukeste ja muinasjuttude tähelepanelik kuulamine. Ühiselt kuulamise oskus.
- Teadmine sellest, et kirjanduspalades jutustatakse lõbusatest, naljakatest ja igapäevastest asjadest elus.
- Jutustamine isiklikest kogemustest.
- Tuttava jutu jutustamine pildiseeria järgi ilma abistavate küsimusteta, moodustades iga pildi kohta 1-2 lauset.
- Erineva intonatsiooni kasutamine
- Dialoogis vastamine ühe või mitme sõnaga, nagu nõuab loomulik vestlus.
- Lause moodustamine (alus ja öeldis).
- Küsimuste abil mõnelauselise kirjelduse koostamine tuttava pildi, kanni või looma kohta.
- Kirjanduspala sisust arusaamise oskus, tegelaste erineva käitumise põhjal arusaamine nende iseloomudest.
- Kordus muinasjutus.
- Proosateksti eristamine värsist.

2.GRAMMATIKA

- Häälikute õige ja selge hääldamine j, ö, ü, õ, ž, z a, u, ä, h, m, i, p(b), o, e, t(d), n, k(g), s, l, v, f, z
- Kõrvalkäänete kasutamine (“Kellele annavad toitu?”, “Kellega (millega) mängid?”)
- Omastava ja osastava käände kasutamine koos kaassõnaga (laua peal, kuuse otsas jt)
- Muutevormid jalg-jala-jalga, käsi-käe-kätt.
- Sõnade “koju”, “kodus” osastava käände kasutamine, osastav kääne sõnades “ema”, “isa” jt. lõputa osastavaga sõnades, kõigis sõnades ainsuse osastava harjutamine (“palun leiba”)
- Tegusõnad oleviku 1., 2., 3. pöördes ja lihtmineviku ainsuse ja mitmuse 3. pöördes (mängis, mängisid).
- Ainsuse omastav kääne (kelle oma?), ainsus ja mitmus (laps mängib-lapsed mängivad), käskiv kõneviis ja ainsuse 3. pööre (“Tiiu söö - Tiiu sööb”).

3.SÕNAVARA

- Samaotstarbeliste esemete (tool, taburet jt) nimetuse, otstarbe ja kuju järgi eristamine.
- Esemete võrdlemine ja rühmitamine värvi, vormi, materjali ja otstarbe järgi. Võrrelda sarnaseid ja sama otstarbega esemeid.
- Kompimisel ja maitsmisel tunnetatavate omaduste, kuuldud helide eraldamine ja kirjeldamine,
- Üldmõistete selgitamine: mänguasjad, riided, jalatsid, mööbel, toidunõud.
- Mõnede omadussõnade vastandamine (puhas-määrdunud).
- Nimisõnade ja tegusõnade hulga suurenemine vastavalt kujutluste ja teadmiste laienemisele.
- Sõnavara täiendamine omadussõnadega (värvus, suurus, maitse).
- Jutukeses kasutatud kujunduslike sõnade meelde jätmine.
- Asesõnade kasutamine (mina-sina-tema).
- Lausete moodustamine kannide ja piltide kohta, laiendades lauset küsimuste abil
- Omadussõna täiendina: lill on punane - see on punane lill.

4.HÄÄLDAMINE

- Õpetaja poolt häälitud sõnade “äraarvamine” vastava pildi või eseme toel (pikemad ja kõlavamad nimisõnad).
- Eelharjutused häälikute k, s, r täielikuks omandamiseks.

- Häälikuühendite täpne hääldamine sõnades Häälikuühendite täpne moodustamine uutes sõnades.
- Sõnade häälimine.
- Loogiliste rõhkude, värsi rütmi ja riimi jälgimine luuletuse lugemisel
- Lühikeste luuletuste kiirustamata ning sõnu selgelt hääldades lugemine. Luuletuste iseseisev lugemine
- Palade riimi ja rütmi tajumine

ÕPITULEMUS

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
- Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt *-nt*, *-lt*, *-mp* jne).
- Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt *kuusk*, *kask – puu*; *tuvi*, *kajakas – linnud*).
- Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (*käpad*, *saba*, *rool*).
- Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (*tutimüts*, *kelgumägi*)
- Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.
- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidendid *ja*, *ja siis*, *aga*).
- Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis*, *laulsid*).
- Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.
- Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
- Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (*mis see on*, *kust see asi on saadud*, *miks see meeldib*.)
- Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.
- Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi Algatab ise aktiivselt suhtlust.
- Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.
- Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
- Annab vestluses edasi asjasse puutuvat infot.
- Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.

Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapses ärkab huvi eesti keele vastu
- Laps hakkab järele ütleva eestikeelseid sõnu
- Laps mõistab lihtsamaid eestikeelseid korraldusi ja viisakusväljendeid
- Laps hakkab otsima kontakti eesti keeles rääkijaga

SISU

- Eesti keele kuulamine ja omandamine tegevuste vältel
- Lihtsamate eestikeelsete korralduste täitmine
- Eestikeelsete sõnade järele ütlemine suunamisel

ÕPITULEMUS

- Tunneb huvi eesti keele vastu
- Kuulab ja tajub eesti keele kõla
- Hääldeb järele kuulnud sõnu
- Reageerib tegevuses kasutatavatele lihtsamatele korraldustele
- Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas olukorras ning mõistab neid
- Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid
- Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu
- Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks
- Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajadusel loob kontakti täiskasvanute ning teiste lastega

MATEMAATIKA NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib praktilises tegevuses eristama 8 põhivärvust: sinine, punane, kollane, roheline, lilla, valge, must, oranž;
- Laps õpib eristama nägemise ja kompimise teel ning nimetama ringi, ruutu, kolmnurka, nelinurka.;
- Laps õpib siduma suurustunnuseid värvuse ja vormiga ümbruse kirjeldamisel (suur punane ring);
- Laps õpib detaile laduma vahetult üksteise kõrvale ja peale, ringis ja ristkülikukujuliselt;
- Laps õpib suunama tähelepanu ümbritsevate esemete suurustunnustele “suur-väike”, “pikk-lühike”, “kitsas-lai”, “kõrge-madal” ning neid kõnes väljendama (kõrge maja; madal aed);
- Laps õpib võrdlema ehitisi ja esemeid kasutades mõisteid “suurem-väiksem”, “pikem-lühem”, “kitsam-laiem”, “ühepikkused”, “ühelaiused” jne (silma järgi, üksteise kõrvale või peale asetamise teel);
- Laps õpib viieni loendamist;
- Laps õpib mõisteid: “hommik”, “õhtu”, “päev”, “öö”;
- Laps õpib a märkama aastaegadele olulisi tunnuseid;
- Laps õpib määrama oma asukohta ruumis ümbritsevate esemete suhtes sõnadega “siin”, “seal”, “minu ees”, “minu taga”, “all”, “ülal”.

SISU

1) ASJADE MAAILM:

Esemete järjestamine, rühmitamine, hulgad.

- Antud erinevate esemete rühmitamine (nt pallid, pliiatsid, kommid, klotsid jne) ühe etteantud tunnuse (värv, suurus, kuju) alusel, nt leia kõik pikad pliiatsid või leia kõik kollast värvi esemed jne.

Orienteerumine ruumis

- Juhendamisel enda ja esemete asukohta määramine ruumis teiste esemete suhtes sõnadega *peal, all, sees, taga* või *ees*.

Orienteerumine ajas

- Ööpäeva osade määramisel sõnade *öö* ja *päev* nimetamine ja kasutamine.

2) ARVUDE MAAILM:

Loendamine, arvutamine

- Uue suuruse moodustamine (3–5) ühe lisamise teel ja loendamise tulemuse sõnastamine.

3) SUURUSTE MAAILM:

Suurused ja mõõtmised

- Kahest eritüübilisest esemest suurema- väiksema, pikema- lühema leidmine ja nimetamine.

4) KUJUNDITE MAAILM:

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujuliste esemete leidmine.
- Lihtsama mustrirea koostamine (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.

ÕPITULEMUS

- Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka;
- Paaride moodustamisega (üks-ühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades *sama palju*, *ühepalju* ehk *võrdselt*;
- Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni;
- Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (*suurem-väiksem*), pikkuse(*pikem-lühem*), laiuse (*laiem- kitsam*) järgi ning kasutab mõisteid;
- Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid toast ja õuest;
- Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestlustes vm);
- Eristab hommikut ja õhtut(kirjeldab tegevusi);
- Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal-all, ees-taga (minu ees, minu taga jne.).

KUNST NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib pintsli, pliiatsi ja voolimispulga õiget käsitlemist.
- Laps saab tutvuda erinevate värvustoonidega ja nende kasutamisega.
- Laps õpib esemete ja nähtuste kujutamist õpitud vormide, joonte ja pintslijälgedega abil.
- Laps õpib iseseisvalt uurima lasteraamatute illustratsioone, albume, postkaarte jne.
- Laps õpib erinevaid voolimisvõtteid (lamedaksvajutamist, rõnga moodustamist, täpikete vajutamist jne)
- Laps õpib 2-4 osaliste figuuride valmistamist osade kokkuvajutamise teel.
- Laps õpib leidma edasi andma eseme iseloomulikemais tunnuseid.
- Lapses kinnistuvad korra- ja puhtusnõuete tundmine ja nendest kinnipidamine
- Laps õpib käsitlema liimipintslit ja lappi.
- Laps õpib aluspinna otstarbekat kasutamist.
- Laps õpib kasutama vahelduvat värvirütmi ja säilitada väikest vahemaad kujundite vahel. Mustri koostamine.
- Laps õpib kujundeid üksteise suhtes erinevalt paigutama (tihedalt üksteise kõrval, väikese vahega, vaba asetus aluspinnal jne).
- Laps õpib laduma ja kleepima 2-3 osalisi kujundeid, põhikujundile lisama täiendavaid detaile.
- Laps osutab kunstitegevuse võimalustele väljas (liiv, lumi, looduslik materjal) ja kasutab neid
- Laps õpib suunavate küsimuste abil põhjendama, miks töö, pilt meeldib.

SISU

1) VOOLIMINE

- Voolitud ümarvormidele erinevate nimetuste andmine;
- Savitüki rullimine ja rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju muutmine, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.
- Ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks vajutamine, pigistamine ja venitamine sellele teise kuju andmise eesmärgil.
- Väikestest voolitud vormidest terviku moodustamine neid üksteise peale, sisse jne ladudes.
- Juhendamisel voolimispulga kasutamine savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks

2) JOONISTAMINE

- Iseseisvalt horisontaalsete ja vertikaalsete triipude tõmbamine sooviga jäljendada konkreetseid esemeid
- Juhendamisel erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjate joonte tõmbamine.
- Erinevate joonistusvahendite kasutamine liigse surveta.
- Natuurile sarnaste, lähedaste esemete, asjade, inimese (nn peajalgsed) kujutamine.

3) MAALIMINE;

- Juhendamisel kattevärvide kasutamine kogu pinna katmiseks.
- Ümarvormi joonistamine värvilaigu pintsliga suurendamise teel.
- Suunamisel pintslile vajaliku koguse värvi võtmine ja pintsli loputamine peale kasutamist.
- Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.
- Töös pintsli erinevate osade (ots, külg) kasutamine ja pintslijäljendite tegemine
- Kindlaks kujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioonide, tuttavate inimeste, esemete, nähtuste jne edasi andmine

4) MEISTERDAMINE

- Paberist ribad ja lihtsamate kujundite lõikamine mööda etteantud joont
- Näidatud pinna liimiga katmine ja täiendaval juhendamisel sinna soovitud kujundite asetamine
- Ettenäitamisel erinevate materjalide ühendamine (looduslik materjal ja paber; suled ja paber jne).
- Erineva paksusega paberi kortsutamine.
- Täiskasvanu tegevuse matkimine lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk – käbile müts; siil – männikäbile nina).
- Paberi pooleks voltimine
- Tasapinnaliste esemete kaunistamine valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades.
- 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemete, loomade jne. ladumine

ÕPITULEMUS

- Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte lihtsate isikupäraste sümbolitega;
- Jutustab oma piltides tuttavatest asjadest;

- Tunneb 8 põhivärvust;
- Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega;
- Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärise kaunistamiseks;
- Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades;
- Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades;
- Ühendab detaile omavahel;
- Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks;
- Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta;
- Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu;
- Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega;
- Lükib paelale, traadile vm auguga esemeid;
- Rebib ja lõikab paberist ribasid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest;
- Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödessa

MUUSIKA NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib kuulama erineva karakteriga laule ja muusikapalu, erineva karakteriga osi muusikapalas, tajuma muusika kujundlikkust ja väljendusrikkust ning seda iseloomustama.
- Laps õpib kuulama helisid looduses ja linnas ning neid matkima
- Laps saab laulda
- Laps saab arendada oskust muusika järgi rütmiliselt kõndida ja joosta ning sooritada imiteerivaid liigutusi
- Laps õpib liikumise korral kasutama erinevaid vahendeid (lipud, pallid, linnid jne).
- Laps õpib sooritama erinevaid tantsusamme ja sooritama neid koos teistega
- Laps saab tutvuda laste- ja rütmipillidega ja neid kasutada

SISU

1.MUUSIKA KUULAMINE

- Erineva karakteriga laulude ja muusikapalade kuulamine, muusika kujundlikkuse ja väljendusrikkuse tajumine ning iseloomustamine.
- Muusikalised põhimõisted: rõõmus - kurb; aeglane - kiire; kõrge – madal; vaikne – vali.
- Helid looduses – vihmaadu, tuulevihin, linnulaul, loomahäälsused ja hääled linnas (auto-, lennuki-, rongi- mürin), häälsuste ja sümbolitega matkimine , võimaluse korral kuulamine helilindilt.

2.LAULMINE

- Võimalus laulda üksi ja koos teistega;
- Järelelaulmine;
- Heliside kõrgus ja vältus;
- Meloodia suund.

3.RÜTMILINE LIIKUMINE

- Kõnd ja jook s rütmiliselt muusika järgi
- Erineva karakteriga osade tunnetamine muusikapalas ning imiteerivate liigutuste sooritamine
- Meetrumi ja rütmi edasiandmine plaksutades, hüpates.
- Erinevate vahendite kasutamine liikumisel (lipud, pallid, linnid, lilled, jne).
- Tantsuliigutuste sooritamine ühel ja samal ajal kogu rühmaga.
- Erinevad tantsusammud: käteplaksud, keerutused, ühe- ja kahekaupa, põlvest vetrumine, käte sujuv liigutamine ette – taha.

4.MÄNG LASTEPILLIDEL

- Lastepillide igakülgne ja sagedane kasutamine.
- Rütmipillid: põhjata ramburiin, ööbik, kõlapulgad, erineva kõlaga kõristid.
- Mänguvõtteid, pillid valikuliselt kaasmänguna õpitavatele lauludele.
- Rütmitunnetus ja tämbiline kuulmine.

ÕPITULEMUS

- Kuulab laulu ja muusikapala.
- Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
- Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.
- Laulab rühmaga ühtses tempos.
- Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule
- Mängib rütmipille(näiteks kõlakarp, trumm, kuljused, pandeira) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks; eristab kuulamisel neid tämbri järgi.
- Väljendab muusikameeleolu liikumise kaudu (näiteks plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega);
- Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (näiteks põlvetõste kõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis);
- Osaleb laulumängudes

LIIKUMINE NOOREMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps saab aktiivselt tegutseda nii individuaalselt, kui grupis;
- Laps saab matkida täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- Laps õpib sooritama erinevaid liikumisi õpetaja juhendamisel
- Laps õpib mõistma sportliku tegevuse tähtsust inimese tervisele
- Laps õpib jälgima korra ja ohutusenõudeid

SISU

1.KÕNNI- JA JOOKSUHARJUTUSED

Aeglane ja kiire kõnd; kõnd piiratud pinnal (laius 25-30 cm), üle takistuste (kõrgus 15-30 cm), rütmi plaksutades, siira-viira, muutes suunda; läbisegi kõnd; aeglustuv ja kiirenev kõnd; kõnd liivakott või pall pea peal (hea rütmi kujundamiseks). Jooks lühikese sammuga, seisakutega, suunda muutes; jooks kahekesi, kolmekesi (kätest kinni), rühmades edasi tagasi, püüdja eest, põgenejat püüdes, orientiiri järgi: läbisegi jooks vahendite vahel; käpulijooks.

2.HÜPLEMIS- JA HÜPPEHARJUTUSED

Sulghüplemine paigal, edasi-tagasi, pööretega, märgilt-märgile, rõngast-rõngasse, otse edasi liikudes (3-4 m), hüplemine üle kahe joone (20-25 cm), harkhüplemine (harki-kokku), sulghüplemine, galopp hüplemine (otse ja külgalopp), põlvetõstehüplemine paigal ja edasi liikudes, harkihüplemine edasi liikudes.

3.VISKE- JA PÜÜDMISHARJUTUSED

Palli veeretamine teineteisele (1,25-2 m), lookade alt teineteisele, esemete vahel, esemete pihta, võimlemispingil (paarilised teine teisel pingiotsal); rõnga veeretamine kaaslasele, otsesuunas; palli viskamine maha ja püüdmise, pallivise kaaslasele kahe ja ühe käega, püüdmine kahe ja ühe käega, pallivise üles, käteplaks ja püüdmine, täpsusvisked horisontaalsesse märklauda kahe ja ühe käega (2-2,5 m), vertikaalsesse märklauda ühe käega õla juurest (märklaua kõrgus 1,5-2 m).

4. RONIMISHARJUTUSED

Roomamine kõhuli, toengpõlvituses, kápuli, ümber esemete, toengpõlvituses roomamine tasakaalupingil käte abil edasi tõmmates; roomamine tagurpidi toengpõlvitusest, kápuli, kõhuli, selili roomamine tasakaalupingil käte abil edasi tõmmates.

5. TASAKAALUHARJUTUSED

Kõnd piiratud pinnal (laius 15-20 cm), joonel, tasakaalupingil, kõnd joonel liivakott peas; kõnd tasakaalupingil, ümberpööre ; kõnd tasakaalupingil mõõtsammuga, käed kuklal, kõrval; kõnd tasakaalupingil esemeid üles võttes ja ümber asetades, palli veeretades.

6. VÕIMLEMINE

A. Asendid: seis, algseis, harkseis, iste, põlvitusiste, toengiste, kõhuli, selili.

B. Käte lähteasendid: käed ees, kõrval, ülal, puusal.

C. Käte- ja õlaliigeste harjutused: käte viimine üles, tõus päkkadele, vaade üles, käed ette, kõrvale, üles, taha, rinnale, puusale, seljale, kuklale, õlgadele; käed kuklale, küünarnukid suruda ette, pea rinnale, küünarnukid taha, vaade üles; pihkude pööramine üles, alla; sirgete käte ristamine; vasaku käe viimine ette, parema kõrvale (koordinatsiooniharjutus).

Jätkub fantaasiavõimlemine ja matkimine.

ÕPITULEMUS

- Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.
- Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
- Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus
- Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes
- Sooritab koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi
- Sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule.
- Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile
- Mängib 2–4 reeglita liikumismänge.
- Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.
- Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge
- Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngas, kätised, “nuudel”).
- Algatab iseseisvalt mängu.
- Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

8. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA ÕPITULEMUS KESKMISES RÜHMAS

MINA JA KESKKOND KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib tundma ümbritsevat maailma (sotsiaalset, loodus ja tehiskeskkonda)
- Laps saab teadmisi perekonnast, sõpradest ja lasteaiast
- Laps saab teadmisi tähtpäevadest ja kommetest
- Laps saab teadmisi loodusest ja loodushoiust
- Laps õpib väärtustama loodust ja loodushoidu
- Laps saab teadmisi erinevatest töödest ja tegemistest
- Laps õpib nägema enda ja teiste tegevuse tagajärgi lähiümbruses.
- Laps õpib täitma hügieeni- ja korranõudeid
- Laps õpib, et tervis on väärtus, mis sõltub eluviisist ja ümbritsevast keskkonnast
- Laps õpib tundma liiklust ja liiklusohu

SISU

SEPTEMBER

KODU.

Orienteerumine kodukohas, kodune aadress.

Koduümbruse korrastamine, soovi kujundamine sellest jõukohaselt osa võtta.

Kodukoht, kodulinna nimi.

Kodukohas asuvad ühiskondlikud hooned (polikliinik, juuksur, kauplus, postkontor jt).

Kodukohas elavad ja töötavad vanemad, õed, vennad, vanavanemad, sõbrad, tuttavad.

LIIKLUS - kõndimine autotee vasakus servas; autoteel ei mürata, ei mängita, teed ületatakse kiiresti, tuleb vaadata, et autot ei tule.

SÜGIS. Lehtede värvumine. Nimetada lehtede erinevaid värvusi.

Õuealal kasvavad puud (3-4 liiki tunda lehtede kuju ja tüve järgi). Sügislilled (1-2 liiki; aster, saialill). Sügisese looduse ilu.

KÖÖGIVILJAD. Puu- ja köögiviljade valmimine sügisel. Nimetuse, maitse, värvuse, suuruse, kuju järgi tunda pirni, ploomi, kaalikat, peeti, sibulat. Köögiviljad - porgand, kartul, kapsas. Tarvitamine toiduks (keedetult, toorelt). Kasulikkus tervisele.

OKTOOBER

SÜGIS LOODUSES.

Ilmade muutumine: päike paistab harva, ilmad on pilvised, tihti sajab vihma; nõrk tuul kiigutab puude oksid, tugev tuul rebib puudelt lehti.

Lindude ränded, selgitada nende põhjus.

Sügiselised loodusnähtused, lihtsamad seosed nende vahel (ilmad jahenevad - öökülmad, rohttaimed närbuvad). Seened. Mürgi- ja söögiseened

Rändlinnud: pääsuke, kuldnokk, kurg jt lendavad lõunasse.

LASTEAED. Lasteaia nimi, aadress. Orienteerumine lasteaia ruumides ja õue alal. Teada, kus asuvad direktori kabinet, õppealajuhataja kabinet, köök, med. õe tuba, teiste rühmade toad.

LIIKLUS. Tutvumine liikluseeskirjadega: tänavat tohib ületada ainult koos täiskasvanuga selleks ettenähtud kohas.

Liikluspolitsei töö: korra valvamine, liikluse juhtimine.

Liikluspolitsei vorm, töövahendid (sau, vile).

NOVEMBER

KODULOOMAD. Kinnistada ja süvendada teadmisi koduloomadest.

KASS.

Teravad küüned, mille abil ta saab puu otsa ronida, hiiri püüda.

Teravad hambad, millega saab süüa liha, kala. Pehmed käpad, hääletu kõnd (küünised peidus käppadel olevate padjakeste vahel).

Kassipoja välimus, käitumine: emast väiksem, mängib lõngakeraga.

Emakassi hoolitsus poja eest.

KOER.

Erineva välimusega koerad. Koera erinevad ametid: majavalvur, veokoer, karjakoer, uppujate päästja.

Kutsika välimus, erinev täiskasvanud koerast (väiksem, kohmakam).

Koera hoolitsus kutsika eest.

Kass ja koer elavad inimese juures, on koduloomad. Inimese hoolitsus koduloomade ja nende poegade eest. Kassipoja ja kutsikaga ei tohi kaua mängida, nad on veel väikesed ja vajavad rahu.

METSLOOMAD.

Pildil ära tunda ja nimetada siili, rebast, jänest, oravat, karu hunti. Nad on metsloomad ja elavad metsas. Metsloomade välimus, toit ja nende tegevus erinevatel aastaegadel: karvavahetus, toitumine, poegade kasvatamine. Täiskasvanud loomade ja poegade erinevused käitumises ja välimuses.

TÄHTPÄEVAD. Isadepäev. Isa osa perekonnas - tubli, tugev, töökas. Teeb rasket tööd, aitab ema. Ka lasteaed vajab isade abi.

Mardipäev ja kadripäev.

DETSEMBER

TALV.

Ilmad muutuvad veelgi külmemaks. Lumesadu, lumehelveste langemine. Lume ja jää omadused: lumi on valge, pehme, kohev.

Sulalumest saab teha lumememme. Jää on kõva, libe. Lumel saab kelguga sõita, suusatada, jääll saab uisutada. Soojas toas sulavad mõlemad veeks.

Võrrelda sulatatud vett joogiveega. Lund ja jääd ei tohi süüa (külm, must).

TAIMED.

Kuuse ja männi okkad (asetus, pikkus, värvus).

Käbid. Käbidel on soomused, mille vahel on seemned. Seemnest kasvab uus puu.

Okaspuu mõiste. Võrrelda leht- ja okaspuud talvel.

JÕULUD.

Jõulupühad. Sel ajal soovivad kõik inimesed üksteisele rõõmu valmistada. Jõulud on kogu pere ühine pidu. Lasteaias võtavad lapsed osa ruumide kaunistamisest, ehete valmistamisest ja kuusepuu ehtimisest. Omatehtud jõulukaarte saadetakse sõpradele. Jõuluvana, tema kodu, töö - soov lapsi rõõmustada.

JAANUAR

SIDE eri liigid: inimesed kirjutavad üksteisele kirju (võõraid kirju ei tohi lugeda), saadavad telegramme, pakke, räägivad telefoniga. Sidevahendite tähtsus. Erinevus kirja ja telegrammi vahel. Telefoniga rääkimise reeglid (tutvustada ennast, rääkida lühidalt, selgelt, kõige tähtsamast). Telefoni kasutamisel tuleb olla sama viisakas kui tavalisel suhtlemisel.

ERINEVAD ELUKUTSED.

Täpsustada teadmisi lasteaiatöötajate tööst (õpetaja, arst, õde, kokk).

Igal inimesel on kindel töö, ta peab nägema palju vaeva, et töö hästi õnnestuks.

Tööl teenitakse raha, raha vajatakse toidu, riiete ostmiseks, kodu korrastamiseks.

Ümbritsevas elus toimuvad muudatused (uute majade, teede, sildade ehitamine, haljasalade rajamine).

Ehitaja töö - kraana juhtimine, ehitusblokkide paigaldamine, ehitusmaterjali kohalevedu, müüri ladumine, värvimine.

Inimesed puhkavad puhkepäevadel, pidupäevadel, puhkuse ajal.

LINNUD TALVEL,

nende suurus ja värvus. Nimetuse järgi ära tunda tuvi, varblast, rasvatihast. Lindude käitumine talvel (otsivad toitu, hoiavad majade lähedusse).

Kuulata ja ära tunda teiste helide hulgast varblase laul. Lindude toit: taimede seemned, tangud, rasv. Anda tihase õige nimetus - rasvatihane.

Inimese abi lindudele: toidumaja ülesseadmine. Toidulauale ei tohi panna soolast toitu ega vett.

VEEBRUAR

METSLOOMAD.

Metsloomade (jänes, siil, karu) elu talvisel perioodil: kus elavad, kuidas liiguvad, millest toituvad, kuidas päästavad end vaenlase eest, kuidas valmistuvad talveks (karvavahetus, talveuni, toidutagavarade kogumine).

Orava iseloomulikud tunnused: kikkis kõrvad, mille otstes karvatutikesed; pehme soe karv, pikemad tagajalad, teravad küünised ja hambad. Orava elupaik ja liikumine: elab puu otsas, jookse kiire, osav, väle, liigub mööda puutüve, hüppab oksalt oksale, närib kändide soomuseid ja sööb soomuste vahel olevaid seemneid.

VEOVAHENDID.

Õpetada eristama tuntumaid veovahendeid (auto, rong, lennuk, laev), laiendada teadmisi nende erinevast otstarbest. Juhtida tähelepanu autode kohandamisele erinevate koormate veoks (mööbel, juurvili, leib, palgid, hein jm).

Laiendada teadmisi bussijuhi tööst (käivitab mootori, juhib bussi, teatab peatusi, avab ja sulgeb uksi, jälgib korda busses, et kõik inimesed saaksid siseneda ja väljuda. Bussijuht on oma töös väga tähelepanelik, teda ei tohi segada, tema töö on vajalik paljudele inimestele. Anda teadmisi käitumisest busses (räägitakse vaikselt, pakutakse istet, hoitakse kinni käsipuust).

TÄHTPÄEVAD. Tutvustada lastele vastlakombeid. Liulaskmine, vastlatoidud (vastlakuklid, seajalad, hernesupp - meie rahvustoit). Ennustused: pikk sõit - kõrge vili, pikk lina. Sõbrapäev. Vabariigi aastapäev

EESTIMAA .Meie sünnimaa - Eesti. Eestimaa pealinn Tallinn. Eesti lipp lehvib Toompeal Pika Hermani tornis.

MÄRTS

KEVAD.

Päevad muutuvad pikemaks, päike paistab kauem. Lumi ja jää sulavad. Öösel on külm, vesi jääb uuesti. Tekivad jääpurikad.

Looduse ärkamine, taimede kasvu kiirenemine pärast kevadist vihma. Seostada nähtust taimede kastmisega elavnurgas - kõik taimed vajavad kasvuks vett.

Jälgida muutusi looduses. Tuua tuppa oksa ja jälgida pungade puhkemist.

Kevad loomariigis. Linnud muutuvad elavamaks, hakkavad laulma. Kuulata rasvatihase laulu. Võrrelda talvise varblase laulu kevadisega (palju rõõmsam, laulavad hulgakesi koos).

Linnud saavad soojalt maalt. Pesaehitus. Inimesed panevad üles pesakaste. Linnupesi tuleb kaitsta, neid ei tohi puutuda.

TERVIS.

Õpetada hoidma puhtust ja korda, oskust kontrollida oma riituse ja enda korrasolekut. Rääkida riitusest eri aastaegadel. Riitumine vastavalt ilmale - talvel villased sokid, kindad, sall. Riitumine vastavalt tegevusele - sportimisel vähem riideid, jalutamisel rohkem. Värskes õhus viibimine on tervisele kasulik.

Õpetada lapsi mitte tõuklema - kukkumisel võivad olla rasked tagajärjed, abistama väiksemaid.

Anda teadmisi hommikuvõimlemise vajalikkusest. Kinnistada teadmisi hommikuse tualeti järjekorrast, käitumisest söögilauas, WC kasutamisest.

TEATER

Anda teadmisi teatrist, seal töötavatest inimestest, käitumisest teatris. Õpetada suhtuma teatrisse kui kunsti. Etenduse valmimine on suur töö, näitlejatel on vaja tekstid pähe õppida, peab palju harjutama oma teksti, õmmelda kostüümid, valmistada dekoratsioonid.

LIIKLUS

Teada ja osata öelda oma kodust aadressi. Anda teadmisi lähemast ümbrusest.

Tänaval käitumine, liikluseeskirjad. Osata põhjendada, miks on vaja täita liikluseeskirju. Teada oma lasteaia nime ja aadressi.

APRILL

TAIME ARENG. Võrrelda kujult kurgi ja herne seemneid. Külvata seemneid ja jälgida taimede arengut.

KODULOOMAD.

Süvendada teadmisi tuttavatest koduloomadest ja nende poegadest. Tutvustada hobust, lammast, kitse, siga (välimus, häälightsus, toit, inimese hoolitsus nende eest, poegade nimetused).

MERI

Mere lainetamine, torm. Talvel on meri jääs. Merevesi on soolane. Mere värvuse muutumine sõltuvalt ilmast. Mere kallas võib olla liivane või kivine, seal on hea puhata. Mere kaldal elavad kajakad, kes püüavad merest kalu. Ka inimesed püüavad kalu. Meremehe (kaluri) töö. Vees kasvavad taimed: vetikad, kõrkjad jt. veetaimed, mis saavad kasvada ainult vees, ilma veeta näruvad. Kalad, kalade kehaehitus.

KONN. Tunda konna, kes ärkab kevadel. Matkida liikumisviise. Konn on kahepaikne, kes elab nii vees kui maal.

PUTUKAD. Putukad ilmuvad, sest ilmad on muutunud soojaks, taimedele ilmuvad lehed ja õied. Putukad söövad õiemahla ja taimede lehti. Vaadelda liblikate ilu, nende lendu (söövad õiemahla).

KOSMOS.

Anda teadmisi kosmonautide tööst, treenimisest, kasust, mida nad meile toovad (teadmised kosmose, maakera, ilma ja selle muutumise kohta).

MAI

KEVADTÖÖD. Vaadelda täiskasvanute tööd aias, põllul,peenramaal. Tutvustada aedniku tööriistu: labidas, teha, kastekann; põllutööriistu ja masinaid: traktor, külvik, ader.

EMADEPÄEV.

Ema armastab oma last, emal on tähtis roll perekonnas. Emadepäev on kogu pere pidupäev: lapsed kingivad lilli, valmistavad kaardi või kingituse.

TERVIS JA SPORT Anda teadmisi erinevatest spordialadest, sportlaste suurest tööst ja osavusest. Olümpiamängud kui kõige suuremad spordipidustused maailmas. Spordi vajalikkus ja ilu. Et olla terve, tuleb sportida, õigesti riietuda. Isiklik hügieen ja selle vajalikkus. Õige toitumine on tervisele väga vajalik.

SUVI Kõikidel algab suvepuhkus. Lapsed veedavad suve maal, mere ääres, suvilas jm.

JUUNI, JUULI, AUGUST

Õpitu kordamine ja kinnistamine

ÕPITULEMUS

- Ütleb küsimisel oma kodukoha nime.
- Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa) Nimetab oma lasteaia nime.
- Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid. Põhjendab mängu või töökoha korrastamise vajadust
- Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).
- Selgitab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi(hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).
- Nimetab toiduainete rühmad(teraviljatooted, puu ja köögiviljad, piimatooted, liha, kala, muna, toidurasvad).

- Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina
- Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).
- Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee. Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluiskeudega sõites peab kandma kiivrit. Selgitab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.
- Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.
- Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna
- Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.
- Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi.
- Abistab vajadusel nõrgemat
- Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale.
- Nimetab küsimisel, mis keelt (keeli) räägivad muukeelsed lapsed rühmas. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puudega inimesed) tuleb kõikidesse inimestesse sõbralikult suhtuda (nt kaasab teisi oma mängu, jagab mänguasju, pakub maiustust).
- Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu
- Selgitab, millal lipud heisatakse ja hünni lauldakse.
- Põhjendab, miks riietatakse mardi- ja kadrisandiks.
- Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse.
- Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd).
- Nimetab mõne söögi ja mürgiseene (nt kukeseen, pilvik, kärbseseen).
- Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).
- Selgitab, miks loomad karva vahetavad.
- Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi).
- Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil).
- Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).
- Kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, taimede ja loomade kasvamiseks.
- Kirjeldab puhast vett.
- Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas).
- Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld)
- Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.
- Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne.
- Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt).

- Iseloomustab erinevaid aastaaegu 1-2 tunnusega.
- Põhjendab, miks loomade ja lindude elutingimused talvel raskemad on.
- Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.
- Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse väga vajalikeks (nt mobiiltelefon).

KEEL JA KÕNE KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapse sõnavara rikastub
- Laps õpib hääldama häälikuid ja sõnu õigesti, selgesti ja kuulama nende kõla.
- Laps räägib kõigest nähtust (mänguasjadest, pildil kujutatavast, varem loetust).
- Lapses süveneb huvi ümbritseva maailma vastu. Õpetada lapsi esitama küsimusi.
- Laps õpib kuulama ja mõistma õpetaja kõnet, vastama küsimustele sõnadega, mitte žestiga.
- Laps õpib tähelepanelikult kuulama jutukesi ja muinasjutte.
- Lapses kujuneb ühiselt kuulamise oskus.
- Lapsel areneb kuulumistaju ja õige kõnehingamine.

SISU

1.SUHTLEMINE

- Kirjanduspalade sisu täpne tajumine: märkama autori suhtumist jutustavasse loosse, sündmuste omavahelist seostatust, käitumisest tulenevaid tagajärgi jm.
- Tuttavate juttude ümberjutustamine loogilises järjekorras.
- Jutustamisel koondlause kasutamine (peenral kasvasid punased, kollased ja valged lilled; lapsed tantsisid, laulsid ja mängisid).
- Jutustamine oma kogemuste põhjal, loovjutustuse koostamine
- Intonatsiooni abil tegelaste iseloomu edestamine.
- Loogilised rõhud ja pausid, luuletuse lugemisel sisule vastav intonatsioon: humoorikas, rõõmus, mänguline, lüüriline, imestav
- Ümberjutustamisel autori sõnade ning väljendite kasutamine, kinni pidamine sündmuste loogilisest järjekorrast, jutustamine kuuldavalt ja kiirustamata.
- Dialogis kaaslaste küsimuste ja vastuste tähelepanuga kuulamine
- Küsimustele vastamine, mis on seotud luuletuse sisu lahtimõtestamisega.
- Luuletuse esitamisel mitmekesise intonatsiooni kasutamine
- Loovjutustus. Alustatud jutule vähemalt ühe lause lisamine.
- Jutu eristamine muinasjutust, poetilise teksti eristamine proosatekstist.
- Ümbritsevate esemete nende õige nimega nimetamine.
- Erineva temaatikaga palad ning analoogiliste situatsioonide leidmine elus.

- Intonatsiooni abil erineva meeleolu väljendamine: südamlük, humoorikas (J. Oro “Üle lume lagedale” 1, 3, 4 salm; H. Runnel “Pirukalaul”)
- Tegellate heade ja halbade omaduste leidmine (headus, ausus, ahnus, tigheidus). Loo tegellate käitumise analüüsimine ja hindamine.
- Seose leidmine loo pealkirja ja sisu vahel.

2.GRAMMATIKA

- Omadussõnad ainsuses ja mitmuses; omadussõnade moodustamine ne-liitega (karvane, vihmane, sügisene).
- Lühemad ja pikemaid lauseid, lause laiendamine õpetaja abiga, hiljem iseseisvalt (kes saab pikema lause).
- Lihtmineviku moodustamine uutest sõnadest, käskiva kõneviisi ainsuse ja mitmuse kasutamine (loe-lugege).
- Sõnade ühildumine arvus ja käändes (suurele autole - suurtele autodele).
- Täismineviku kasutamine (olen käinud) ja umbisikuline tegumood olevikus.
- Laadivahelduslike sõnade kasutamine (sulgema-suleb-sulges-suletakse).
- Omaduste võrdlemine (suur-suurem, hea-parem) ja us- lõpulised omadussõnad (julgus, vaprus), määrsõnade võrdlemine (kiiresti-kiiremini).
- Tingiv kõneviis (“Mida sa teeksid, kui sul oleks võlukepp?”).
- us- liitega omaduste ja tegevuste leidmine (osavus, töökus; näitus, võistlus).
- I ja II välte järelehäaldamine.

3.SÕNAVARA

- Piltide, mänguasjade, tegevuste, kirjeldamine kasutades omadus- ja määrsõnu, nimetades iseloomulikke tunnuseid.
- Sõnavara laiendamine ümbritseva elu ja loodusega tutvudes.
- Üldmõistete kinnistamine ja täpsustamine (puu- ja aedvili, kodu- ja metsloomad).
- Loomade häälitusmärgivad tegusõnad (haugub, mökitab, rõhib).
- Nimisõnade hulga laiendamine vastavalt temaatikale (n. noorloomade nimed).
- Tähelepanu sõnade õigele mõistmisele, mõttelt täpsele kasutamisele.
- Erinevate liidetega uute sõnade moodustamine: töö-töökus; tööline-töötaja.
- Liigi- ja soomõistet väljendavate sõnade mõistmise ja kasutamise oskuse süvendamine (tuba, kus süüakse, on söögitalu), üldmõistete hulga laiendamine ja täpsustamine (töölaud, kirjutuslaud, söögitalu, diivanitalu on lauad ja kuuluvad mööbli hulka).

- Antonüümide (vastandtähendusega sõnad), omadussõnade (hea-paha) kõrval ka tegusõnade (avama-sulgema), määrsõnade (siin-seal; kiiresti-aeglaselt) kasutamine.
- Asjade vaatlemisel ja võrdlemisel oluliste tunnuste esile toomine ja täpselt nimetamine (suur-väike, madal-kõrge; pikk-lühike).
- Muinasjutu kunstilised väljendusvahendid: sissejuhatus, kordus, lõpetus, erinevad väljendusvahendid: epiteet, võrdlus

4.HÄÄLDAMINE

- Häälikute tähelepanemine sõnades, osata määrata luuletuses valitsevat häälikut (“Jussi suss”, “Põrnikas”).
- Otsustamine, kas sõnas on määratud häälik (s, m, r, a, u), leida määratud häälikuga sõnu.
- Kõigi emakeele häälikute õige häälduse saavutamine.
- Diktsiooni parandamiseks kiirkõnelaused jm harjutused.
- 2-4 helilisest häälikust koosneva sõna häälimine koos õpetajaga.
- Teadmine, et sõnad koosnevad häälikutest, kõlavad erinevalt, ühesuguselt või sarnaselt, sõnad on pikad ja lühikesed, häälikud asuvad sõnas kindlas järjekorras.
- Terminitega sõna, lause, häälik praktiline tutvumine.
- Sõna esimese hääliku esile toomine, seda pikemalt ja rõhutatumalt hääldades kui harilikus kõnes.
- Ülipikk häälik (“Millist häälikut kuuled teistest selgemini, kauem?”). I-III välte järelehääldamine.
- Määratud häälikuga sõnade leidmine, hääliku asukoht sõnas, osata seda hääldamisel esile tuua, isoleeritult hääldada.
- Sõnade leidmine, kus häälik esineb määratud kohas

ÕPITULEMUS

- Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.
- Hääldab õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.
- Hääldab õigesti 1-2- silbilisi tähenduselt tuttavaid hääliku- ühendiga sõnu.
- Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt *taburet, banaan, diivan*).
- Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (nt *lühike-pikk, must-puhas*).
- Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *arg, kaval, igav*).
- Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*.

- Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt *tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga*).
- Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid: sihitilause, nt sidendiga *et*; täiendlause, nt sidenditega *mis, kes*; ajalauseid, nt sidendid *kui, ...siis*).
- Kasutab oma kõnes nud- ja tud- kesksõnu (nt *söödudsöönud*).
- Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*).
- Kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*).
- Ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele, punase palliga*).
- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lilledel*).
- Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt *Mida tegi kodus pühapäeval?*).
- Loeb peast 2-4-realisi liisusalme/luuletusi.
- Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.
- Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (*Miks ta nii tegi? Kuidas teha?*)).
- Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust.
- Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel
- Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas.
- Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas.
- Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
- Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime)

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL

KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps mõistab lihtsama eestikeelse jutu põhisisu
- Lapses ärkab huvi eesti keele kõnelemise vastu
- Laps hakkab kasutama eesti keelset kõnet

SISU

- Eesti keele kuulamine ja omandamine tegevuste vältel
- Eestikeelsete korralduste täitmine
- Eesti kultuuriga tutvumine vastavalt valdkonna Mina ja keskkond teemadele
- Eestikeelse kõne kasutamine suunamisel

ÕPITULEMUS

- Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
- Mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- Reageerib adekvaatselt eestikeelsetele korraldustele;
- Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga;
- Hääldeb järele kuulnud sõnu;
- Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid;
- Kuulab eestikeelset jutustamist või lugemist, tunneb kuuldu pildil ära;
- Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu;
- Tunneb huvi Eesti rahvuslike ja riiklike tähtpäevade vastu.

MATEMAATIKA KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapsel kinnistuvad eelnevalt õpitud 8 värvust, pruuni ja nende hele-tumedusastmeid.
- Lapsel kinnistub oskus järjestada esemeid suurustunnuste alusel: suurem-väiksem, pikem-lühem, kõrgem-madalam, paksem-peenem, laiem-kitsam; väljendite “sama laiad”, “ühepikkused”, “ühelaiused” jne kasutamine.
- Laps pöörab tähelepanu ümbritsevate esemete samasustele kasutades väljendeid: “sama värvi”, “sama kujuga”, “sama pikad” jm. Õpetada rühmitama esemeid ühiste tunnuste (ka otstarvete) järgi.
- Lapses kujuneb loendamisoskus 10 piires.
- Laps õpib eristama ja nimetama ruutu ja ristkülikut, kera ja kuupi.
- Laps õpib määrama esemete asukohta ruumis sõnadega “ees”, “taga”, “all”, “kõrval”, “ülal”.
- Laps õpib eristama paremat ja vasakut kätt.
- Laps õpib mõisteid “hommik”, “õhtu”, “päev”, “öö”, “eile”, “täna”, “homme”.

SISU

1) ASJADE MAAILM:

Esemete järjestamine, rühmitamine, hulgad.

- Esemete hulkade võrdsustamine paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades (nt igale jänesele üks porgand).
- Hulkade võrdlemine sõnade “sama palju”, “ühepalju”, “võrdselt” abil.
- Kahe hulga võrdsustamine ühest esemete äravõtmise ja teise lisamise teel.

Orienteerumine ruumis

- Inimese või eseme asukoha nimetamine teise inimese või esemesuhtes, kasutades õigesti sõnu *üleval*, *keskel*.
- Esemete asukoha määramine lapse suhtes sõnadega “paremal” ja “vasakul”.

Orienteerumine ajas

- Erinevate päeva osade nimetamine (*hommik*, *lõuna*, *õhtu*) ja abistavate küsimuste põhjal näidete toomine oma tegevuste kohta päeva eri aegadel .

- Kõigi aastaegade nimetamine ning nende tunnuste kirjeldamine ja laste tegevuste nimetamine eri aastaegadel.

2) ARVUDE MAAILM:

Loendamine, arvutamine

- Kuni viie eseme võrdlemine kasutades sõnu *rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju)*.
- Järgarvude kasutamine kuni viieni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (*mitmes?*).
- Arvude järjestikune nimetamine; esemete loendamine; loendustulemuste sõnastamine (kolm palli). Vastamine küsimusele “Mitu loendasid?”

3) SUURUSTE MAAILM:

Suurused ja mõõtmised

- Küsimuse põhjal kirjeldamine, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.
- Õppevahendiga “Värvilised pulgad” tutvumine. Pulkade ladumine kasvavas ja kahanevas järjekorras, pulkade pikkuste võrdlemine.
- Asukoha määramine järjestatud reas järgarvsõnade (esimene, teine) ja sõnade “viimane”, “eelviimane” abil.

4) KUJUNDITE MAAILM:

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Otsustamine, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, ning nende kujundite erinevuste kirjeldamine nurkade olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk).
- Mustrite ladumine eri suuruses ja värvuses ruutudest, riskülikutest ja kuupidest.
- Piltide ladumine.

ÕPITULEMUS

- Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud);
- Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on *vähem kui, rohkem kui*;
- Tutvub arvudega 10ni;
- Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem-madalam);
- Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;

- Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast;
- Teab ööpäeva osi: *hommik-päev-õhtu-öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi *eile-täna-homme*;
- Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan puu taga, olen Anni ees);
- Määrab vasakut ja paremat poolt

KUNST KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps kasutab voolimisel saadud algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks.
- Laps õpib valmisvormide, šabloonide, trafarettide, templete ja joonlaua kasutamist
- Laps õpib kasutama iseseisvalt pliiatsiteritajat.
- Laps õpib suunamisel looma maalile tausta, jätma vähe katmata pinda
- Laps õpib rebima paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid
- Laps õpib lõikama kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.
- Laps õpib voltima paberit pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi ,raamatu, liniku).
- Laps õpib meisterdama looduslikust materjalist ja jääkmaterjalidest
- Laps tutvub vajaminevate töövahenditega.
- Laps õpib ettenäidatud võtteid iseseisvalt ja loovalt kasutama.
- Laps õpib hinnangu andmist oma tööle, kas see on pooleli või valmis.
- Lapses süveneb oskus leida iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdluse teel (sebra triibud, ema lokiid juuksed jne), millega täiendada oma töid.
- Laps õpib mustri koostamist
- Laps õpib lükkima nõõrile varieeruva kuju, suuruse ja värviga elemente (helmed, seemned, nõõbid vms) rütmilise jada, kaelakee, kuuseehte vms. valmistamiseks
- Lapses süveneb oskus sobivate motiividega tähtpäevakaardi loomiseks.
- Laps õpib koguma looduslikku materjali meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks

SISU

1) VOOLIMINE

- Savi rullimine ja veeretamine. Saadud vormide lapikuks vajutamine.
- Silindrilise vormi teisendamine kooniliseks.
- Õhukeseks vajutatud savitüki servade ülespoole keeramine pöidla ja nimetissõrmega.
- Lohukeste vajutamine sõrmede abil. Kerast ja silindrist õõnesvormi teisendamine, servade silumine ja tasandamine.
- Voolingu ilmestamine täppide ja kriipsudega.

- Esemete voolimine mitmest erineva suuruse ja kujuga üksikosast. Osade ühendamine kokkuvajutamise teel, liitekohtade silumine.
- Detailide väljapigistamine ja venitamine põhivormist.
- Esemete rühmade voolimine. Samalaadsete suuruselt erinevate esemete voolimine

2) JOONISTAMINE JA MAALIMINE

- Iseseisev loominguline tegutsemine.
- Tutvumine eesti rahvakunstiloominguga, selles peituva värvide kooskõla ja mustrite ilu nägemine.
- Värvuste tundmine ja kasutamine: punane, sinine, kollane, roheline, pruun, must, valge, oranž, roosa, hall, lilla. Tegelaste isikupära edasiandmine värvi ja vormi abil. Esemete struktuuri, vormi ja värvi täpsem kujutamine.
- Ümmarguste, ovaalsete, kolm- ja nelinurkse vormiga esemete järjestikune ja vaba paigutamine paberile.
- Loodusnähtuste ja ühiskondlike sündmuste kujutamise õpetamine. Looduse aastaajaline kujutamine. Liiklusvahendite kujutamise õpetamine.
- Lindude ja loomade detailsem kujutamine, nende isikupära kujutamine vormis ja värvis.
- Inimese kujutamine lihtsas tegevuses, erineva riietusega. Tüdruku ja poisi erinevuse edasiandmine.
- Üksikkujundite ühendamine süžeeliseks tervikuks.
- Mustri koostamine pintslijälgedest, sirgjoontest, siluuetsetest ja kontuursetest kujunditest. Mustri paigutamine ribale, ruudule, ringile. Mustrielementide paigutamine aluspinna äärtele, keskele, nurkadesse. Mustri koostamine tarbeesemeid kujutava vormiga paberil.
- Paberipinna ratsionaalne kasutamine
- Templitrükk. Pintsli trükk.
- Šabloonide ja joonlaua kasutamine

3) MEISTERDAMINE

- Taimemotiividest ja geomeetristest kujunditest ornamendi koostamine ribal, ruudul ja ringil. Värvide ja vormirütmilise mustri koostamine ja kleepimine.
- Käärilõige.
- Ruudu saamine ristküliku poolitamisel. Ruudu ja ristküliku eristamine, nende väljalõikamine ribast. Kolmnurkade väljalõikamine ruudust. Paberi nurkade ümardamine, ruudu ja ristküliku teisendamine ringiks ja ovaaliks.

- Mitmest osast koosnevate esemete kleepimine, esemete kleepimine erinevatest geomeetristest kujunditest, täiendavate detailide kleepimine.
- Paberist, looduslikust- ja jääkmaterjalist lihtsate kaartide meisterdamine.
- Voltimine. Mänguasjade valmistamine voltimise abil täiendades seda lisatud üksikdetailidega.
- Pärlite, nõövide vms lükkimine nõörile jõuluehete või pärlikee valmistamiseks
- Jääkmaterjali otstarbekas kasutamine. Esemete valmistamine jääkmaterjalist.
- Esemete valmistamine looduslikust materjalist. Loodusliku materjali ühendamine plastiliiniga.
- Ühistööde tegemine.

ÕPITULEMUS

- Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne).
- Kasutab saadud algvorme (kera, silinder) neist tähendusega objektide voolimiseks.
- Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel.
- Kasutab valmisvorme (iseseisvalt liivast ehitamiseks, juhendamisel nt piparkoogi vms valmistamiseks).
- Kasutab iseseisvalt erinevaid joonistusvahendeid (nt viltpliatsid, pastellid).
- Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.
- Kasutab iseseisvalt pliatsiteritajat.
- Tõmbab ühtlase joone lihtsa kujuga šabloonile või joonlaua järgi.
- Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu.
- Juhendamisel katab värviga algul suurema kujundi, millele lisab detailid.
- Teeb pintslivajutuste ja –tõmmetega objektide väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme.
- Suunamisel loob maalile tausta, jätab vähe katmata pinda
- Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele.
- Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.
- Voldib paberi pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi ,raamatu, liniku).
- Lükib paelale, lõngale auguga esemeid (nt helmeid, nõöpe) kettide, kaunistuste jne valmistamiseks.
- Meisterdab looduslikust materjalist ja majapidamises järelejäänud pisiesemetest objekte lihtsate ühendusvõtete abil (nt plastiliiniga liitmine, tikkude või kõrte torkamine pehmesse materjali jne).
- Väljendab soovi alustada kunstitegevust.
- Nimetab vajaminevad töövahendeid.

- Jäljendab ettenäidatud võtteid, rakendab neid ka iseseisvalt ja loovalt.
- Annab hinnangu oma tööle, kas see on pooleli või valmis.
- Juhendamisel leiab iseloomulikke detaile vaatluse ja võrdluse teel (sebra triibud, ema lokkis juuksed jne), millega täiendada oma töid. Kujutab tuttavaid objekte oma isiklike, lihtsate, kuid ka teistele äratuntavate skeemidena.
- Kasutab maalimisel ja joonistamisel mitut värvi.
- Leiab iseseisvalt ümbruskonnast, osutab ja nimetab värve (punane, kollane, roheline, valge, must, roosa, pruun).
- Eristab võrdlemisel heledamat ja tumedamat värvitooni esemeid (nt hele ja tume mänguauto).
- Loob erinevate voolimisvõtete (rullimine, veeretamine, vajutamine) abil algvormid
- Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustriribasid esemete kaunistamiseks (tass, taskurätt jne).
- Lükib varieeruva kuju, suuruse ja värviga elementidest (helmed, seemned, nõöbid vms) nõõrile rütmilise jada, luues kaelakee, kuusehte vms.
- Kujundab suunamise toel tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.
- Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloon, trafareti või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruus, taldrik, pluus jne).
- Kirjeldab ümbritsevate esemete, ruumide ja loodusnähtuste välimust (nt suurus, värv).
- Korjab juhendamisel looduslikku materjali (marjad, urvad, seemned, oksad jne) meisterdamiseks või ruumi kaunistamiseks
- Kunstitöö vaatlemisel vastab suunavatele küsimustele (mis toimub pildil, kes mida kus teeb?).
- Juhendamisel võrdleb erinevaid kujutatud objekte (suurust, värvi).
- Tunneb ära varem vaadeldud pildi.
- Jutustab suunamise abil, mida on kujutanud oma töödel, loetleb milliseid materjale on kasutanud töö valmimisel.
- Loob lihtsatest elementidest (ringid, kolmnurgad, sirged jooned jne) oma isiklikud sümboolsed skeemid tuttavate asjade kujutamiseks

MUUSIKA KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib muusikalisi põhimõisteid: aeglane-kiire; naljakas; madal-kõrge; vaikne-vali. Millest lähtuvalt õpib iseseisvalt muutma liikumist ning andma edasi iseloomulikke liigutusi.
- Lapses areneb dünaamiline ja tämbriline kuulmine
- Laps õpib eristama helisid kõrguse ja vältuse järgi.
- Lapses areneb emotsionaalne tajutav laulu sisu lahtimõtestamise ja esituse kaudu.
- Laps alustab oma hääleaparaadi tunnetamist kõne- ja tekstiharjutustega – pöörata tähelepanu laulvusele, hääle kergusele, selgele diktsioonile, ilmekusele.
- Laps õpib meetrumi ja rütmi edasiandmise oskust plaksutades, hüpates.
- Laps õpib leidma mingile kindlale muusikaosale paarilist.
- Laps õpib sooritama erinevaid tantsusamme: rõhksamm, käteplaksud, käte sujuv liigutamine, hüplemine, keerutused ühe- ja kahekaupa, kand- ja varvasastak, külgalopp, selg ees kõnd.
- Lapses süveneb oskus eristada madalaid-kõrgeid helisid, vaikset-valju muusikat,
- Laps õpib sooritama liigutusi vasaku ja parema jala ja käega.
- Laps õpib kasutama lastepille valikuliselt kaasmänguna õpitavatele lauludele, lühiriimidele, liisusalmidele (ka eel-, järel- ja vahemängudena) ning instrumentaalpaladele.

SISU

1. MUUSIKA KUULAMINE

- Erineva karakteriga laulude ja muusikapalade kuulamine, muusika kujundlikkuse ja väljendusrikkuse tajumine ning iseloomustamine.
- Muusikalised põhimõisteid: rõõmus - kurb; aeglane - kiire; kõrge – madal; vaikne – vali.
- Muusikaliste lühipalade kuulamine, mille karakter ning sisu võimaldavad luua seoseid ümbritseva igapäevaelu, tunde- ja mõttemaailma ning muusika vahel.
- Linnahelide kuulamine ning nende matkimine liigutuste ja sümbolitega.
- Tämbriku kuulmise ja sõnavara rikastumine (õrn-mahe).
- Dünaamilise kuulmise arendamine.

2.LAULMINE

- Võimalus laulda üksi ja koos teistega.
- Helide eristamine kõrguse ja vältuse järgi.
- Meloodia suunakuulamine.
- Kooslaulmisoskus, ansamblitunnetus.
- Emotsionaalse taju areng laulu sisu lahtimõtestamise ja esituse kaudu.
- Hääleparaadi tunnetamine kõne- ja tekstiharjutustega –tähelepanu laulvusele, hääle kergusele, selgele diktsioonile, ilmekusele
-

3.RÜTMILINE LIIKUMINE

- Meetrumi ja rütmi edasiandmine plaksutades, hüpates.
- Paarilise leidmine mingile kindlale muusikaosale.
- Erinevate tantsuliigutuste sooritamine ühel ja samal ajal kogu rühmaga.
- Erinevate tantsusammude sooritamine: rõhksamm, käteplaksud, käte sujuv liigutamine, hüplemine, keerutused ühe- ja kahekaupa, kand- ja varvasastak, külgalopp, selg ees kõnd.
- Madalate-kõrgete helide, vaigse-valju muusika eristamine, sellest lähtuvalt iseseisvalt liikumise muutmine ning iseloomulike liigutuste edasi andmine.
- Liigutuste sooritamine vasaku ja parema jala ja käega.

4.MÄNG LASTEPILLIDEL

- Lastepillide igakülgne ja sagedane kasutamine.
- Rütmipillidega tutvumine: tamburiin, triangel, ööbik, kägu, kastanjett, pillide rakendamine valikuliselt kaasmänguna õpitavatele lauludele, lühiriimidele, liisusalvidele (ka eel-, järel- ja vahemängudena) ning instrumentaalpaladele.
- Rütmitunnetuse ja tämbrilise kuulmise arendamine kasutades erineva tämbriga pille.

ÕPITULEMUS

- Kuulab huviga laulu ja muusikapala.
- Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste – liikumine, laulmine, pillimäng – kaudu (näiteks järgib tempot, rütmi kehalise liikumisega või tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui sõnu), hakkab kaasa laulma
- Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.

- Esitab laule rühmaga ühtses tempos;
- Laulab peast teistega koos mõningaid rahva ja lastelaule
- Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille; mängib rütmisaateid lasteriimidele ja lauludele;
- Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.
- Mängib järgnevaid pille: kõlakarp, trumm, kuljused, tamburiin, kõlatoru, võrutrumm, kastanjett.
- Muudab liikumist vastavalt muusika osade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumisele (tempo, dünaamika, register) arvestades pulssi ja meetrumit (näiteks liigub hanereas- ringis nii üksi kui paaris).
- Esitab õpetaja seatud tantse kasutades õpitud tantsu elemente.

LIIKUMINE KESKMISES RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps tutvub kodukohas harrastatavate spordialade ja spordivõistlustega.
- Laps õpib kasutama erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
- Laps õpib vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritama eakohaselt tehniliselt õigesti.
- Lapsel areneb koordineerimine ja tasakaal harjutuste täitmisel.
- Laps õpib sooritama tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi
- Laps õpib sooritama staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
- Laps õpib liikuma vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
- Laps õpib kasutama spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
- Laps õpib orienteeruma koos õpetajaga

SISU

1.KÕNNI- JA JOOKSUHARJUTUSED

Kõnd jalatõstega ette, väljaastega, põiasirutusega, ristsammuga, sirgete käte ja jalgadega (puunukk), kõrge põlvatõstega (kukekõnd), selg ees (tagurpidikõnd), kinnisilmi edasi-tagasi; kõnnil täidetakse õpetaja korraldusi (peatatakse, kükitatakse jne). Jooks eri lähteasenditest (selili, kõhuli, iste, põlvitus jm), erinevate käteliigutustega (plaksud jm); kiirjooks (20-30m); kestusjooks; sörkjooks (mõõdukas tempos 100-150 m); teatejooks vahenditega ja ilma.

2.HÜPLEMIS- JA HÜPPEHARJUTUSED

Harkihüplemine edasi liikudes; harkristi hüplemine; käärhüplemine; kükist hüpped üles; hüplemine ühel jalal, jalalt jalale, jalasirutusega ette, kõrvale, varbale; sulghüplemine hüpitsaga; hüplemine üle hüppenööri; hüpe üles maandumisega kükki; allahüpped lisaülesandega (käteplaks, pöörded); kaugushüpe paigalt; kõrgushüpe.

3.VISKE- JA PÜÜDMISHARJUTUSED

Pallivise kaasläsle kahe ja ühe käega; püüdmine kahe ja ühe käega (2-3 m); täpsusvisked horisontaalsesse märklauda kahe ja ühe käega (3-4 m), vertikaalsesse märklauda ühe käega õla juurest (märklauda kõrgus 1,8-3,4 m); palli või liivakoti visked läbi rippuva rõnga; märkivisked liikuvasse märklauda; kaugvisked parema ja vasaku käega; palli söötmine rinnalt

kahe käega; palli pörgatamine parema ja vasaku käega paigal ning liikudes; korvivise kahe käega; palli söötmine, löök väravale jalaga.

4. RONIMISHARJUTUSED

Jooksult läbi rõnga pugemine; käpuli, toengpõlvituses üle tasakaalupingi ronimine; ronimine varbseinal lisaülesannetega (laskumine rippesse, palli kandmine, lindi puudutamine jm.), juurdevõtusammuga kõrvale; ronimine redelil vahelduva sammuga üles ja teiselt poolt alla; ripe köiel.

5. TASAKAALUHARJUTUSED

Seisud tasakaalupingil käte asendit muutes; kükkimine, seisud, põlvetoised tasakaalupingil päkkadel, ühel jalal, teine jalg taga; rõhtseis; seisud põrandal ühel jalal suletud silmadega, erinevate käteasenditega; astumine üle topispallide; paigal keerlemine silmad suletud, mingi asendi võtmine; kägarkõnd tasakaalupingil

6. VÕIMLEMINE

- Asendid: kääriseis, kagariste, toengharkiste, harkpõlvitus, külili.
- Käteasendid: käed õlgadel, rinnal.
- Käte- ja õlaliigete harjutused: rusikas käte vahelduv sirutamine ette (poksimine); kätehood kaarega alt ette ja taha (põlvedest vetrumine), paremalt vasakule ja tagasi (vetrumine); kätependeldus ette ja taha, käed all või ülal; kätevibutused ülalt taha, alt taha; vasak käsi ette, parem taha alt kaarega, hoogne kätevahetus (vetrumine põlvedest); käed rinnal kätevibutused kõverdatud ja sirgete kätega; käte ringitamine ees (küünarliigestest kõverdatud); õlaringid eest üles, tagant üles; vahelduvad õlaringid; randmeringid.

ÕPITULEMUS

- Nimetab erinevaid kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi.
- Kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
- Vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti.
- Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.
- Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi
- Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
- Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
- Sooritab harjutusi väikevahendeid (liivakotid, pallid jms) kasutades

- Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.
- Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
- Liigub iseseisvalt, vabalt muusika järgi.
- Mängib kollektiivseid võistlusmänge. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud). Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.
- Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt esemete haaramine).
- Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
- Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga

9. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE **EESMÄRGID, SISU JA ÕPITULEMUS VANEMAS RÜHMAS**

MINA JA KESKKOND VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib teadma oma kodu ja lasteaia asukohta ja aadressi.
- Laps õpib vestluses enim tuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.
- Laps õpib korra ja puhtusenõuetest kinnipidamist.
- Laps õpib, kuidas hoida enda ja teiste tervist.
- Laps õpib, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).
- Laps õpib, miks tekivad hambaugud, miks piimahambad ära tulevad
- Laps õpib taldrikureegli põhimõtet toitumisel
- Laps õpib, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast).
- Laps õpib valmistama koos täiskasvanuga lihtsamaid toite
- Laps õpib tundma erinevaid meelelundeid
- Laps õpib märkama ja mõistma enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone
- Laps õpib jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid
- Laps õpib ohte ümbritsevas ja hädaabi numbrit 112
- Laps õpib viisakusreeglite järgimise vajadust
- Laps saab teadmisi sõprusest
- Laps õpib, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda ja ei pruugi kõigile meeldida.
- Laps õpib erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.
- Laps saab teadmisi oma kodukoha kohta (kodu, pere, loomad, naabrid).
- Laps õpib tundma Tallinna ja Eesti sümboleid
- Laps saab teadmisi eri rahvustest ja keeltest.
- Laps õpib tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid.
- Laps saab tutvuda Eesti rahvustoitudega
- Laps õpib tundma puu osi, lehtpuid ja viljapuid
- Laps saab teadmisi erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa) kohta.
- Laps saab teadmisi erinevate lindude (paiga- ja rändlinnud) kohta
- Laps saab teadmisi veekogude, soo ja raba kohta
- Laps saab teadmisi, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.

- Laps õpib kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.
- Laps saab teadmisi aastaegade kohta.
- Laps saab teadmisi, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda.
- Laps õpib, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada, miks prügi sorteeritakse
- Laps õpib, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass).

SISU

SEPTEMBER

PEREKOND. Perekonna elu, vanemate tööd, kodused toimingud.

Vanemate töökohad, elukutsed. Kodune aadress.

KODUKOHT. Austuse süvendamine oma kodukoha ja sellega seotud paikade vastu.

Inimeste töö ja hoolitsus oma kodukoha eest (korrastustööd, lillede istutamine, muruväljakute puhastamine ja korrashoid, teede ja parkide korrastamine, majade värvimine).

Rääkimine maja koridorides vaikse häälega ja uste sulgemine vaikselt. Kõva häälega rääkimine ja uste paugutamine on ebaviisakas.

KÖÖGIVILJAD: kapsas, kurk, tomat, uba, hernes.

Puuviljad: õun, pirn, ploom, kirss, kreek.

Nende kasvukohad, võrdlemine suuruse, kuju, värvuse, maitse järgi.

Kasulikkus tervisele, säilitamisvõimalused. Täiskasvanute töö puu-ja köögiviljaaias.

SÜGIS. Pihlakamarjade, sireli- ja umbrohuseemnete kogumise vajalikkus talvituvatele lindudele.

Seen (kuju, värvus, kasvukoht). Söödavad ja mürgised seened. Seente korjamine (noaga lõikamine) ja kasutamine toiduks. Kodukoha lähedastes metsades kasvavatest seentest tunda 1-2 liiki.

Teraviljade koristamine. Meie põldudel kasvatatakse nisu, otra, kaera, rukist.

Teravilja lõigati vanasti sirbiga, siis viljalõikusmasinaga, tänapäeval koristatakse vilja kombainiga.

Teraviljadest tehakse tangu, mannat, jahu. Jahust valmistatakse leiba, saia, küpsiseid, kooke, makarone.

OKTOOBER

SÜGIS. Ilm erinevatel päevadel (päikesepaisteline, pilves, udune; kuiv, sajune; tuuline, vaikne). Inimeste riietuse sõltuvus ilmast.

Muudatused taime- ja loomariigis.

Lindude kogunemine parvedesse. Rändamise erinevad viisid: väikesed linnud parves, kured kolmnurgas, metshaned rivis.

Äralennu põhjused: ilmade jähnenemine, toidu puudumine (ka putukate kadumine). Paigalinnud jäävad meile.

Mõisted: rändlinnud (pääsuke, kuldnokk, kurg); paigalinnud (tihane, leevike, vares)

LASTEAED. Lasteaia ruumide erinev sisustus, olenevalt ruumi otstarbest.

Direktori tööülesanded: võtab uusi lapsi vastu, vestleb lapsevanematega, muretseb mänguasju, õppevahendeid.

Teada lasteaia nime, aadress, teed kodust lasteaeda. Osata seda kirjeldada.

LIIKLUS. Liiklusvahendid, millega võib lasteaeda sõita. Ühissõiduki kasutamise reeglid.

Liiklusmärgid: ülekäigurada; trollibussi- ja trammipeatus; telefon; mõiste "risttee"

NOVEMBER

KALAD. Kalade iseloomulikud tunnused akvaariumikalade näitel: kaela puudumine, uimed, saba, keha kaetud soomustega. Uimed (liikumiseks), lõpused (hingamiseks). Kalade liikumine, toit, eluks vajalikud tingimused (vesi, põhjaliiv, veetaimed).

Meres elavad kalad: kilu, räim. Nende välimuse erinevus võrreldes akvaariumikalade omadega.

KODULOOMAD. Kinnistada ja süvendada teadmisi koduloomadest.

TÄHTPÄEVAD Hingedepäev. Isadepäev. Kadri- ja mardipäev.

DETSEMBER

JÕULUD. Jõulupühad, mida tähistab kogu maailm.

Anda teadmisi nääri- ja jõulupühadega seotud traditsioonidest (jõulutoidud, näärisokk, jõululaua katmine).

Jõulude ajal külastab lapsi Jõuluvana. Jõuluvana elab Lapimaal, kus on külm. Päkapihud on Jõuluvana abilised. Päkapihud piiluvad akende taga, poetavad lastele sussi sisse maiustusi.

TALV. Tuisk. Lumehangede tekkimine, teede lumest puhastamine. Pakase ja sulailma tunnused. Härmatis puudel. Suunata lapsi vaatlema looduse ilu.

Ainete omaduste tutvustamine, üleminek ühest olekust teise (jää-vesi). Tutvustada vedelike aurustamist ja auru muutumist veeks. Erinevate olekute tutvustamine (jää-vesi-aur).

TARBEESEMED. Tarbeesemete rühmitamine oluliste tunnuste järgi. Üldmõisted: toiduained, mööbel, tööriistad.

Tutvustada mitmekesise materjalivalikuga (paber, nahk, puit, kumm, riie, plekk, plastmass, klaas, savi).. Materjalide omadused (pehme, kõva, läbipaistev, külm, sile). Õpetada aru saama eseme otstarbe ja materjali vahelisest seosest (pall on kummist, labidas on rauast)

JAANUAR

TALV. Taimede puhkus talvel. Eristada õpitud puid koore järgi. Puude ja põõsaste oksid ei tohi murda. Neile kogunenud rohke lumi tuleb maha raputada. Külмага on oksad rabadad, lumi raske.

LINNUD. Lindude söögilaud. Mida paigalinnud talvel söövad:

tuvid, varblased - tangu, leivapuru, umbrohuseemneid:

rasvatihased - rasva, päevalilleseemneid;

leevikesed - sireliseemneid, pihlakamarju.

Leevike (värvus, käitumisviis).

Tunda toidulaua sagedasemaid küllastajaid.

TÖÖ. Tutvustada lapsi nende kodukohas valmistatud esemetega ja nende valmistajatega.

Anda teadmisi sellest, et neid esemeid vajavad paljud inimesed erinevatest paikadest.

Anda täpsemaid süstematiseeritud teadmisi erinevate inimeste tööst, tööpaigast, töövahenditest ja töö tulemustest (laudas, põllul, kaupluses, apteegis, polikliinikus, postkontoris, raamatukogus, ateljees, kingsepa ja kullasepa juures). Õpetada nägema seoseid eri ametite tööde vahel: autojuht toob lasteaeda toiduaineid, kokad teevad nendest toitu, tädi jagab selle toidu lauale.

SPORT JA PUHKUS

Rikastada teadmisi erinevatest puhkusevormidest perekonnas: külaliste vastuvõtt, sünnipäeva tähistamine, ühine teatrikülastus, matkad, lemmikharrastusega tegelemine.

Kodukoha sportlased ja nende tegevus. Erinevad spordialad, spordivõistlused .

Erki Nool, Martin Mürsepp, Kristina Šmigun jt.

VEEBRUAR

PÕHJAMAA (talvel väga külm, palju lund, merel jääpangad, 2-3 kuud ei ole päikest ega päevavalgust näha, valitseb polaaröö, suvel 2-3 kuud polaarpäev).

Põhjamaade loomad ja nende kohastumine eluks karmides tingimustes. Põhjapõder - tihe karv, sarved vaenlaste (huntide) tõrjumiseks, kaitsevõlvus, sööb rohtu, põõsaste lehti, seeni, samblikke, oskus toitu hankida lume alt. Põhjapõdra tähtsus põhjamaa rahvaste elus.

Jääkaru - karvastiku tihedus, võlvus, toitumine, liikumine (oskus hästi ujuda).

Hüljes - kehaehituse omapära seoses liikumisega vees (loivad, kõrvalestade puudumine, lühike karv). Hüljekoogade välimus (tihe karv, kaitsevõlvus).

TÄHTPÄEVAD. Vabariigi aastapäev. Kodumaa, isamaa, sünnimaa - maa, kus sündisime. Seal elavad meie ema, isa, vanaema, vanaisa - meie pere. Huvi äratamine meie kodumaa linnade vastu.

Me elame Eesti Vabariigis, meie oleme eestlased, räägime eesti keelt.

Pealinn Tallinn. Eesti Vabariigil on oma lipp (sini-must-valge) ja vapp (kolm lõvi). Teada eesti hümnid meloodiat. Hümnid austavad kõik püsti seismisega. Hümnid mängitakse pühade ja tähtsate sündmuste puhul.

Vastlapäev ja selle kombed: ree- ja saanisõit, liulaskmine, vastlamängud, vastlakuklid, hernesupp, seajalad, vastlapidu. Sõbrapäev.

PÄÄSTEAMET. Eriotstarbelised transpordivahendid. Õpetada märkama neil kasutatud mehhanisme ja nende abi inimesele (tänavapuhustusauto, kastmisauto, kraanaauto).

Tutvumine inimeste abistamiseks loodud riiklike organisatsioonidega: kiirabi, politsei, päästeamet, tuletõrje.

Kiirabiauto tunnusvärvid - valge ja punane rist, kollane ja punane triip- reanimatsioon, Arstid, kes ruttavad õnnetuspaigale inimestele abi andma ja toimetavad nad vajadusel haiglasse.

Politseiauto tunnusvärvid - valge ja sinine. Politseinikud liiguvad vormiriietuses, abistavad korra loomisel tänavatel. Tuletõrjeauto tunnusvärv - punane. 110-politsei; 112-hädaabi.

TRANSPORT. Õpetada rühmitama ja võrdlema erinevaid transpordivahendeid nende kasutamise koha (maa-, vee-, õhustransport) ja otstarbe järgi; õpetada mõistma tema ehituse sõltuvust otstarbest, töö iseloomust, keskkonnast, kus see liigub. Transpordi vajalikkus inimesele.

MÄRTS

TEATER. Küllastada teatrit, anda teadmisi käitumisest teatris, teatri juurde kuuluvatest ruumidest, teatrietenduse valmimisest (näidendi kirjutamine, tegelaste valimine, osade õppimine, dekoratsioonide ja kostüümide valmistamine.

Rääkida sõna- ja muusikalavastustest.

Tuntumad teatrid Eestis: Estonia, Draamateater, Linnateater, Nukuteater, Vanemuine (Tartus), Ugala (Viljandis), Endla (Pärnus).

Etenduse liigid: draama - lavastuses räägitakse; ballett - tantsitakse; ooper - lauldakse; operett - esitatakse laulu ja kõneteksti vaheldumisi; tragöödia - kurva sisuga etendus; komöödia - lõbusa sisuga etendus.

RAAMAT. Teada mõnda lastekirjanikku ja raamatuillustraatorit. Tutvustada eesti rahvaeepost "Kalevipoeg", õppida pähe mõni salm sellest.

RAHVAKUNST. Tutvustada erinevast materjalist tarbekunstiesemeid ja rahvakunsti, kodukäsitööd. Rääkida nende ilust, otstarbest, valmistamisest ja omapärast. Tutvuda rahvusornamentikaga.

LIIKLUS Õpetada ületama sõiduteed, hindama sõidukite erinevat liikumiskiirust. Süvendada liicluseeskirjade tundmist.

KEVAD. Kevade tunnuste märkamine looduses ja fikseerimine looduskalendrisse. Sulaveed ja ujuvate loodusobjektide (käbid, pulgad) abil veevoolusuuna määramine.

Rändlindude saabumine. Kuulata ja eristada varblase ja rasvatihase laulu. Eristada ja nimetada kuldnokka ja metsvinti.

METSLOOMAD. Kevad metsloomade elus.

Hunt ja rebane (välimus, toit, elupaigad, kombed). Kiskjate tähtsus metsasanitaridena.

TAIMED. Täpsustada ja kinnistada teadmisi taimede ehitusest. Oksad, lehed, võra, juured, tüvi - nende osade tähtsus taimele. Taimede erinevad kasvukohad: mets, niit, park, puiestee, aed. Muutused taimede kasvukohtades kevadel.

Võrrelda suve ja talve iseloomulikke tunnuseid.

APRILL

LÕUNAMAA. Tutvustada lõunamaa loodust, kõrbe. Tutvustada lõunamaade loomi ning elukohast tingitud eripära.

Kaamel. Seljas küür(ud), võib pikka aega olla joomata, suudab kanda raskeid koormaid, tähtsus inimesele.

Lõvi, tiiger - kiskjad. Kaitsevõrk, välimus, toit.

Kaelkirjak - pikk kael, sööb kõrgetelt puudelt lehti.

Elevant - saab puuladvast lehti kätte pika londiga, mille abil ka joo, kumleb, häälitseb.

Keha karvadeta, hästi paksu nahaga, mis kaitseb kuuma päikese eest. Abi rasketel metsatöödel.

Ahv - elab salkades, osav ronija, uudishimulik.

LOOMAD MEIE ÕUES. Jätkata õueala ja selle ümbrust külastavate loomade vaatlust ja nende eluviiside jälgimist (linnud, liblikad, putukad, konnad, teod, vihmaussid).

Tutvustada suitsupääsukest kui meie rahvuslindu (välimus, pesitsuskoht, poegade toitmine)

Mutt, mutimullahunnikud. Kohastumine eluks mullas terav koon, kõrvu pole näha, kuid kuuleb hästi, silmad pisikesed, ei näe; suured esikäpad; siidjas lühike must karv; kaevab maa sees käike, sööb vihmausse, maa sees ka pesa, kus kasvatab poegi.

KOSMOS. Anda teadmisi kosmonautide tööst (katsed, vaatlused) kosmoselaevas, riietusest, treeningutest. Kosmoselend on paljude inimeste ühise töö tulemus.

MAI

KEVADTÖÖD. Kevadel tehakse õues koristustöid, riisutakse õued, põletatakse prahti.

Kulu põletamine on ohtlik, võib tekkida tulekahju, hävivad rohus elavad putukad ja lindude pesad.

Mõisted aiamaa ja põllumaa. Aiatööriistad - labidas, reha jt. Põllutöömasinad -traktor erinevate haagistega (sahk, äke).

Luaa ettekujutus tööst vabrikutes, tehastes, kaevanduses. Tööriietus, selle materjal, mugavus, otstarbekus, ilu.

AMETID. Tutvustada ehitaja tööd. Õpetada õigete nimedega nimetama ehitusel kasutatavaid masinaid (ekskavaator, kraana, kallurauto, tõstuk).

Anda teadmisi põllumeeste tööst, õpetada mõistma küla ja linna seoseid.

Kujundada hoidlikku suhtumist ümbritsevasse loodusesse ja inimese loodusesse.

EMADEPÄEV - kogu pere pidupäev. Emal on perekonnas tähtis roll. Ema on elu andja, laste kasvataja ja hoidja.

JUUNI, JUULI, AUGUST

Õpitu kordamine ja kinnistamine

ÕPITULEMUS

- Ütleb küsimisel oma koduse aadressi
- Kirjeldab oma lasteaia asukohta.
- Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.
- Paneb märjad riided kuivama. Korrastab oma riidekapi, töökoha jne.
- Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.
- Selgitab, et suitsetamine ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.
- Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätik).
- Selgitab, miks tekivad hambaaugud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad
- Selgitab taldrikureegli põhimõtet toitumisel
- Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast).
- Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite
- Nimetab erinevaid meeleelundeid
- Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, üllatus, rõõm jn).
- Kuulab lühiajaliselt kaaslast.
- Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid
- Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.
- Kasutab terariistu ohutult.
- Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.
- Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust
- Loob püsivaid sõprussuhteid. Põhjendab, miks on hea omada sõpru.
- Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näita üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida).
- Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.
- Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid).
- Kirjeldab, mida on kujutatud kodulinna lipul. Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille.
- Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.
- Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid.
- Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise sünninud (nt kama, hapukapsad, verivorst).

- Loetleb puu osi, nimetab 3-4 lehtpuud ja 2-3 viljapuud
- Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes elavad Eestis.
- Põhjendab, miks linnud lendavad soojale maale. Nimetab tuntumaid ja paiga-ja rändlinde
- Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri). Kirjeldab sood ja raba
- Põhjendab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.
- Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutamise võimalusi.
- Nimetab aastaaegu. Kirjeldab aastaegade olulisi tunnuseid.
- Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.
- Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjendab, miks prügi sorteeritakse
- Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass).

KEEL JA KÕNE VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib hääldama oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.
- Laps õpib kasutama kõnes mõningaid sünonüüme (nt *jookseb, lippab, sibab*).
- Laps õpib mõistma samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (*joonistaja, joonistus, jooneline*).
- Laps õpib kasutama oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (*saab lauljaks, jookseb kivini*).
- Laps õpib märkama grammatikavigu täiskasvanu kõnes ja neile osutama.
- Laps õpib kasutama oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*).
- Lapses süveneb oskus edasi anda kuulnud teksti sisu täiskasvanu suunavate küsimuste abil üksteisega seotud lausungitega (väljenditega: *ja siis, siis, ja*).
- Lapses süveneb oskus rääkida oma kogemusest seotud lausungitega, kirjeldada kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.
- Lapses süveneb oskus rääkida iseendast ja esitada küsimusi täiskasvanu kohta
- Laps õpib püsima teemas, vajadusel minna kaasa temamuutusega, vastata teiste algatatud teemadele.
- Laps õpib häälima täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
- Laps õpib määrama hääliku asukohta (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Laps õpib kordama täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli-kolli* (III v.); *koli-kolli* (II v.); *koli-kooli* (III v.); *koli-kooli* (II v.)).
- Laps õpib lugema üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt *poe-* ja *tänavanimed*, sildid).

SISU

1.SUHTLEMINE

- Ümberjutustamisel erineva intonatsiooni kasutamine jutu sisu, tegelaste iseloomu ja oma suhtumise väljendamiseks.
- Ümberjutustamisel erinevate kujutlusvõtete kasutamine oma suhtumise väljendamiseks jutustatavasse. Kahekõne edasi andmine.

- Jutustamine kindlal teemal oma kogemustest, algul kava järgi, hiljem iseseisvalt, kirjeldama kaaslastele mängureegleid, mängu käiku, mänguks vajalikke vahendeid.
- Pauside ja loogiliste rõhkude kasutamine. Intonatsiooniline väljendusrikkus luuletuse esitamisel.
- Iseseisvalt jutu koostamine uue temaatilise pildi järgi, osata kirjeldada ka eelnevat ja järgnevat tegevust.
- Ümberjutustamisel anda edasi pikema jutu tegevust ja tegelaste iseloomu.
- Muinasjutukangelaste ühised iseloomujooned: vaprad, töökad, julged, osavad. Mõned aga laisad, omakasupüüdlid, valelikud.
- Poetilise kõne ilu ja rütmilisuse mõistmine. Suhtumise väljendamine luulesse
- Kirjanduspalade emotsionaalse ja kujundliku sisu, rõõmsa, piduliku, tõsise, karmi, lõbusa, naljaka meeleolu tunnetamine.
- Muinasjutu, jutu ja luuletuse iseärasused.
- Hääle tugevuse ja kõne kiiruse reguleerimine, sobiv intonatsioon.
- Luuletuse esitamine. Iseseisvalt püüda kasutada erinevat intonatsiooni.

2.GRAMMATIKA

- Liitlause moodustamine ajamäärusega (“Läheme õue siis, kui sadu lakkab”).
- Oleviku pöörded, liht- täis- ja enneminevik (“Mida Peeter oli teinud, kui ema töölt tuli?”).
- Umbisikulise, käskiva ja tingiva kõneviisi harjutamine.
- Omadussõnade omastav kääne (sileda paberi, nüri noa), keskvõrde moodustamine laadivahelduslikest sõnust (arg-arem), ülivõrre
- Sulghäälikute väldete võrdlev häälamine ja eristamine, algul I-II, siis II-III, lõpuks kõik kolm väldet korraga (kabi-kapi, kapi-kappi, kabi-kapi-kappi).
- Sõnad, mille vältes eksitakse, näiteks II välde-metsas, otsas, palju, ammu; III välde - metsa, otsa, korsten, homme, jälle, põhjus.
- Sõnade moodustamine liidete “ja” või “ur” abil (laulja, kalur, sõdur)
- v- kesksõna omadussõnana (lõhnav, maitsev) kasutamine ja infinitiivne (hakkan süüa, tahan süüa).
- Liitlause moodustamine tingimuslausega (“Ma annan kui sa katki ei tee”).
- Sõnad muutuvad nii, et põhitähendusele (kass)lisandub lisatähendus (kassid, kassile, kassiga). Sõnad moodustavad lause, kui nad on kindlas järjekorras ja üksteisega sobivas vormis. Lauses peavad olema vähemalt sõnad, mis näitavad tegijat ja mida ta teeb. Lisades sobivaid sõnu saab lauset pikendada ja saadakse tegija kohta rohkem teada.

3.SÕNAVARA

- Kõiki asju nimetatakse sõnadega, neil on nimetus, kuid inimestel, linnadel, tänavatel, jõgedel ja mõnel loomal on päris oma nimi.
- Lähedase tähendusega sõnad (sünonüüme), mitmetähenduslikud sõnad (või-aas-tee), sõnad ühe erineva tähega (mesi, vesi), välte erinevus (kalur-kallur), hääldamise "pehmuse" erinevust (palk- pal'k, kann- kann').
- Täpsem ja ilmekam sõna, ühe objekti kohta erinevate sõnade kasutamine (karu-ott-mesikäpp).
- Vastandtähendusega sõnad e. antonüümid.

4.HÄÄLDAMINE

- Sõna koosneb häälikutest ja sõnad kõlavad erinevalt.
- Võõrhäälikute ja -sõnade hääldamine.
- Kõigi emakeele häälikute õige hääldamine. Mitmesilbiliste ja häälikuühenditega sõnade täpne hääldamine (korstnapühkija).
- Igapäevases elus vajaminevate võõrsõnade täpne hääldamine, omandada võõrsõnade õige rõhk (kotlet, taburet, ateljee).
- Loogilised rõhud, pausid luuletuse meeleolu edastamiseks.
- Foneemikuulmise ja hääliku väldete diferentseerimine.

5.LUGEMA JA KIRJUTAMA ÕPETAMINE.

- Sõnad moodustavad lause, mitu sõna lauses.
- Sõna koosneb häälikutest, lühike ja pikk häälik
- Hääliku äratundmine sõnas
- Sõnade lahti häälimine, mitu häälikut sõnas, mitmes häälik sõnas
- Hääliku määramine sõna alguses, tähemärgi näitamine
- Häälik sõna alguses, lõpus, keskel.
- Sõnas kõikide häälikute õiges järjekorras kuulmine.
- Hääldamisharjutused keelele, huulele, põskedele, lõuale.
- Lause laiendamine küsimusega.
- Sõnadega mängimine: hääliku asendamine sõnas.
- Tuttavate tähtede leidmine tekstist, hääliku asukoht sõnas (alguses, keskel, lõpus), omadussõnad nimisõnade täiendajana
- Rütmitunde ja käelihaste arendamine vastavate harjutuste ja mängude kaudu.
- Kaashäälikute määramine sõnas.

- Näpumängud, vurrimängud.
- Kirja eelharjutused, horisontaaljooned, kaldjooned, lainelised jooned, vertikaaljooned, mustri rütmi jälgimine, pilt ja sõna.
- Hääliku õige hääldamine, keele ja suu asend (loomade häälotsuste matkimine).

ÕPITULEMUS

- Hääldab oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.
- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu *eile, täna, homme*.
- Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme (nt *jookseb, lippab, sibab*).
- Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (*joonistaja, joonistus, jooneline*).
- Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt *veereb – veeretab, sõidab – sõidutab*) õigesti vastavalt nende tähendusele.
- Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (nt *lilled – tulp, roos*).
- Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (*saab lauljaks, jookseb kivini*).
- Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt *lugeb pro loeb, mõmmi maga pro mõmmi magab, lillene pro lilleline, seen kasvab all kuuse pro seen kasvab kuuse all*) ja osutab neile.
- Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*).
- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste /korralduste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: *ja siis, siis, ja*).
- Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega *ja siis, siis, ja*).
- Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.
- Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt *Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?*).
- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
- Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.
- Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
- Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli-kolli (III v.); koli-kooli (II v.); koli-kooli (III v.); koli-kooli (II v.)*).
- Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt *poe- ja tänavanimed, sildid*).

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps osaleb eestikeelsetes tegevustes
- Laps suhtleb eesti keeles
- Laps mõistab lihtsama eestikeelse jutu põhisisu

SISU

- Eesti keele kuulamine ja omandamine tegevuste vältel
- Eesti keele aktiivne kasutamine tegevuste vältel
- Eesti kultuuriga tutvumine vastavalt valdkonna Mina ja keskkond teemadele

ÕPITULEMUS

- Tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
- Saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
- Mõistab esitatud küsimusi ja oskab õpitud sõnavara piires vastata;
- Kõneleb õpitud sõnavara piires ning oskab algatada ja lõpetada vestlust;
- Kuulab, suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset selgitust;
- Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides;
- Hääldeb õpitud sõnu õigesti;
- Oskab nimetada mis riigis ta elab;
- Oskab nimetada mõningaid Eesti rahvussümboleid – lippu, lille, lindu;
- Oskab nimetada mõningaid Eesti rahvuslikke ja riiklikke tähtpäevi

MATEMAATIKA VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapses kujuneb loendamisoskus 12 piires;
- Laps tutvub järgarvudega “mitmes?”;
- Laps õpib hulkade võrdlemist esemete arvu järgi-rohkem, vähem, võrdselt;
- Laps tutvub liitmise- lahutamise olemusega hulkadest esemeid ära võttes või juurde pannes;
- Laps õpib esemete järjestamist kuni 5 suurustunnuste alusel; suuruse või pikkuse järgi järjestatud esemete rida, selles kõige pikema, lühema, väiksema leidmine;
- Laps tutvub mõõtmise olemusega: ühikmõõdu järjestikune paigutamine mõõdetavale esemele; mõõtmise, loendamise ja arvu seos..
- Laps tutvub mõistetega: “varem”, “hiljem”, “kohe”, “praegu”, nende seos laste tegevusega.
- Laps õpib eseme asukoha määramist lapse ja teiste esemete suhtes; ruumi jaotamine kaheks tsooniks “ees-taga”, “paremal-vasakul”, “ülal-all”, “keskel-äärel”.
- Laps õpib orienteerumist ruumis ja tasapinnal liikumist suunavate käskluste abil..

SISU

1) ASJADE MAAILM:

Esemete järjestamine, rühmitamine, hulgad.

- Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve) alusel (nt mängukarud ja lennuk – lennuk ei kuulu siia hulka, ta on transpordivahend; valged jänesed ja valge lill – kuuluvus hulka on valitud värvi põhjal).

Orienteerumine ruumis

- Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu *kõrval*, *ääres*.
- Orienteerumismängud.
- Täringumängud

Orienteerumine ajas

- Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid *eile, täna, homme*

2) ARVUDE MAAILM:

Loendamine, arvutamine

- Määrab esemete arvu kindlaks loendamise abil; selle tulemuse näitamine arvukaardiga. Arvude 1-12 järjestus. Esemete arv ei muutu kui loendada erinevas järjekorras. Ühe eseme lisamine-järgnev arv, ära võtmine-eelnev arv.
- Võtab vastavalt esitatud arvule (kuni viis) õige koguse antud esemeid.
- Moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel (nt lisades 7 kivile veel ühe, saab uue suuruse – 8 kivi).
- Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev (nt esemete loendamisel leiab laps arvu 6 ning laps otsustab ja nimetab, milline arv on kuuete eelnev (5) või järgnev (7)).

3) SUURUSTE MAAILM:

Suurused ja mõõtmised

- Suudab otsustada ja nimetada, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem-kitsam-ühelaiused, suurem-väiksem, ühesuurused, paksempeenem-ühepaksused, madal-kõrge, ühekõrgused).
- Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nt nõör, pulk, sammud jne, nt laua kõrgust mõõdetakse pulga abil, siis on tulemuseks nt kolm pulga pikkust, või uksest lauani on 7 sammupikkust jne).

4) KUJUNDITE MAAILM:

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi.
- Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilte
- Õppevahendi “Geomeetrilised kujundid” kasutamine rühmitamis- ja järjestamisharjutustes. Karbi korrastamine. Mustrite ja piltide ladumine.
- Ristküliku ja ruudu eristamine. Nelinurga ladumine ühe- ja eripikkustest kõrttest

ÕPITULEMUS

- Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni;
- Oskab nimetada antud arvule eelnevat-järgnevat arvu;
- Tunneb numbrimärke
- Võrdleb arve (on suurem kui-on väiksem kui);
- Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab;
- Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab;
- Järjestab kuni 5 suurustunnuse järgi;
- Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema-väiksema-samasuure ning kontrollib objekte kõrvutades;
- Hindab kaugust silma järgi;
- Mõõdab pikkust laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga;
- Järjestab raskuse ja paksuse järgi;
- Koostab mustreid, laob pilte kujunditest;
- Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi;
- Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi;
- Eristab mõisteid kiiresti- aeglaselt, varsti, hiljem, kohe;
- Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes: all-peal, kohal, keskel, äärel, vasakul-paremal
- Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi

KUNST VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib tundma erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.
- Laps õpib kasutama voolimispulka, siluma, vajadusel materjali niisutama, iseseisvalt mustrit tegema.
- Laps õpib voolima juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.
- Laps õpib väljendama sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täitma pinda.
- Lapses kinnistuvad oskused kasutada varemõpitud tehnikaid töö teostamisel.
- Laps õpib värve hele tumestama ja segama omavahel põhivärve.
- Laps õpib meeldetuletusel värvidega edasi andma meeleolu ,aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid.
- Laps õpib valima erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.
- Laps õpib iseseisvalt lõikama ja rebima lihtsamaid kujundeid.
- Laps õpib vajadusel nõu küsima ja arutlema tehnilise teostuse ning värvi-ja vormilahenduste üle.
- Laps õpib kasutama õppetöös omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses.
- Laps õpib ühendama töö tegemisel erinevaid tegevusliike ja nende tehnilisi võtteid.
- Laps õpib kasutama materjale säästlikult ja otstarbekalt.
- Laps õpib valima sobivat taustatooni meeleolust, aastaaegadest jm kujutatavast lähtuvalt. Tausta värvimisel edasi andma pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.
- Laps õpib kujutama inimest liikumises, muutes jäsemete asendit.
- Laps õpib kasutama looduslikku materjali koos tehnilikuga (nt voolimismaterjalid, nõör, paber jne).
- Laps õpib kujundama lihtsat mustrit väikestest detailidest (lood. materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne).
- Laps õpib kasutama esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne.
- Laps õpib kasutama lihtsamaid eesti rahvusmotive – triibud, lillornament
- Laps õpib esemete mitmeotstarbelise kasutamise võimalust

- Laps õpib andma oma tööle hinnangut ja põhjendama oma arvamust.
- Laps õpib põhjendama küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduste kasutamist.
- Laps õpib vaatama raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitama nende kohta küsimusi ja avaldama oma arvamust.

SISU

1) VOOLIMINE

- Savi jaotamine voolimispulga abil 2-4 osaks.
- Pinna silumine. Voolingu pinna kujundamine voolimispulga abil (karv- ja sulgkate, juuksed, muster riietusel, nõudel).
- Ehisplaatide kujundamine, nende omapära tundmaõppimine.
- Teemaatiliste kompositsioonide voolimine alusele.
- Süžeeliste kompositsioonide kujutamine plastilisel meetodil. Pisidetailide lisamine põhikujundi eelnevalt niisutatud liitekohale vajutamise teel.
- Erineva kuju ja suurusega puu- ja juurviljade, seente, õõnesvormide voolimine natuuri ja kujutluse järgi.
- Inim- ja loomafiguuride kujutamine liikumises, tegevuses.

2) JOONISTAMINE JA MAALIMINE

- Mustri koostamine erineva värvi ja vormiga paberil, laiadest ja kitsastest horisontaal- ja vertikaaljoontest, sirg- ja lainelistest joontest, kaartest, ringidest ja täppidest.
- Koloriidi ja kompositsiooni kui väljendusvahendite kasutamine pildi sisu edastamisel. Värvustoonide (sinine, punane, kollane, roheline, oranž, lilla, pruun, valge, must, roosa, hall) tundmine ja kasutamine. Nende pastelsed varjundid. Värvide ja vormirütm, selle omavaheline kooskõla.
- Kujutatavate objektide eripära edasi andmine värvis, vormis ja õigetes proportsioonides (suur, väike, madal, kõrge, pikem, lühem, kitsas, lai).
- Esemed ja loodusobjektid kujutluse ja natuuri põhjal. Ümbritsevate kujundite, erinevate loodusnähtuste, ühiskonnaelu sündmuste ja kirjanduspalade sisu iseloomulike tunnuste loov edasi andmine.
- Fooniga sobivate värvitoonide valimine, kontrastsete ja pastelsete värvigammade kasutamine, värvustega meeleolu edasi andmine.
- Inimene eest, tagant ja külgvaates ning erinevates tegevustes.

- Inimeste elu ja tegevuse kujutamine seoses ühiskondlike sündmustega ja aastaajaliselt.

3) MEISTERDAMINE

- Kääride käsitlemise oskuse süvendamine.
- Kokkuvolditud paberist ovaalse ja ümmarguse vormiga kujundite väljalõikamine nurkade ümardamise teel. Kokkuvolditud paberist sümmeetriliste kujundite lõikamine ja kleepimine.
- Ristkülikukujulise paberilehe kurrutamine (nukuseelik).
- Punumine (vaip, linik, järjehoidja).
- Voltimistehnikas esemete valmistamine lisades põhikujundile täiendavaid detaile.
- Mitmeosaliste kompositsioonide koostamine.
- Paberist väikeste tükkide, ribade, suuremate ümmarguste kujundite rebimine, nendest piltide koostamine.
- Lõngajääkidest figuuride meisterdamine.
- Looduslikust materjalist dekoratiivsete ja figuuriliste kompositsioonide ja ornamentide kujundamine.
- Loodusliku materjali ühendamise figuurideks plastiliini, tikkude või okste abil. Naaskli käsitlemise õpetamine.
- Lükkimine (kõrtest pärlid).
- Pabersilindritest ja ribadest figuuride valmistamine.
- Pool- ja neljandikringist koonilise vormiga esemete valmistamine
- Ühistööde tegemine.

ÕPITULEMUS

- Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi.
- Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.
- Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.
- Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.
- Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.
- Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks.
- Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta. Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.
- Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiaatsit (pliiaatsi külgi).

- Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeleolu ning täidab pinda.
- Värvib enamasti kontuuri ületamata
- Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.
- Juhendamisel hele tumestab värve ja segab omavahel põhivärve.
- Meeldetuletusel annab värvidega edasi meeleolu ,aastaaegadele iseloomulikke tunnuseid.
- Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta.
- Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas.
- Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit.
- Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.
- Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada.
- Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid.
- Rebib lihtsamaid kujundeid.
- Kirjeldab looduslike materjalide sarnasust muude esemete või olenditega.
- Pakub omapoolseid lahendusi töö mitmekesistamiseks.
- Küsib vajadusel nõu ja arutleb tehnilise teostuse ning värvi-ja vormilahenduste üle.
- Enamasti teeb töö lõpuni või pakub ise võimaluse lõpetada töö hiljem.
- Kasutab organiseeritud kunstitegevust oma tööde teostamisel inspiratsiooniallikana.
- Kasutab õppetöös omandatud tehnilisi oskusi vabas kunstitegevuses.
- Ühendab töö tegemisel erinevad tegevusliigid ja nende tehnilised võtted.
- Meeldetuletusel kasutab materjale säästlikult ja otstarbekalt.
- Juhendamisel annab edasi loodusnähtuste, aastaaegade ja muu ümbritseva iseloomulikke tunnuseid.
- Kasutab oma töö loomisel inspiratsiooniallikana ümbritsevas toimuvaid muutusi ning sündmusi.
- Kajastab piltides ühiskonna- ja peresuhete teemasid
- Kasutab ja arendab edasi töödeldud infot (film, näidend, pilt) oma töö loomiseks.
- Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaaegadest jm kujutatavast lähtuvalt. Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.
- Paigutab esemed jm kujutataval tööil suurusuhetest lähtuvalt.
- Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi (nt triibud, jooned, täpid pintslivajutused jne).
- Pärast tööjuhiste kordamist segab ja hele-tumestab värve
- Kujutab juhendamisel inimest liikumises, muutes jäsemete asendit.

- Juhendamisel kasutab looduslikku materjalikoos tehislukuga (nt voolimismaterjalid, nõör, paber jne).
- Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (lood. materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne).
- Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne.
- Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.
- Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive – triibud, lillornament
- Märkab loodust erinevatel aastaegadel, kasutab ja väljendab saadud infot kunstitegevustes.
- Kirjeldab esemete mitmeotstarbelise kasutamise võimalust
- Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust.
- Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi-ja värvilahenduste kasutamist.
- Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust.
- Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.
  - Kasutab sümboleid esemete iseloomulike tunnuste väljatoomiseks (nt okas nupuna, triibuna, auguna).

MUUSIKA VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib ära tundma lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).
- Laps õpib väljendama loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi
- Laps õpib laulma ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.
- Lapsel kinnistub oskus laulda peast õpitud rahva- ja lastelaule
- Lapsel kinnistub oskus mängida rütmi- ja meloodiapillidel (näiteks taldrik, kõlaplaadid) lihtsamaid kaasmänge (lühike korduv rütmi- või viisi või meloodialõik);
- Lapsel kinnistub oskus osaleda lastepillide ansambli mängus.
- Lapsel kinnistub oskus liikuda ja tantsida sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja otsegaloppi.
- Lapsel kinnistub oskus reageerida muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (näiteks muuta liikumissuunda vastavalt muusika dünaamikale ja tempole)
- Laps õpib armastama eesti rahvaloomingut

SISU

1.MUUSIKA KUULAMINE

- Erineva karakteriga laulude ja muusikapalade kuulamine, muusika kujundlikkuse ja väljenduslikkuse tajumine ning seda iseloomustamine.
- Muusikalised põhimõisted: marsiline, hoogne, pidulik, naljakas jne.,
- Tämbriku kuulmise arendamine: õrn-mahe.
- Marsi, hällilaulu ja tantsuviisi mõiste; kuuldud muusika ja rütmi edasi andmine liikumisega.
- Oma maa rahvalooming, rahvapilli mõiste.
- Teiste rahvaste muusikalise loomingu kuulamine.
- Eesti rahvaviiside kaudu erinevate rahvapillidega tutvumine (vilepill, torupill, kannel).
- Eesti Vabariigi hümn “Mu isamaa, mu õnn ja rõõm” ning laulu “Eesti lipp”.

2.LAULMINE

- Kooslaulmisoskus, ansamblitunnetus.
- Oskus laulda lõbusalt, õrnalt, reipalt, ilmekalt, laulvalt, hoogsalt, sõnu selgelt hääldades.
- Laulmine ühtlases tempos.

- Kaheosalise meetrumi ja selle rõhulise osa tunnetamine plaksutamise, patsutamise, trampimise või rütmipillidel mängimise abil.
- Eest rahvalaulu ilule, rahvalaulu ja laulupeo mõiste.

3.RÜTMILINE LIIKUMINE

- Liikumine läbi-segi, ruumis orienteerumine, kogu ruumi ära kasutamine, mitte kokku põrkamine.
- Igakülgne omaloominguline liikumine tantsudes, muusikalistes- ja laulumängudes.
- Eesti rahvatants ning rahvamäng.
- Erinevad tantsusammud: hüpaksamm, kann- ja päkalöögid, otsegalopp.
- Liigutuste sooritamine vasaku ja parema jala ning käega.
- Kindlale muusikaosale paarilise leidmine.

4.MÄNG LASTEPILLIDEL

- Lastepillide igakülgne ja sagedane kasutamine.
- Rütmipillid: puutrumm, kägu, taldrik, pillide rakendamine kaasmänguna õpitavatele lauludele, lühiriimidele, liisusalmidele ning instrumentaalpaladele (ka eel-, järel- ja vahemängudena).
- Tämbriilise kuulmise arendamise harjutused lisaks rütmitunnetusele.
- Meloodiapillide õige hoid ja mänguvõtted: ksülofon ja rakendamine kaasmänguna liisulugemise, sõnariimide ning laulude juures.

ÕPITULEMUS

- Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).
- Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi
- Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.
- Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ja esitab neid rühmas.
- Mängib rütmi- ja meloodiapillidel , ka lihtsamaid kaasmänge
- Osaleb lastepilli ansambli mängus.
- Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpaksammu ja otsegaloppi.
- Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (näiteks muudab liikumissuunda vastavalt muusika dünaamikale ja tempole).

LIIKUMINE VANEMAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib taluma kaotust võistlusmängudes
- Laps õpib valitsema oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel
- Laps õpib säilitama tasakaalu dünaamilistes harjutustes
- Laps õpib käsitsema väikevahendeid aktiivses tegevuses
- Laps õpib ronima varbseinal vahelduva sammuga
- Laps õpib kohandama oma liigutusi etteantud rütmiga
- Laps õpib kasutama lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides
- Laps õpib pingutama sihipärase tegevuse nimel

SISU

1.KÖNNI- JA JOOKSUHARJUTUSED

Kõnd erinevate käteliigutustega (käed üles, alla; kõrvale alla; õlgadelt puusale; (“tuuleveski”, ”poksimine”); pöörded paremale, vasakule; kõnd ristsammuga, üle takistuste (pink), poolkükkis; kägarkõnd; kõnd sirge jalatõstega ette, käteplaks jala all; aeglane jooks 2-3-minutit; järjest jooks 200-300 m. Teatejooksud vahenditega ja ilma.

“Ahvimäng”, “Hundid, rebased”, “Kullimängud” jm.

2.HÜPLEMIS- JA HÜPPEHARJUTUSED

Sulghüplemine üle esemete (30-35 cm), hüplemine hübitsaga paigal; sügavushüpped (30-40 cm); kaugushüpe paigalt, hoojooksult; kõrgushüpe hoojooksult.

Hüplemismänge: “Kummikeks”, “Hundijooks”, “Püüa sääske”, “Hüppekeks” jm.

3.VISKE- JA PÜÜDMISHARJUTUSED

Palli veeretamine teineteisele (vahemaa 2-4 m), läbi väravate teineteisele; pallivisked- ja püüdmised kahe käega alt, ülalt, rinnalt, erinevatest algasenditest (iste, põlvitus); pallivise üles, käteplaks ja püüdmine, käest pörkega vastu pörandat; palli püüdmine kahe ja ühe käega; topispalli (1 kg) vise üle nõöri, kahe käega; täpsusvisked horisontaalsesse märklauda kahe ja ühe käega alt ning ülalt (vahemaa 2-3 m); palli pörgatamine parema ja vasaku käega paigal.

Pallimänge: “Muna”, “Pallide sõda”, “Sihi täpselt”, “Pallikull”.

4. RONIMISHARJUTUSED

Roomamine toenglamangus, küünarvarred maas, käte abil: kõhuli üle pinkide roomamine: järjestikuste takistuste alt läbipugemine eri lähteasenditest (kõhuli, toengpõlvitus, kápuli; ronimine varbseinal juurdevõtusammuga diagonaalselt; kápuli mööda kaldlauda varbseinani ronimine.

5. TASAKAALUHARJUTUSED

Kõnd tasakaalupingil juurdevõtusammuga, takistustest üle astumine, läbipugemine rõngastest; seisud erinevate käteliigutustega, jalatõsted tasakaalupingil; kápulikõnd ja jooks tasakaalupingil; kõnd nõõril suletud silmadega.

6. RIVIHARJUTUSED

Iseseisvalt ja kiiresti rivistumine ringiks; rivistumine paaridesse ringjoonele; harvenemine juurdevõtusammuga kõrvale: pöörded paremale ja vasakule; kõnnilt üheaegne peatumine.

7. VÕIMLEMINE

Õla ja käteringid kiirenevas ja aeglustuvas tempos; võimlemisharjutuste kompleksi kuuluvad kereharjutused, harjutused harkseisust, istest, harkistest, toengistest, põlvitusest, kõhuliasendist, seliliasendist.

Harjutused varbseinal, tõsta rippes jalad ette, ripe selitsi varbseinal.

Kükkishüplemine paigal, edasi liikudes, pöördega paigal; kükkimine käed õlgadel.

ÕPITULEMUS

- Talub kaotust võistlusmängudes
- Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel.
- Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes
- Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses
- Ronib varbseinal vahelduva sammuga
- Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
- Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides
- Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

10. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, SISU JA ÕPITULEMUS KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

MINA JA KESKKOND TEEMAD KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib rääkima peretraditsioonidest, teadma oma pere kontakttelefoni
- Laps õpib tundma kooli ja lasteaia erinevusi.
- Laps saab teadmisi kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju- tuletõrje).
- Laps saab teadmisi töölkäimise vajadusest ja raha otstarbest.
- Laps õpib ettevõetud tööd (pliiatsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule viima
- Laps saab teadmisi, mida tähendab terve olemine.
- Laps saab teadmisi, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
- Laps õpib järgima isiklikku hügieeni harjumuslikult, tundma hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
- Laps saab teadmisi, milliseid toiduaineid on igapäevaselt vaja süüa rohkem ja milliseid vähem
- Laps saab teadmisi, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne
- Laps õpib arvestama eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega, kirjeldama oma tundeid.
- Laps õpib toime tulema tugevate emotsioonidega, põhjendama oma seisukohti ja lahendama konflikte sõnaliselt
- Laps õpib kirjeldama, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud.
- Laps õpib tundma liikluseeskirju ja abi vajades pöörduma täiskasvanute poole.
- Laps saab teadmisi, kuidas tegutseda kui ollakse eksinud linnas/maal või metsas.
- Laps õpib lihtsamaid esmaabi võtteid
- Laps õpib järgima kokkulepitud ja üldtuntud reegleid (nt. viisakus) ja korrigeerima vajadusel oma käitumist
- Laps saab teadmisi, mida tähendab sõprus
- Laps saab teada, kes on ja mida teeb linnapea.
- Laps õpib tundma Eesti rahvussümboolikat

- Laps õpib tundma erinevaid rahvusi ja keeli
- Laps tutvub esivanemate ilmaennustustega looduse ning rahvakalendri tähtpäevade kohta.
- Laps õpib tundma erinevat sorti lilli ja leht- ja okaspuude vilju
- Laps saab teada, kuidas levivad seemned, miks seemni korjatakse noaga.
- Laps õpib tundma enimtuntud põhja- ja lõunamaa loomi ja kohastumusi kliimaga
- Laps saab teada, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks.
- Laps õpib tundma erinevaid veekogusid ja kalu
- Laps saab teadmisi maavaradest
- Laps õpib tundma erinevaid elukooslusi- metsa, sood, raba, niitu
- Laps õpib aastaegade järgnevust, vaheldumise seost ilmastikuga, ilmastikunähtusi
- Laps saab teadmisi, miks on vaja hoolitseda looduse eest.
- Laps õpib tundma inimese positiivset ja negatiivset mõju loodusele, selgitada taaskasutuse mõistet

SISU

SEPTEMBER

KOOLI ALGUS 1. septembril. Õpilased õpivad koolis palju huvitavat ja vajalikku.

Õppimine on huvipakkuv, kasulik ja vahel ka raske.

Koolitarbed ja nende hoidmine.

Lasteaias valmistuvad lapsed kooliminekuks, st olla seal head õpilased.

SÜGISE ETAPID: kuldne sügis, hilissügis.

Sügisilmade võrdlus suveilmadega. Tuuleiil, torm. Looduse ilu sügisel. Iga puuliigi (kask, tamm, haab, vaher, sirel) lehed on erineva värvusega. Puud ja põõsad suvel ja sügisel. Puude viljad, nende levimine. Jälgida, millised puud vabanevad lehtedest varem, millised hiljem, mahalangenud lehtede tähtsus puujuurtele, loomadele.

Võrrelda üht ja sedasama äraõitsenud ja õitsevat lille.

INIMESE KEHA; ohutus ja tervis (kehaosad, toit, sotsiaalne keskkond, lapse õigused).

Kuidas ennast kaitsta ohtude eest, kellelt abi saada. Lihtsamaid esmaabi võtteid. kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud. kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist. Südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne.

SEPTEMBRIKUU rahvapäraste nimetuste tutvustamine (sügiskuu, mihklikuu).

Tähtpäevi septembris: ussimaarjapäev, madisepäev, mihklipäev, sügise algus.

Vanarahva tarkusi, vanasõnu, kõnekäände ja mõistatusi sügise kohta.

OKTOOBER

SÜGIS. Loomariigi valmistumine talveks: toidutagavarade kogumine.

Kaitsevärvus: selgitada, miks jänes ja orav muudavad oma värvust.

Loomade talveuni.

SÜGISESED TÖÖD aias: lilleseemnete kogumine, taimede ümberistutamine, lillemugulate

ja sibulate ülesvõtmine. Kevadiste ja sügiseste põllutööde võrdlemine. Koristustööd

põldudel: kartulivõtmine. Põllumehed saavad aedvilju kauplustesse müügile.

Koristatud põldude võrdlemine suviste põldudega: põllud on lagedad, tunduvad avaramatena, seal näeb kaugemale.

LOODUSHOID. Miks ja kuidas loodust kaitsta?

Maavarad. Erinevad elukooslused- metsad, sood, rabad, niidud

Inimese positiivne ja negatiivne mõju loodusele, taaskasutuse mõiste

OKTOOBRIKUU rahvapäraste nimetuste tutvustamine (porikuu, viinakuu).

Tähtpäevi oktoobris: lõikuspüha, kolletamispäev, luukapäev, simunapäev, usupuhastuspüha, suur maarjapäev, kaasanimaarjapäev.

Vanarahva tarkusi, vanasõnu, kõnekäände, mõistatusi sügise kohta.

NOVEMBER

TÄISKASVANUTE TÖÖ: töö ühiskonna hüvanguks on vajalik ja austav.

Erinevad tööliigid, mida lapsevanemad teevad. Selgitada, millised töötajad töötavad öösel, pühapäevadel ja riiklikel pühadel (müüjad, arstid, liiklusvahendite juhid, tuletõrjujad jt) ning miks nende töö on vajalik.

Inimeste töö teiste heaks.

INIMESE ELURING: sünd ja surm, noored ja vanad, erinevad põlvkonnad.

Teada täpselt näo osi: silm ripsmetega, ninas on karvakesed, kõrvad, juuksed, kulmud, huuled, hambad, keel. Nende funktsioonid ja tervishoid.

Inimese siseorganid: kopsud, magu, süda jt. Et olla terve, tuleb sportida, õigesti riietuda. Isiklik hügieen ja selle vajalikkus. Õige toitumine on tervisele väga vajalik.

KODUMAA - EESTI VABARIIK.

Eesti Vabariiki esindab president. Tema töökoht on Kadrioru lossis.

Eesti Vabariigi Valitsus on Toompea lossis. Toompeal Pika Hermannini tornis lehvib eesti lipp.

Eesti sümbolid on veel suitsupääsuke ja rukkilill.

Eesti naaberriigid on Soome, Venemaa, Läti.

NOVEMBRIKUU rahvapäraste nimetuste tutvustamine (talvekuu, tahmakuu, nõgikuu, karjakuu, külmakuu, hingedekuu, kooljakuu, mardikuu, kadrikuu)

Tähtpäevi novembris:

hingedepäev, mardipäev, madisepäev, isadepäev, taassünnipäev, kadripäev, andresepäev.

Vanarahva tarkusi novembrikuu kohta.

DETSEMBER

JÕULUD JA UUSAASTA. Ettevalmistused jõuludeks. Jõulud on oodatuid püha, algab talv.

Vanad jõulu- ja näärikombed -toidud..

Uue aasta saabumine

Ettevalmistused pühadeks. Pühademeeleolu loomine : päkapikud, kuused, kuu ja tähed, lumehelbed, piparkoogid.

Jõulude ajal külastab lapsi Jõuluvana. Jõuluvana elab Lapimaal, kus on külm. Seal on polaaröö ja -päev., virmalised, põhjapõdrad.

Jõuluaeg on toomapäevast kolmekuningapäevani. Jõulutoidud: verivorst, seapraad, hapukapsad, piparkoogid. Tuppa toodi õled, sellega koos tuli tuppa viljahaldjas. Vanad eesti rahvamängud: köievedu, kotijooks, kingsepp jt. lauldi ja ennustati (tina valamine).

Jõulude ajal käiakse kirikus. Kristlike pühade sümbolid -inglid, Jeesuslapse sünn.

Kõik püüavad olla paremad, abivalmid, lahked, andestavad, viisakad, vaiksed, rõõmsad.

Päkapikud piiluvad akende taga, poevad lastele sussi sisse maiustusi. Ametid, kus on pühade ajal ja eel eriti palju tegemist.

DETSEMBRIKUU rahvapäraste nimetuste tutvustamine (jõulukuu, külmakuu)

Tähtpäevi detsembris: nigulapäev, luutsinapäev, toomapäev, nigulamaarjapäev, tabanipäev, talve algus, süüतालstepäev, jõululaupäev, esimene ja teine jõulupüha, vana-aasta.

Vanarahva uskumusi ja muid tarkusi detsembrikuu kohta.

JAANUAR

TALV. Looduse ilu talvel: lumised ja härmas puud, põõsad. Võrrelda lumesadu sügisese vihmajuga. Lumevaiba tähtsus taimedele: lumi kaitseb taimede juuri külma eest.

Paigalinnud (tihased, leevikesed, varesed) tulevad talvel metsast elamute juurde toitu otsima. Lindudele võib anda saiapuru, tangu, seemneid, magedat pekki. Soolane toit on ohtlik, kuna raske on leida juua.

LIIKLUS. Maanteed ja raudteede kaitsmine lume eest (hekid, lumeväravad). Selgitada, kuidas puhastatakse teid lumest; lumesahkade ja lumelaadijate töö. Teede liivatamine; liivatamismasinad. Liivatamise eesmärk: tagada ohutu liiklemine. Mahakukkunud inimest tuleb abistada. Turvavarustus liiklemisel.

JAANUARIKUU rahvapärased nimetused (näärilkuu, talvevaikuse kuu).

Tähtpäevi jaanuaris: uusaasta, kolmekuningapäev, nuudipäev, taliharjapäev, tõnisepäev, nääriannepäev, paavlipäev, korjusepäev.

Uue aasta ennustamisi, rahvatarkusi jaanuarikuu kohta.

VEEBRUAR

TAIMED. Eristada, nimetada, kirjeldada rühmatoas kasvavaid toalilli. Jälgida pidevalt toalilide arenemist. Vajalikud kasvutingimused (soojus, niiskus, valgus), nende loomisega on võimalik taimi "äratada". Lilled kasvahoones.

RAAMAT. Raamatukogu.

Raamatu loomisest võtab osa palju inimesi: kirjanik kirjutab jutte või luuletusi, kunstnik teeb joonistused, tööliselid trükivad ja köidavad raamatuid.

Teada meie paremaid lasteraamatute autoreid ja kunstnikke. Raamatuid hoitakse puhtana ja tervetena. Katkisi raamatuid parandatakse. Enne raamatu vaatamist peetakse käed puhtaks.

Raamatuid saab osata poest ja laenutada raamatukogust.

Raamatukogus on palju huvitavaid raamatuid, neid antakse koju lugemiseks. Raamatuid ja ajakirju võib lugeda lugemissaalis. Raamatukoguhoidja aitab leida vajalikku raamatut, korraldab näitusi. Raamatuid tuleb hoida, need tuleb raamatukogule õigel ajal tagastada.

EESTI.

Meie kodumaa pealinn - Tallinn. Tallinna linnapea, tema ülesanded

Lipp, vapp, rahvuslind, rahvuslill.

Me elame Eesti vabariigis, meie oleme eestlased, räägime eesti keelt.

Rahvariided.

Rahvalooming on käsitöö, muistendid, vanasõnad, mõistatused, rahvaluule, laul, tants.

Suuline looming anti edasi jutustades, ei kirjutatud üles.

Eesti rahvaeepos on "Kalevipoeg". Kalev on eesti rahvaluule vägilase nimi, iseloomustab suurst ja tugevust. Kalevipoeg on kujutatud rahvuskangelasena, kes harib maad, ehitab linnuseid, võitleb kurjade võimude, välisvaenlaste vastu.

Käsitöömeistrite loomingu kujutatud mustrid on võetud loodusest (lille, lehe, jälje ja nii edasi motiivid).

Tutvustada meie looduse ilu ja rikkusi.

VEEBRUARIKUU rahvapärased nimetused (hundikuu, küünlakuu)

Tähtpäevi veebruaris: valentinipäev, tiinapäev, küünlapäev, luuvalupäev, tuhkapäev, peetripäev, palvepäev, iseseisvuspäev, madisepäev.

Vanarahva uskumusi veebruarikuu kohta.

MÄRTS

KEVAD. Leida esimesi kevade tunnuseid. Kevadise aia, pargi ja metsa ilu. Kevadisi muutusi lindude ja loomade elus: talveune lõppemine, lindude kevadränne, suvise kaitsevõime omandamine, poegade sündimine ja nende eest hoolitsemine.

MUINASJUTT. Muinasjuttude eriliigid: imemuinasjutt, loomamuinasjutt, kunstmuinasjutt, naljajutud, legendid.

Muinasjuttudes sageli esinevad tegelased: kuningas - talupoeg, haldjas - nõid, loomad (rebane, hunt, karu, jänes).

Inimesestatud loodusjõud, sagedased arvud 7 (venda), 3 (korda), 12 (õde).

Muinasjutud on enamasti õnneliku lõpuga.

LIIKLUS. Autojuhtide ja jalakäijate vastutus ohutu liiklemise eest; jalakäijate tähtsamad liiklusreeglid. Liikluse iseärasused maanteel: inimesed liiguvad maantee vasakul poolel; liiklusmärgid. Laste viisakas käitumine tänaval.

MAAD JA RAHVAD. Tutvustada gloobust, teisi maid ja rahvaid (meie naabrid, laste oma kogemused).

MÄRTSIKUU rahvapärased nimetused (paastukuu).

Tähtpäevi märtsis: rahvusvaheline naistepäev, taliharjapäev, käädrapäev, kevade algus, pendipäev, paastumarjapäev, palmipuudepüha, suur neljapäev.

Vanarahva tarkusi kevade ja märtsikuu kohta.

APRILL

LOODUS KEVADEL. Puude ja põõsaste õitsemine (lepp, paju, viljapuud, marjapõõsad).

Osata leida õite järgi teatav puu, põõsas. Jälgida võrsete arenemist külvikastis, peenral (kress, hernes). Tunda lilli õite ja lehtede järgi (võilill, sinilill, ülane, tulp)

Mida vajavad taimed kasvamiseks(soojust, valgust, niiskust)?

KOSMOS. Kosmoselaevad ja kosmonaudid. Kosmoselaevade välimus, otstarve, kosmonautide ettevalmistus, julgus, vastupidavus, kohusetunne.

APRILLIKUU rahvapärased nimetused (paastukuu).

Tähtpäevi aprillis: Suur Reede, karjalaskepäev, vaikne laupäev, esimene ja teine ülestõusmispüha, künnipäev, tuuleristipäev, jüripäev, markusepäev, linnuristipäev.

Kevadine püha on munadepühad. Kevadpühadele iseloomulikud dekoratsioonid: jänessed, lilled, värvilised oksad, roheline muru, värvitud munad

Vanasõnu, uskumusi ja ennustusi kevade ja aprillikuu kohta.

MAI

KEVADTÖÖD. Kevadel tehakse õues koristustöid, riisutakse õued, põletatakse prahti. Kulu põletamine on ohtlik, võib tekkida tulekahju, hävivad murus elavad putukad ja lindude pesad.

Maal tehakse põllutöid: küntakse põldu, kaevatakse peenramaad, külvatakse seemneid, istutatakse taimi, pannakse maha kartuleid.

Mõisted aiamaa ja põllumaa. Traktorid ja külvimasinad põllul. Põllumeeste töökus ja kohusetundlikkus kevadistel põldudel ja külvide hindamisel.

EMADEPÄEV.

Igal lapsel on ema. Ema on elu andja, laste kasvataja ja hoidja. Inimeselaps on sündides abitu ja vajab ema hoolt. Ema armastab oma last, emal on tähtis roll perekonnas. Emadepäev on pidupäev kogu perele.

LASTEAED JA KOOL. Lapsed käivad lasteaia mängimas ja õppimas. Mida sina oled selle aasta jooksul õppinud, uut teada saanud?

7-aastaselt lähevad lapsed kooli. Koolis käiakse õppimas. Koolis on tunnid. Tunnis peab istuma vaikselt ja kuulama, mida õpetaja õpetab. Koolis on lastel raamatud ja vihikud.

Esimene raamat, millest laps hakkab õppima, on AABITS

Lasteaed lõpetab töö selleks õppeaastaks. Kõik lähevad suvepuhkusele. Peame lahkumispeo, laulame aasta jooksul õpitud laule, loeme luuletusi, tantsime.

Hüvasti lasteaed! Tere, suvi!

JUUNI, JUULI, AUGUST

Õpitu kordamine ja kinnistamine

ÕPITULEMUS

- Ütleb küsimisel oma pere kontakttelefoni
- Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi.
- Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju- tuletõrje, haigus- arst, liiklusõnnetus politsei).
- Selgitab töölkäimise vajadust.
- Selgitab raha otstarvet.
- Viib ettevõetud tööd (pliiatsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule
- Selgitab, mida tähendab terve olemine.
- Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.
- Täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.
- Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.
- Selgitab, milliseid toiduaineid on igapäevaselt vaja süüa rohkem ja milliseid vähem
- Selgitab, milline on südame, aju, kopsude kõige olulisem ülesanne
- Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega. Kirjeldab oma tundeid.
- Tuleb toime tugevate emotsioonidega.
- Kirjeldab enda positiivseid omadusi.
- Põhjustab oma seisukohti. Lahendab konflikte sõnaliselt.
- Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud (tubaka, alkoholi, narkootikumide pakkumine, vägivald, väärkohtlemine).

- Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas.
- Liikluses abi vajades pöördub täiskasvanute poole.
- Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust jalg-, tõukerattaga ja rulluisudega sõites ning teeb seda.
- Selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas.
- Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid
- Järgib kokkulepitud ja üldtuntud reegleid (nt liiklus).
- Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel
- Selgitab, mida tähendab sõprus
- Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid “hea”, “halb”, “õige”, “vale”.
- Kirjeldab oma peretraditsioone.
- Selgitab, kes on ja mida teeb linnapea.
- Nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, lill, lind).
- Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt
- Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.
- Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad.
- Nimetab 4-6 sorti lilli.
- Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt tammetõru, käbid).
- Selgitab, kuidas levivad seemed. Selgitab, miks seemi korjatakse noaga.
- Nimetab enimtuntud põhja- ja lõunamaa loomi.
- Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks.
- Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga.
- Kirjeldab veekogude erinevust. Nimetab 2-3 liiki kalu
- Nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi).
- Kirjeldab erinevaid elukooslusi- metsa, sood, raba, niitu
- Selgitab aastaegade järgnevust, vaheldumise seost ilmastikuga.
- Kirjeldab ilma (nt pilves- pilvitu; kuiv vihmane; sajab, tibutab).
- Põhjendab, miks on vaja hoolitseda looduse eest.
- Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.
- Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid taaskasutada (nt plastpudelid).

KÕNE ARENDAMINE KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib hääldama etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.
- Laps õpib hääldama õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades
- Laps õpib selgitama kuulnud kujundlike väljendite (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega
- Lapses süveneb oskus kasutada kõnes inimesi ja tegevusi iseloomustavaid sõnu.
- Laps õpib liitma ja tuletama analoogia alusel tuttavas kontekstis sõnu.
- Lapses süveneb oskus kasutada õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*).
- Lapses süveneb oskus mõista üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *transport, elusolend tähtpäevad, kehaosad*).
- Süvendada oskust kasutada õigesti kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne *arstina*).
- Lapses süveneb oskus kasutada oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt *hommikust õhtuni*).
- Lapses süveneb oskus kasutada kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju konni, autosid*).
- Laps õpib kasutama õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb-pugema siga - sead*).
- Laps õpib kasutama õigesti põimlauseid nt .... *sest...*; *kui...siis.....*
- Laps õpib jutustama olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid
- Laps õpib rääkima sellest, mida hakkab tegema (planeerima välikõnes tuttavaid tegevusi)
- Lapses süveneb oskus laiendada jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletama eelnevat ja järgnevat tegevust), parandada ja täpsustada oma teksti jutustamise käigus.
- Laps õpib kirjeldama sündmust enda ja teiste positsioonilt, kasutama dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest.
- Laps õpib valima intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht)
- Lapses süveneb oskus suunata kõnega kaaslaste tegevust ja anda sellele hinnanguid.
- Laps õpib nimetama ja kirjutama enamikku tähti.
- Laps õpib veerima 1-2-silbilisi sõnu

- Laps õpib häälima õigesti 1-2-silbilisi sõnu, eristama sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.
- Laps õpib kirjutamisel märkima õigesti 1-2- silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt *lähen koli*).
- Laps õpib jagama kuulnud lauset sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt. nööpe vms) sõnade arvu märkimiseks.
- Laps õpib muutma täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll–kool, linna (III v.) – lina, tibu–tippu*).

SISU

1.SUHTLEMINE

- Mõistatuste lahendamine ja väljamõtlemine.
- Kirjanduspala analüüsimine, oma suhtumise avaldamine jutu tegelastesse.
- Vastamine õpetaja küsimustele küllaldase täpsusega, kaaslaste kuulamine ja neile küsimuste esitamine.
- Iseseisvalt kirjanduspala valimine teistkordseks kuulamiseks, osata oma valikut põhjendada.
- Iseseisev jutustamine: vastavalt teemale jutustada läbielatud sündmustest; arendada ja lõpetada õpetaja alustatud juttu ja mõelda ise jutte välja.
- Illustratsioonide värvus kui meeleolu väljendaja.
- Ilmekus. Ergutada laste initsiatiivi, iseseisvust ja loomingulisi võimeid muinasjuttude ja jutustuste lavastamisel ning luuletuste esitamisel.
- Õige intonatsiooni kasutamise oskus. Osata deklameerida ilmekalt kolme-nelja õppeaasta jooksul õpitud luuletust.

2.GRAMMATIKA

- Mõiste täishäälik.
- Mõiste kaashäälik
- Kirjavahemärgid punkt, koma.
- Kirjavahemärgid: hüüumärk ja küsimärk.
- Hääldamises ühe- ja kahekordse tähe kõrvutamine.
- Grammatiliselt õige kõne kujundamine õppemängude abil.
- Silbis hääliku muutumine (silbi alguses).
- Vältemuutus ühesilbilistes sõnades.

- Sõnade tähendused ühesilbiliste sõnade kokkulugemisel.
- Nõrga ja tugeva sulghääliku võrdlemine sõnas. Kui sõna lõpeb B-ga, näitab tegevust, kui sõna lõpeb D-ga, näitab mitmust.

3.SÕNAVARA

- Ümberjutustamisel kõnekäändude, sünonüümide ja mõningate autori stiilivõtete, mis teevad kõne väljendusrikkamaks, kasutamine.
- Loetud sõnade tähenduse mõistmine. Lause lõpu ja alguse otsimine.
- Võrdlusastmete õige kasutamise harjutamine (hea-parem, soe-soojem, õhuke-õhem)
- Sõnadest lausete koostamine, mitu sõna on lauses.
- Vastandite leidmise ja liitlausete moodustamise ja kasutamise harjutamine.

4.HÄÄLDAMINE

- Häälamisvilumuse süvendamine; tähelepanu suulihaste tööle, eriti ülahuule liikuvusele.
- Häälusmängud ja harjutused, puhumismängud ja harjutused.
- Võõrsõnade õige häälamine ja rõhk (akvaarium, radiaator, kombainer).
- Foneemkuulmise arendamiseks häälikuanalüüs.
- Hääliku pikkuste võrdlemine.
- Hääliku järjekorra määramine sõnas.
- Tugevad ja nõrgad kaashäälikud (sulghäälikud).
- Nõrk sulghäälik sõna sees ja lõpus.

5.LUGEMA JA KIRJUTAMA ÕPETAMINE.

- Tähtede jäljendamine ,
- Kirjaharjutused horisontaal ja vertikaaljooned, kaldkriips
- mõisted häälik ja täht.
- Kahe tähe seotult kokkulugemine.
- Tutvumine liikuva aabitsaga.
- Suurte ja väikeste trükitähtede otsimine tekstist.
- Suur algustäht lauses, lause algab suure tähega, lause keskel on nimi suure tähega.
- Sõna koostamine silpidest.

ÕPITULEMUS

- Hääldeb etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.
- Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*)
- Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (so mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt. tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: *mõtlen, julge*)
- Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
- Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.
- Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*).
- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *transport, elusolend tähtpäevad, kehaosad*).
- Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne *arstina*).
- Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks *hommikust õhtuni*).
- Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju linde, konni, autosid*).
- Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb-pugema siga - sead*).
- Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus, sidendiga *sest*; eesmärk, nt sidendiga tingimus, nt sidenditega *kui...siis*.
- Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid
- Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.
- Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi)
- Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
- Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt, parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.
- Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest.
- Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht)

- Mõistab kaudseid ütlusi (Nt *ruumis on aken lahti*. Otsene ütlus: *pane aken kinni!*; kaudne: *mul on jahe*.).
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.
- Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
- Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja sageli eksib.
- Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
- Kirjutamisel märgib õigesti 1-2- silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt *lähen koli*).
- Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.
- Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nööpe vms) sõnade arvu märkimiseks.
- Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll–kool*, *linna (III v.) – lina*, *tibu–tippu*).

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps osaleb aktiivselt eestikeelsetes tegevustes
- Laps suhtleb aktiivselt eesti keeles
- Laps mõistab eestikeelse jutu sisu

SISU

- Eesti keele kuulamine ja omandamine tegevuste vältel
- Eesti keele aktiivne kasutamine tegevuste vältel
- Eesti kultuuriga tutvumine vastavalt valdkonna Mina ja keskkond teemadele

ÕPITULEMUS

- Osaleb aktiivselt tegevustes ja mängudes;
- Suhtleb iga päev aktiivselt eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles;
- Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja õpitud teemade ulatuses;
- Vastab küsimustele ja oskab ise esitada küsimusi;
- Mõistab etteloeatud või jutustatud eestikeelse teksti põhisisu;
- Räägib õpitud sõnavara piires endast, oma perest ja endale olulistel teemadel;
- Hääldeb uusi õpitud sõnu õigesti;
- Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- Oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

MATEMAATIKA KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapses süveneb 12 elemendist koosnevate hulkade võrdlemise oskus.
- Lapses kinnistub loendamisoskus 12-piires. Laps tutvub numbritega 1-12.
- Laps õpib koostama ja lahendama liitmis- ja lahutamisülesandeid. Sõnad puss ja miinus, tehtmärgid (+, -, =). Õpetada tekstülesande koostamist;
- Laps õpib mõõtma ümbritsevate esemete pikkust, laiust, kõrgust kokkulepitud mõõduga. Mõisted sentimeeter, meeter, kilomeeter.
- Laps õpib mõõtma vedelikke ja puistaineid kokkulepitud mõõduga. Mõiste liiter, kilogramm.
- Laps õpib erinevaid suurusi järjestama, kontrollima silmamõõtu vastava mõõdu abil.
- Lapses kinnistub oskus eelnevalt õpitud geomeetrilisi kujundeid ära tunda, rühmitada, leida ümbritsevast.
- Laps õpib orienteeruma ruumis ja tasapinnal, ka ruudulisel paberil.
- Laps tutvub rahaühikutega (kroon ja sent), erinevate rahatähtede ja müntidega
- Laps tutvub ja kinnistab ajamõisteid: sekund, minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta.

SISU

1) ASJADE MAAILM:

Esemete järjestamine, rühmitamine, hulgad.

- Loendamise teel esemete arvu määramine hulkades. Liigutuste ja helide loendamine. Tagasiloomine
- Hulkade moodustamine kasvataja juhiste järgi. Mitme võrra vähem-rohkem? Hulkade jagamine osahulkadeks ja ühendamine koguhulgaks.
- Kuni viie eseme järjestamine pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem-lühem, laiemkitsam, kõrgem-madalam paksem-õhem).

Orienteerumine ruumis

- Etteantud punkti leidmine ja kirjeldamine juhendamise järgi (omandatud mõistete abil) ja tasapinnal (paberil), ruumis ja õuealal (tuttavas ümbruskonnas)

Orienteerumine ajas

- Kuude nimetuste ja nimetamine ja oma sünnikuu teadmine;
- Seieritega kellal kellaaja määramine täistundides;
- Sõnade *enne, praegu, hiljem, noorem, vanem* (nt siduda inimese eluringiga) kõnes õigesti kasutamine

2) ARVUDE MAAILM:

Loendamine, arvutamine

- Erinevate esemete hulgast ühe kuni kahe täiskasvanu kirjeldatud eseme leidmine (nt kolme erineva nuku hulgast – *leia sinise kleidiga nukk*; erinevate mänguasjade hulgast – *leia kaks karu*).
- Etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsate matemaatiliste jutukeste koostamine;
- Liitmine ja lahutamine erinevate vahendite abil 5 piires ja matemaatiliste märkide kasutamine (+, -, =);
- Numbrimärkide (0–9) ja arvude(1–12) tundmine ja kasutamine esemete arvu määramisel.

3) SUURUSTE MAAILM:

Suurused ja mõõtmised

- Tutvumine pikkusmõõduga “meeter”.
- Anuma mahu mõõtmine vabalt valitud mõõduga. Anumate mahtude võrdlemine. Mahumõõt “liiter”.
- Puistainete kaalumise. Raskuste võrdsustamine aine lisamise või äravõtmise teel. Raskusmõõt “kilogramm”.
- Mängulises tegevuses mõõtühikute (km, kg, l, kr, s) eristamine ja rakendamine õigesti kasutuseladel (nt poemängus: ühe liitri piima eest tuleb maksta 7 krooni; arstimängus: mängult on haiglani 10 km jne)

4) KUJUNDITE MAAILM:

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Õpitud geomeetriliste kujundite tundmine, rühmitamine, leidmine ümbritsevast;
- Erinevate kujundite ja esemete (nt silindrid, koonused, ristkülikud, kerad, kuubid, püramiidid) hulgast ümarkehade ja tahukate leidmine ning nende omaduste kirjeldamine (nt ümarkehasid saab veeretada, tahukal on tasased tahud, sirged servad ja teravad tipud; neid saab üksteise peale laduda ja teha torni või ehitada maja jne).

ÕPITULEMUS

- Mõtestab arvude rida 12ni;
- Liidab ja lahutab 5piires ning tunneb vastavaid sümboleid (-, +, =);
- Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi;
- Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte- *cm, m, km* ; massimõõtu- *kg* ja mahumõõtu – *liiter*; rahaühikuid- *kroon ja sent* ning kasutab neid mängutegevuses;
- Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga;
- Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring , ristkülik, kolmnurk);
- Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja päeva;
- Määrab kellaega täistundides ja koostab päevakava;
- Kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, hiljem-varem ,noorem-vanem*;
- Orienteerub tasapinnal (paberil)

KUNST KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Lapses süveneb oskus kasutada iseseisvalt voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).
- Laps õpib siluma detailide pinda ja ühenduskohti ning kasutama voolimispulka.
- Laps värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise (käe liikumise) suunda
- Laps õpib kujundama või täiendama pilte või objekte, keepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.
- Laps õpib voltima ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).
- Laps õpib punuma sirgetest ribadest lihtsat pinda (nt järjehoidja, linik vms).
- Laps õpib tegema jämedast materjalist keerupaela, punuma (kolmeharulist) palmikut.
- Lapses süveneb oskus luua tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke).
- Laps õpib kasutama meisterdamiseks erinevaid ühendamisvahendeid ja võtteid (liim, kleeplint, traat jne).
- Laps õpib materjali (nt liimi, paberit, riiet) otstarbekalt kasutama .
- Laps õpib kasutama raamatuillustratsioone, fotosid, kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi
- Laps õpib kujutama objekte erinevates vaadetes, näiteks liikuva inimese kujutamiseks muudab tema pea, käte ja jalgade asendit.
- Laps õpib rõhutama kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha abil.
- Laps õpib märkama ja nimetama, milliseid erinevaid värvitoone võib tavaliselt (nimetatud värvi asemel) näha ümbritsevate objektide (nt kivid, vesi, taevas, rohi jne) juures.
- Laps õpib selgitama omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab oma valikut põhjendades koha, kuhu see sobib.
- Laps õpib voolima omapärase vormiga eseme (nt vaasi, kausi, looma vms) ja kaunistab selle, valides värvi, kaunistusmotiivid ja tehnoloogia (maalimine, kleepimine, kraapimine jne).
- Laps õpib leidma ümbritseva keskkonna objektide sarnasusi erinevate elusolenditega (nt puuks, pael sarnaneb ussiga või nõia käega; kivi, pudelikork putukaga; käbi, nõelapadi siiliga jne).

- Laps õpib teoseid vaadeldes ja kirjeldades märkama detaile, värve, meeleolu.
- Laps õpib oma tööle, näidistööle jt kunstiga seotud objektidele hinnanguid andma skaalal meeldib-ei meeldi, põhjendades suunamisel oma arvamust.
- Laps õpib fantaseerima ja jutustama teose juurde lugu – mis juhtus enne, mis juhtub pärast
- Laps õpib kasutama skeemide paindlikku ja loovat kombineerimist ja täiendavate detailide valikut loomaks pildi konteksti, jutustades tegelaste liikumisest, omavahelistest suhetest, tähtsusest, määratledes tegevusaega ja kohta
- Laps tutvub mõne kuulsa kunstnikuga.

1) VOOLIMINE

- Kollektiivne töö.
- Esemete, olendite ja gruppide kujutamine täpsemalt edasi andes nende vormi, värvust, proportsioone ja individuaalsust.
- 3-4 eseme vaheliste proportsioonide edasiandmine.
- Esemete kujutamine mälu, natuuri ja sõnalise kirjelduse järgi ning fantaasia põhjal.
- Elusolendite kujutamine mitmesugustes asendites ja tegevustes.
- Elusolendite voolimine tervest materjalitükist.
- Kompositsioonide voolimine ühisele savist alusele kajastades muljeid inimeste ja loomade elust, kirjandusest, kunstist, televisioonist vms., tegelastevaheliste suhte edasiandmine.
- Esemete kaunistamine üksikute detailide ja mustritega, kujundamine voolipulga või esemetega (pliiatsi ots jne).
- Reljeefsete piltide ja mustrite tegemine plaadile.
- Savi ja plastiliini kõrval teiste voolimiseks sobivate materjalide (lumi, liiv, vaha, plastika jne.) kasutamine.
- Puhtuse ja korraharjumuste kinnistamine.

2) JOONISTAMINE JA MAALIMINE;

- Kollektiivne töö.
- Esemete, olendite ja gruppide kujutamine täpsemalt edasi andes nende vormi, värvust, proportsioone ja individuaalsust.
- 3-4 eseme vaheliste proportsioonide edasiandmine.
- Inimese kujutamine mitmesugustes asendites ja liikumises otse- ja tagantvaates ja profiilis ning koos loomadega; kujutada süželistes joonistustes inimest ja loomi vastavalt aastaajale (tegevus, riietus).

- Mitmesuguste muinasjutuliste ja fantastiliste olendite kujutamine
- Maastikupiltide kujutamine vastavalt aastaajale, ilmastikule ja ööpäeva osale.
- Mustri järgmiste elementide kujutamine: siksakjoon, konksukesed, spiraalid, harukesed, oksakesed; teha üksikuid elemente ridadesse ühtlaste vahedega kaunistades kogu kujundi pinda; mitmesugused kombinatsioonid ja motiivid tuttavatest elementidest, kaunistama nendega mitmesuguseid paberist lõigatud ja ruumilisi esemeid ja kujundeid; kaunistada sümmeetriliselt ristkülikukujulist fooni, leides iseseisvalt keskkoha suuremale piklikule motiivile ja kaunistada nurki ühesuguste väiksemate motiividega, ääri mitmesuguste joonte või rütmiliselt korduvate elementidega; õpetada koostama ornamendi kombineeritud taime-, looma jne motiividest; kujundada esemeid eesti rahvusliku ornamendi alusel.
- Mitmesuguste kirjaelementide tegemine ruudulisele ja joonelisele paberile ja sellest lõigatud kujunditele.
- Mitmesuguste liikumisvahendite, ehitiste, vaatamisväärsuste, muinasjutuehitiste kujutamine.
- Episoodi kujutamine muinasjutust, filmist, teatrietendusest, televisioonisaatest.
- Siseruumi ja sisustuse kujutamine külgvaates; paigutada esemed 2-3 plaanis vastavalt süžeele, kujutada lähemal ja kaugemal asuvaid esemeid erineval kõrgusel ja suurusel; anda edasi esemete osalist varjamist teiste esemete poolt.
- Keerukama kujuga tarbe ja dekoratiivesemete kujutamine.
- Loodusannid natuuri järgi edasi andes nende individuaalseid tunnuseid.
- Liiklusvahendid iseloomuliku vormi ja proportsioonidega.
- Elusolendite kehaosade paigutus ja proportsioonid, loomad eri asendeis ja liikumises.

4) MEISTERDAMINE

- Iseseisvalt lihtsamate ja otstarbekamate töövõtete leidmine.
- Korra ja puhtuseharjumuste kinnistamine.
- Esemete valmistamine looduslikust materjalist. Erinevate materjalide omadustega tutvumine.
- Säästliku suhtumise kujunemine loodusesse, säästlik materjalikasutuse oskus.
- Jääkmaterjalide kasutamine esemete valmistamisel. Vajaliku materjali ise
- valimine. Materjalide omadused.
- Voltimine korralikult ja täpselt.
- Lihtsate mänguasjade lõigete kokku seadmine

- Elementaarsete õmblemise oskuste, kääride ja õmblusnõelte otstarbeka kasutamise õppimine.
- Elementaarsete puutöö oskuste õppimine (haamri kasutamine).
- Kollektiivne töö.
- Elementaarsete heegeldusoskuste õppimine (keti heegeldamine).
- Pildiloto valmistamine.
- Rebimine, otstarbekamad töövõtteid.
- Omavalmistatud esemete kaunistamine.
- Mosaiigid nii rebimis-, kui lõikamistehnikas.
- Rahvusornamentikakasutamine. Tutvumine rahvusliku käsitööga.
- Hüpnuku valmistamine.
- Kontuuri järgi lõikamine, kasutades šabloone.
- Sümmeetriliste mustrite väljalõikamine kasutades diagonaalepidi pooleks murtud ruutu (lumehelbed).

ÕPITULEMUS

- Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).
- Kasutab uusi voolimismaterjale õpetaja abiga.
- Voolib lihtsaid õõnesvorme kerakujulisest savitükist.
- Juhendamisel silub detailide pinda ja ühenduskohti.
- Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel (musteri või tekstuuriga).
Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid.
- Värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise (käe liikumise) suunda
- Eemaldab ja paneb tagasi viltpliiatsi otsiku
- Segab värve segamisalusel ja töö peal
- Loputab pintslit piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrumist värvipurkides.
- Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast.
- Alusjoonistust kasutades arvestab maalimisel objektide piirjooni.
- Meeldetuletusel kasutab pintslit erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintslitrukki jne.
- Kujundab või täiendab pilte või objekte, keepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.
- Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid.

- Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).
- Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms).
- Juhendamisel teeb jämedast materjalist keerupaela, punub (kolmeharulist) palmikut.
- Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke).
- Kasutab meisterdamiseks erinevaid ühendamisvahendeid ja võtteid (liim, kleeplint, traat jne).
- Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riiet) otstarbekalt. Töötab juhendamise järgi ja iseseisvalt, küsib vajadusel abi.
- Keskendub ettevõetud tegevusele.
- Kirjutab tööle oma nime.
- Hoiab oma töökoha korras.
- Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid, kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi
- Kujutab objekte erinevates vaadetes, näiteks liikuva inimese kujutamiseks muudab tema pea, käte ja jalgade asendit.
- Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse või asukoha abil.
- Juhendamisel segab värve uute värvitoonide saamiseks.
- Märkab ja nimetab, milliseid erinevaid värvitoone võib tavaliselt (nimetatud värvi asemel) näha ümbritsevate objektide (nt kivid, vesi, taevas, rohi jne) juures.
- Loovtööde tegemiseks kasutab geomeetrilisi kujundeid (ring, kolmnurk, ruut) ka neid kombineerides.
- Võrdleb (silma järgi) kujutatud objektide pikkust-laiust, mõningal määral nendevahelist kaugust (pikem-lühem; kõrgem-madalam: laiem-kitsam)
- Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab oma valikut põhjendades koha, kuhu see sobib.
- Voolib omapärase vormiga eseme (nt vaasi, kausi, looma vms) ja kaunistab selle, valides värvi, kaunistusmotiivid ja tehnoloogia (maalimine, kleepimine, kraapimine jne).
- Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
- Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.
- Leiab ümbritseva keskkonna objektide sarnasusi erinevate elusolenditega (nt puuoks, pael sarnaneb ussiga või nõia käega; kivi, pudelikork putukaga; käbi, nõelapadi siiliga jne).
- Näitab ja kirjeldab nähtut suunavate küsimuste toel.
- Kirjeldab mõnda omanäolist objekti lähemas ümbruses (hoone, park, mänguväljak vms).
- Teoseid vaadeldes ja kirjeldades märkab detaile, värve, meeleolu.

- Annab oma tööle näidistööle jt kunstiga seotud objektidele hinnanguid skaalal meeldib-ei meeldi, põhjendades suunamisel oma arvamust.
- Fantaskeerib ja jutustab teose juurde ka loo – mis juhtus enne, mis juhtub pärast
- Kasutab skeemide paindlikku ja loovat kombineerimist ja täiendavate detailide valikut loomaks pildi konteksti, jutustades tegelaste liikumisest, omavahelistest suhetest, tähtsusest, määratledes tegevusaega ja kohta

LIIKUMINE KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps tutvub erinevate spordialade ja mõnede Eesti tuntumate sportlastega.
- Laps õpib keskenduma sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.
- Laps õpib liikumisel ja mängimisel kinni pidama üldistest ohutusreeglitest
- Laps õpib õnnetuse korral appi kutsuma täiskasvanut.
- Laps õpib end pesema pärast aktiivset kehalist tegevust.
- Laps õpib orienteeruma mänguväljakul, sooritama kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
- Lapses süveneb oskus sooritada painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
- Lapses süveneb oskus sooritada põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.
- Lapses süveneb oskus säilitada tasakaalu staatilistes asendites ja liikumisel.
- Laps õpib kasutama harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt.
- Laps õpib sooritama rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega.
- Laps liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
- Laps õpib kasutama liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad).
- Laps õpib võistleva kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
- Laps õpib mängima sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne).
- Laps õpib ausa mängu põhimõtteid, õpib kinni pidama kokkulepitud mängureeglitest.
- Laps õpib osalema kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt).
- Laps õpib mängima lihtsamaid maastikumänge.

SISU

1. KÕNNI- JA JOOKSUHARJUTUSED

- Paariskõnd (kätest lahti); läbisegi kõnd; kõnd sirgjoonele, ka pikkuse järjekorras; läbisegi kõnnilt kolonnide moodustamine (2-4); kõnd liivakott pea peal (käte abita); kõnd mõõtsammuga (tigukõnd), kahes ringis.
- Siksakk jooks, jooks sirgete jalgadega ette; kiirenev jooks; jooks nõlvakust üles ja alla, üleshüppega, üle topispallide (vahe 2 m), rõngast rõngasse; jooks mõõdukas tempos 100-

150 m 2-3 korda vaheldumisi kõnniga; kiirjooks 30 m; ülesannetega; pendelteatejooks 20-30 m.

- Kõnni- ja jooksumänge: "Tee kuju", "Paarisjooks", "Püüdmine rühmades", "Kullimängud" (erinevad vahendid).

2. HÜPLEMIS- JA HÜPPEHARJUTUSED

- Sulghüplemine vasakule ja paremale, koos palli pörgatamisega, lõtvade käte ja jalgadega (lõdvestushüpe), üle esemete (30-35 cm), üle hoonööri, läbi rõnga (nagu hüppenööri), 5-6 m edasi liikudes; hüplemine hübitsaga paigal ja edasi liikudes; kolmesammuliselt hoojooksult hüpe pingile (30-40 cm) ja mahahüpe; 30-40 hüplemist 3-4-korda; kõrgus- ja kaugushüpe.
- Hüplemismänge: "Kukepoks", "Hüppekool", "Joonest jooneni", "Keks" jm.

3. VISKE JA PÜÜDMISE HARJUTUSED

- Palli veeretamine esemete vahel jalaga, ühe käega õlalt, paarides lisaülesannetega (kükid, plaksud, sulghüplemised, pörkega maast), pallivise üles, kahe käega ja ühe käega; pörkevise vastu seinale ja palli püüdmine; kaugusvisked parema ja vasaku käega paigalt ja jookstult; vertikaalsesse märklauda (kõrgus 1,8 m, kaugus 3-4 m), erinevatest lähteasenditest (iste, põlvitus); palli söötmine paarides rinnalt paigal ja liikudes, sama rühmades; palli pörgatamine pööretega ühes ja teises suunas; üleminek liikumiselt kohapeal pörgatamisele; palli tribling, löök väravale jalaga; hokilitri vedamine esemete vahel, söötmine, peatamine kepiga, löök tühja väravasse.
- Pallimänge: "Rahvaste pall" (liht. variant), "Võrkpall" (liht. variant), "Kaptenite pall", "Pallikull".

4. RONIMISHARJUTUSED

- Roomamine toenglamangus lisaülesannetega (eseme kandmine, lammutamine); pugemine läbi rõnga ise rõngast kinni hoides; ronimine varbseinale erinevate ronimisviisidega ja lisaülesannetega; ronimine vahelduva ja juurdevõtusammuga kõrvalolevale varbseinale; köielronimine, selili roomamine.

5.TASAKAALUHARJUTUSED

- Kõnd tasakaalupingil jalatõstega ette, jala all käteplaks; hüplemine üle tasakaalupingil olevate lintide; kõnd silmad suletud; kõnd pööretega ja tagurpidi; seismine topispallil; isted võimlemispallil ja samas erinevate harjutuste sooritamine.

6.RIVIHARJUTUSED

- Iseseisvalt ja kiiresti ühekaupa, kahekaupa kolonni, viirgu; ümberrivistumine ühekaupa kolonni, ühest ringist mitmeks; rivistumine pikkusejärjekorras; joondumine kolonnis, viirus, ringjoonel; paariks loendamine.

7.VÕIMLEMINE

- Käteringid topispalliga (1 kg) kuni 4 harjutust (4-6 korda); kätekõverdused toenglamangus(toeng pingile või põrandale).
- Võimlemisharjutuste kompleksi kuuluvad kereharjutused, rististest, kägaristest, toengpõlvitusest.
- Harjutused varbseinal, tõsta rippes jalad ette, ripe selitsi.
- Eraldi harjutused jalgadele, harjutused põlvitusest.
- Toengkägar: hüplemine paigal või edasi liikudes.
- Ristseis: laskumine rististesse ja tõus (käte abiga ja ilma).
- Harkpõlvitus, iste säärite vahele;10 kükki 2-3 korda järjest; vetrumine päkkadel; esemete tõstmine varvastega. Keharaskuse kandmine ühelt jalalt teisele; toe najal ühel jalal kükkimine.

ÕPITULEMUS

- Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.
- Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.
- Liikumisel ja mängimisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest, (valides sobivad paigad ja vahendid).
- Õnnetuse korral kutsub appi täiskasvanu.
- Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.
- Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
- Orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
- Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

- Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised.
- Säilitab tasakaalu staatilistes asendites ja liikumisel.
- Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.
- Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega.
- Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
- Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
- Kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad).
- Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
- Mängib sportlike elementidega mängu² (korvi visked, jalgpall jne).
- Organiseerib ise liikumismänge.
- Kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
- Osaleb kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt).
- Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
- Suusatab koordineeritud liikumisega. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt
- Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.
- Mängib lihtsamaid maastikumänge.

MUUSIKA KOOLIKS VALMISTUVAS RÜHMAS

EESMÄRGID

- Laps õpib kuulatud muusika iseloomustamisel kasutama eakohast sõnavara.
- Laps õpib näitama üles loomingulist initsiatiivi läbi tegevuse toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikast).
- Laps õpib eristama vokaal- ja instrumentaalmuusikas lihtsamaid muusikažanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
- Lapses süveneb oskus laulda ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitama neid nii rühmas kui üksi
- Lapses süveneb oskus mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele;
- Laps õpib osalema lastepilli ansamblimängus.
- Lapses süveneb oskus mängida järgnevaid pille: kõlataldrik, kõlaplaadid, plaatpillid, triangel
- Lapses süveneb oskus väljendada ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), näiteks kasutama külg- ja otsegaloppi ning hüpaksammu.
- Lapses süveneb oskus sooritada tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

SISU

MUUSIKA KUULAMINE

- Muusikaelamuste pakkumine, soov kuulata ning oskus muusikat emotsionaalselt tajuda (külalised).
- Muusikaliste võimete arendamine: helilaaditaju, muusikaline kuuldekujutus, muusikaline mälu.
- Erineva vältuse ja kõrgusega heliside kuulamine (järg-järgult vähendada kõrguste vahesid).
- Tämbriilise kuulmise arendamine hääle- ja muusikainstrumendi abil.
- Helilooja, rahvaviisi, koorijuhi ja dirigendi mõiste tutvustamine.
- Klassikalise muusika kuulamine (Tšaikovski, Vivaldi).
- Instrumentaalpala ja laulu kuulamine, iseloomustades neid sügavamalt kui varem, kasutades seejuures uusi mõisteid: mõtlik, laulev, uljas, elav, hoogne jne.

- Oma suhtumise väljendamine kuulatud paladesse.
- Erinevate helide kuulamine, muusikaliste põhimõistete tundmaõppimine: tugev-nõrk, üks-mitu, sirge-looklev, tõusev-laskuv, paigalseisev-liikuv.
- Loomingulise initsiatiivi arendamine: lapsed annavad kuulatud palale nime ja iseloomustavad seda, mõtlevad muusikapala või laulu põhjal välja iseloomulikke liigutusi.
- Eesti Vabariigi hümnid laulmine “Mu isamaa, mu õnn ja rõõm”.
- Muusika kuulamine vaikselt ja tähelepanelikult.

LAULMINE

- Lihtsate lastelaulude laulmine üheskoos võimalikult intervallipuhtalt, ilmekalt ning kindla rütmiga.
- Teadlik oma hääle kuulamine ja juhtimine.
- Hääle kõlaliste võimaluste tunnetamine ja väljendusriikas kasutamine. Hääletämbriga seostuvad mõisted: õrn, mahe, terav, kähe.
- Kuulamiskeskuste arendamine; laulmine voolavalt, kergelt-vaikselt, mõõdukalt, valjult, valjemini-vaiksemalt, kiirendades-aeglustades. Pausi ja fermaadi välja pidamine.
- Emotsionaalse väljenduslikkuse arendamine eriilmeliste laulude abil.
- Jo-le-mi astmetega tutvumine.
- Oma laululoomingu esitamine.

RÜTMILINE LIIKUMINE

- Lähtuvalt muusikast paaride, kolonnide, viirgude ja 3-4 liikmeliste ringide moodustamine.
- Tantsusammud: kõrvalastesamm, käärhüpe, sulghüpped aeglases tempos.
- Liigutuste viimistletuse, täpsuse, rütmikuse, kujundlikkuse ning ilu taotlus
- Orienteerumine ruumis; harjutada sujuvat ja hoogsat kõndi ringis või siira-viira, kergelt ja rütmikat jooksu, mitmesuguseid hüppeid, sujuvaid liigutusi kätega, plaksutusi mitmesuguses rütmis, kasutada karjutuste jaoks vahendeid – pallid, rõngad jms.
- Loominguliste võimete arendamine, muusikaliste mängude, tantsude ja laulumängude juurde uute liikumiste mõtlemine.
- Rahvamängu, rahvatantsu ning rahvatantsupeo mõiste tutvustamine.
- Liikumise muutmine sõnalise märguande või muusika muutuse tajumise järgi.

MÄNG LASTEPILLIDEL

- Kaasmäng rütmipillidel; muusikaliste põhivõimeite, tämbriilise ja dünaamilise kuulmise arendamine.
- Õpitud lastepillide nimetuste ja mänguvõtete kinnistamine.
- Pillimängus tähelepanu peamistele muusika väljendusvahenditele (rütm, meetrum, helikõrgus) ning rütmilise kindluse saavutamine.
- Rütmiliste kaasmängude lisamine lauludele ja rütmilistele liikumistele.
- Meetrumi ja selle rõhulise osa markeerimine laulude ning rütmilise liikumise saateks.
- Ansambli tunnetus ja võime mängida koos pillisaadet.
- Võimalus ise pille välja mõelda ning leida neile kasutamise võimalusi

ÕPITULEMUS

- Kuulatud muusika iseloomustamisel kasutab eakohast sõnavara.
- Näitab üles loomingulist initsiatiivi läbi tegevuse toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikast).
- Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusikas lihtsamaid muusikazhanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
- Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule, esitab neid nii rühmas kui üksi
- Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele;
- Osaleb lastepilli ansamblimängus.
- Mängib järgnevaid pille: puu agoogo, kõlataldrik, kõlaplaadid, guiro, metall agoogo, plaatpillid, triangel, kabasa.
- Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), näiteks kasutab külj- ja otsegaloppi ning hüpaksammu.
- Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

11. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA EELDATAVAD TULEMUSED

- Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga;
- Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes;
- Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused ning üldoskused.
- Õppe- ja kasvatustegevuse eeldatavad tulemused esitatakse valdkondades:
  1. mina ja keskkond;
  2. keel ja kõne;
  3. eesti keel kui teine keel;
  4. matemaatika;
  5. kunst;
  6. muusika;
  7. liikumine
- Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides. Üldoskused jaotatakse:
  - 1) mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus;
  - 2) tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel;
  - 3) sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest;
  - 4) enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

- Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitata kõigile kohustuslikuna, need on teatud üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi;
- Eeldatavad tulemused on esitatud väidetena, mille hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne;
- Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi;
- Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust;
- Arengu hindamise tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel vastavalt väljatöötatud arengu hindamise lehtedele, millega tutvumist lapsevanem kinnitab oma allkirjaga;
- Üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguestluse, mis:
  - 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
  - 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.
- Aprillis-mais pannakse rühmades välja arenguestluste ajagraafikud. Igal vanemal on võimalik sealt valida omaale sobiv aeg. Kui sobivat aega graafikus ei leidu, lepatakse see õpetaja ja vanema vahel eraldi kokku;
- Arenguestluste läbiviimisel lepatakse vanema ja õpetaja poolt eelnevalt kokku, kas osa võtavad mõlemad rühmaõpetajad ja vanemad või üks õpetaja ja vanem;
- Muukeelsetel lapsevanematel on vestlusele lubatud kaasa võtta eesti keelt oskav usaldusisik;
- Vajadusel võib arenguestlusele kaasata teisi spetsialiste (direktor, õppealajuhataja, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja);
- Arenguestlusele eelnevalt on õpetajatel õigus paluda vanematelt küsimustike täitmist, mis võimaldavad arenguestlust tulemuslikumalt läbi viia;
- Vastavalt vajadusele võib arenguestlusti vanema või rühmaõpetaja soovil läbi viia ka muul pooltele sobival ajal;
- Arenguestluste tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel vastavalt väljatöötatud arenguestluste kokkuvõtte vormile (vt. Lisa 2).

KOOLIVALMIDUSE HINDAMISE SÜSTEEM

- Koolivalmidust hinnatakse Tallinna Läänemere Lasteaia kooliks valmistuvas või liitrühmas. Koolivalmiduse hindamise tulemused esitatakse koolivalmiduskaardi kujul;
- Koolivalmiduskaart koostatakse Tallinna Läänemere Lasteaia kooliks valmistuva või liitrühma lastele, kes on saanud enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit seitsmeaastaseks või kellel on nõustamiskomisjoni soovitusel koolikohustus ühe õppeaasta võrra edasi lükatud;
- Lastele, kelle vanemad taotleavad koolikohustuslikust east noorema lapse kooli õppima asumist, antakse Tallinna Läänemere Lasteaiast hinnang lapse koolivalmiduse kohta esitamiseks haridusametile;
- Koolivalmiduskaart koostatakse rühmaõpetajate poolt vajadusel kaasates teisi lasteaia pedagooge, spetsialiste või lapsevanemaid;
- Koolivalmiduskaart koostatakse Eliisis vastavalt Tallinna Haridusameti poolt antud vormile (vt. Lisa 1);
- Koolivalmiduskaart väljastatakse vanemale hiljemalt 31.augustil;
- Koolivalmiduskaarte säilitatakse Tallinna Läänemere Lasteaias elektroonilisel kujul viis aastat.

ARENGUMAPP

Lapse arengumapp Tallinna Läänemere Lasteaias on individuaalne, lähtub lapsest ja sisaldab:

- * Lapse arengu hindamise lehti;
- * Arenguvestluste materjale.

Lapse arengumapp sisaldab soovituslikult:

- * Käe- või jalajälge (sõimes ja koolieelses rühmas);
- * Lapse või pere fotot;
- * Iga aastast teemajoonistust (maja-inimene-puu; mina ise; minu pere vms) aiarühmas;
- * Lapse loomingut (valikuliselt);
- * Töölehti (aiarühmas valikuliselt);
- * Küsitlusi lapsevanematele;
- * Lapsega tehtud rahulolu-uuringute materjale (aiarühmas);
- * Lapse enda arvamusi, hinnanguid ning tulevikuplaane;
- * Üleskirjutatud intervjuusid lapsega;
- * Lapse huvitavad ütlemisi ja sõnalist loomingut.

Arengumapis võib esitada ka muid lapse lasteaiaelu käsitlevaid materjale:

- * Rühma ja/või lasteaeda tutvustavad materjalid;
- * Lapse lasteaeda tuleku küsitlus vanemale;
- * Lapse kaalud ja pikkused;
- * Lapse mängu vaatlused, rollide jms ülevaated;
- * Igasugused muud materjalid, mida laps, lapsevanem või õpetaja peab vajalikuks.

Arengumapp käib lapsega kaasas kogu koolieelse perioodi ja antakse lasteaiast lahkumisel lapsele kaasa.

ARENKU HINDAMISE LEHT 2-AASTASED

NIMI:..... VANUS HINDAMISEL:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• proovib ennast riietada ja võtab riidest lahti;	
• paneb kingad jalga;	
• paneb oma asjad kokku meelde tuletamisel;	
• peseb ja kuivatab käsi ja nägu täiskasvanu juhendamisel;	
• sööb ise lusikaga ja joob tassist;	
• käib potil;	

TUNNETUS JA ÕPIOSKUSED

• tegutseb sihipäraselt joonistamisel, klotsidega konstrueerimisel;	
• suudab mõneks minutiks tegevusele keskenduda;	
• kasutab oma nime, tunneb end ära peeglis, fotol;	
• võtab pisikesi esemeid kahe sõrmega (pintsetihaare);	

SOTSIAALSED OSKUSED

• tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta;	
• saab aru tunnetest (rõõmus, kurb, vihane);	
• käitub enamasti täiskasvanu korralduse järgi	
• toob palutud asja;	
• lehvitab, nõusolekul/keeldumisel noogutab või raputab pead vms.;	

MÄNGUOSKUSED

• jäljendab mängus ümbritsevate inimeste tegevusi (nuku söötmine, magama panek);	
• ühendab erineva suurusega klotse ehitisteks;	
• mängib koos kaaslasega;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• kasutab endast rääkides sõna <i>mina</i> ;	
• last tundvad inimesed saavad tema kõnest aru;	
• väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht (emme siia), omadus (auto katki), subjekti-objekti suhe (issi anna pall);	
• vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab piltidele;	
• kordab sõnu järgi;	
• paljude sõnade häälikkoostis on lihtsustunud („tatto” = traktor);	
• jälgib jutustust, lavastust;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• teab, kas ta on tüdruk või poiss;	
• ütleb vanuse aastates või näitab seda sõrmedel;	

• teab rühmakaaslaste ning töötajate nimesid;	
• asetab töövahendid kokkulepitud kohta;	
• osutab või nimetab inimese ja looma erinevaid kehaosi;	
• meelde tuletamisel tänab, palub, tervitab, jätab hüvasti;	
• nimetab või osutab tuttavaid puu- ja köögivilju, toite;	
• nimetab või osutab tuntud koduloomi ja metsloomi;	
• matkib koduloomade ja metsloomade häälsusi;	
• osutab või nimetab erinevaid taimi (lill, puu, rohi, leht);	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• hääldab järele kuulnud sõnu;	
• mõistab igapäevaseid korraldusi;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• leiab samasuguse eseme vormi (ring, ovaal, ruut, ristkülik, kolmnurk, hulknurk) alusel;	
• leiab samasuguse eseme värvi (pun., sin., koll., roh.) järgi;	
• täidab korraldusi “pane sisse, peale, alla”;	
• rühmitab esemeid kahe sarnase tunnuse alusel;	
• oskab sorteerida ja järjestada (matrjoškad, topsid) esemeid suuruse järgi;	
• väljendab sõnaga esemete hulka (üks, kaks);	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

• hoiab õigesti pliiatsit, pintsli;	
• kasutab mitmesuguseid vahendeid: pliiatsit, kriiti, liivakühvli jm;	
• joonistab järgi horisontaalse ja vertikaalse joone, ringi, risti;	
• tõmbab pintsliga jooni, teeb täppe, katab pindu;	
• muudab voolimismaterjali kuju seda muljudes, rullides jne;	
• kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib sellest ribasid;	
• jälgib lihtsamaid juhiseid ja tegutseb vastavalt juhendamisele;	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

NIMI:.....

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED	
• suudab kõndimise ajal kanda suurt mänguasja või mitut väikest;	
• alustab jooksmist;	
• seisab kikivarvul;	
• kõnnib varvastel;	
• püüab ja viskab palli;	
• turnib õues olevatel mänguvahenditel;	
• liigub vabalt, valitseb edaspidi ja tagurpidi liikudes oma keha;	
• kõnnib abiga trepist üles ja alla;	
• viskab täiskasvanule palli;	
• hüppab koosjalu;	
• sooritab täiskasvanu juhendamisel ja ettenäitamisel erinevaid võimlemisharjutusi;	
• mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu;	
• jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel;	
• kõnnib piiratud pinnal;	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED	
• kuulab, jälgib õpetaja laulu või muusikapala;	
• püüab õpetajaga kaasa laulda (nt üksikuid silpe);	
• reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab);	
• sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile;	
• kasutab õpetaja juhendamisel keha-ja rütmipille.	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

ARENKU HINDAMISE LEHT 3-AASTASED

NIMI:.....VANUS HINDAMISEL:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• paneb üldjuhul ise riidesse ja võtab riidest lahti, (abi nõopide jms), paneb sokid ja kingad jalga;	
• paneb oma asjad kokku meelde tuletamisel, riided nagisse;	
• peseb ja kuivatab käsi ja nägu;	
• hoiab õigesti lusikat;	
• küsib wc-sse;	

TUNNETUS JA ÕPIOSKUSED

• suudab keskenduda lühikeste lugude jälgimisele;	
• oskab detailidest lihtsa terviku kokku panna;	
• saab aru lihtsamatest kokkulepetest;	
• tuleb toime ühelt tegevuselt teisele üleminekuga;	
• oskab mõnda haridusrobotit liikuma panna;	

SOTSIAALSED OSKUSED

• väljendab end kõnes teistele arusaadavalt ja osaleb vestluses;	
• suudab oodata oma järjekorda;	
• suudab täiskasvanu toel tulla toime tugevate tunnetega;	
• toob palutud asja, kutsub soovitud isiku juhendamise järgi;	

MÄNGUOSKUSED

• suudab väikeses grupis lühiajaliselt mängule keskenduda;	
• kasutab mängudes realistlikke ja asendusmänguasju, mis vastavad mängu sisule;	
• kutsub kaaslasi oma mänguga liituma ja ühineb teiste algatatud mänguga;	
• etendab mängus erinevaid rolle;	
• suhtub heatahtlikult kaaslaste mängu;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• esitab rohkelt küsimusi: „kuidas? miks? millal?“ ja vastab küsimustele;	
• kasutab endast rääkides sõna <i>mina</i> ;	
• nimetab ja kommenteerib tegevusi pildil;	
• kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu;	
• kõne on võõrale mõistetav (hääldab õigesti enamikku häälikuid);	
• kasutab 3-4-sõnalisi lauseid;	
• peab meeles ja täidab kaheosalist korraldust (näiteks “võta kingad jalast ja pane särk selga!”);	
• räägib ladusalt, ilma rohkete korduste ja pausideta;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• ütleb küsimise korral oma ees ja perekonnanime;	
• teab, kas ta on tüdruk või poiss, ütleb vanuse aastates või näitab seda sõrmedel;	
• nimetab kodus olevaid loomi, teab pereliikmete nimesid;	
• vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta;	
• teab rühmakaaslaste ning töötajate nimesid, kasutab neid kõnes;	
• asetab töövahendid kokkulepitud kohta;	
• nimetab inimese ja looma erinevaid kehaosi;	
• nimetab esemeid ja tegevusi, mis võivad olla ohtlikud;	
• meelde tuletamisel tänab, palub, tervitab, jätab hüvasti;	
• mõistab endale suunatud keeldude tähendust, vastavalt oma käitumist muutes;	
• nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju, toite;	
• nimetab tuntud koduloomi ja metsloomi, matkib häälotsusi, teab iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba);	
• kirjeldab sõnadega ilma – paistab päike; sajab vihma või lund; müristab; külm, soe, palav jne;	
• nimetab erinevaid taimi (lill, puu, rohi, leht);	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• mõistab igapäevaseid korraldusi (istu, tule siia jne.)	
• väljendab oma soove eesti keeles (pissile, juua, ei taha jne.);	
• kordab järgi eestikeelseid sõnu ja kasutab neid hiljem iseseisvalt;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• nimetab või osutab <i>ringi</i> , <i>ruutu</i> ja <i>kolmnurka</i> ;	
• nimetab või osutab värvusi (<i>pun.</i> , <i>sin.</i> , <i>koll.</i> , <i>roh.</i>);	
• loendab esemeid kolme piires ja vastab küsimusele <i>mitu on?</i>	
• kasutab kohamõisteid väljendavaid sõnu nagu sees, peal, all, ees, taga;	
• tunneb ajamõisteid <i>öö</i> ja <i>päev</i> ;	
• on tekkinud ettekujutus mõistetest <i>vähe</i> ja <i>palju</i> ;	
• sorteerib esemeid värvi, vormi ja suuruse järgi;	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

• hoiab õigesti pliiatsit, pintsli;	
• kasutab mitmesuguseid vahendeid: pliiatsit, kriiti, liivakühvli jm;	
• joonistab järgi horisontaalse ja vertikaalse joone, ringi, risti;	
• tõmbab pintsliga jooni, teeb täppe, katab pindu;	
• joonistab peajalgseid;	
• kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ja rebib sellest ribasid.	
• annab oma joonistustele nime (emme, auto jne.);	
• muudab voolimismaterjali kuju seda muljudes, rullides jne;	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati*, *mõnikord*, *väga harva*, *mitte kunagi* jne.

NIMI:.....

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED	
• kõnnib trepil vahelduva sammuga;	
• hüppab ilma abita astmelt alla, jalad koos;	
• seisab ühel jalal 3 sekundit;	
• kõnnib kikärvul mööda joont;	
• viskab täiskasvanule palli, lööb seisvat palli jalaga;	
• sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi;	
• mängib juhendamisel koos kaaslastega jooksu- ja kõnnimänge;	
• mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge;	
• arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega;	
• sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi;	
• ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste;	
• säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal;	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED	
• jälgib laulumängu 10 min;	
• osaleb laulude esitamisel (plaksutab või laulab kaasa);	
• liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule (nt kõnd-jooks, keerutamine paarilisega);	
• sooritab lintide, rättide, pallide, kõrinate muusika saatel liigutusi;	
• mängib kaasa rütmi muusika kuulamisel, liikumisel, laulmisel kehapillil või rütmipillidel (nt kõristi, kõlapulgad).	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

ARENKU HINDAMISE LEHT 4-AASTASED

NIMI:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• on omandanud põhilised hügieenireeglid ja korraharjumused, meelde tuletamisel peseb end ise;	
• hoiab oma asjad korras;	
• riietub ise (va. lukud, paelad);	
• sööb ise kastutades toidule vastavaid söögiriistu;	
• oskab tualetti kasutada: tõmbab vett, peseb käsi;	

TUNETUS JA ÕPIOSKUSED

• tegeleb antud ülesandega omaette kuni 20 min;	
• oskab mõnda haridusrobotit kindlas suunas liikuma panna;	
• ei ignoreeri teisi lapsi;	
• kasutab lauseid, mis koosnevad rohkem kui kolmest sõnast;	

SOTSIAALSED OSKUSED

• arvestab elementaarseid viisakusreegleid: teretab, jätab hüvasti, palub, tänab, palub vabandust;	
• vestleb täiskasvanuga;	
• suhtleb eakaaslastega, osaleb ühistegevustes;	
• oskab tegutseda täiskasvanu juhise järgi;	

MÄNGUOSKUSED

• arvestab tegevuses teistega, arvestab mängureegleid ja ootab oma järjekorda;	
• jagab mänguasju ja käitub seejuures viisakalt ja heatahtlikult;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• moodustab grammatiliselt õigeid lauseid;	
• suudab küsimuste abil jutustada pildist, sündmusest, tegevusest;	
• kirjutab mõne tähe (oma nime);	
• kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga;	
• tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti;	
• matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• teab oma sugu, identifitseerib end omasoolise vanemaga;	
• teab enda ja pere liikmete ees- ja perekonnanime	
• leiab esemete või tunnuste ühise nimetuse;	
• oskab nimetada erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel;	
• nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud;	

• nimetab riigi nime, kus ta elab ja riigi lipu värve;	
• kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja elamisviise;	
• mõistab perekonnaga seotud sõnu nagu vend, vanaema, tädi;	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• laps hakkab otsima kontakti eesti keeles rääkijaga;	
• näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu	
• reageerib adekvaatselt eestikeelsetele korraldustele;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• oskab näha ja nimetada 3 ühist tunnust esemel;	
• loendab 5-ni või rohkem;	
• nimetab numbreid;	
• järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi;	
• omab ruumikujutlusi: <i>all, üleval, peal, ees, kõrval, taga; viimane;</i>	
• omab ajakujutlusi: <i>eile, täna, homme;</i>	
• nimetab 8 värvust : <i>pun., sin., koll., sin., roh., must, valge, oranž, lilla, nende hele-tumedusi;</i>	
• mõistab mõne kujundi nimetusi nagu ring ja ruut;	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

• lõikab, kleebib, ja voolib lihtsaid kujundeid;	
• joonistab äratundvalt maja, inimese, puu;	
• kasutab töövahendeid: pintsel, pliats, käärid;	
• teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja tõmmetega;	
• ühendab voolimisel detaile;	
• joonistab inimesele kaks kuni neli kehaosa	
• joonistab ringe ja ruute	
• kasutab kääre	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

NIMI:.....

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED

• valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel: kõnnib pingil ja kikkivarvul;	
• hüppab kohapeal ja edasi liikudes, üle madala nõõri;	
• kõnnib iseseisvalt trepist üles-alla ilma vahesammuta;	
• pörgatab ja püüab palli;	
• mängib 2–3 reeglita liikumismänge;	
• hüppab ja seisab ühel jalal kuni 5 sekundit;	
• liigub reipalt nägu ees ja selg ees;	
• sooritab harjutusi õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi;	
• hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus;	
• Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile;	
• Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngas, kätised, hüpitš);	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED

• kuulab laulu ja muusikapala;	
• alustab ja lõpetab laulmise koos teiste lastega;	
• tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente;	
• oskab rütmi plaksutada, patsutada või trampida;	
• mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks (nt trumm, kuljused, marakas, üllatusmuna);	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

ARENKU HINDAMISE LEHT 5-AASTASED

NIMI:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• on omandanud esmased hügieenireeglid ja korraharjumused;	
• hoiab oma asjad korras;	
• riietub ise (va. paelad);	
• süües kasutab õigesti söögiriistu;	
• oskab peput pühkida;	
• oskab keermega korki /kaant avada-sulgeda;	

TUNNETUS JA ÕPIOSKUSED

• suudab keskenduda tegevusele kuni 25 minutit;	
• suudab iseseisvalt tegevust leida;	
• oskab mõnda haridusrobotit kaartidega programmeerida;	

SOTSIAALSED OSKUSED

• arvestab viisakusreegleid: teretab, palub, tänab, vabandab;	
• vestleb eakaaslastega, osaleb ühistegevustes	
• vestleb täiskasvanuga;	
• täidab mitmeosalisi korraldusi (korja klotsid kokku ja pane riulisse);	

MÄNGUOSKUSED

• arvestab mängureegleid, ootab oma järjekorda;	
• oskab tegutseda täiskasvanu juhise järgi;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• moodustab grammatiliselt õigeid lauseid;	
• kasutab kõnes liitlauset või 5-sõnalisi lauseid;	
• oskab vastata küsimustele teksti või pildi põhjal;	
• teab peast mõnda liisusalmi või luuletust;	
• kirjutab oma nime;	
• hääldab õigesti enamikku häälikuid;	
• nimetab tähti;	
• suudab jutustada lühikest lugu;	
• kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• teab enda ja pereliikmete ees- ja perekonnanime;	
• teab oma kodust aadressi;	
• oskab nimetada erinevaid elukutseid;	
• järgib kokkulepitud rühmareegleid;	
• nimetab mets- ja koduloomi;	

• kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja elamisviise;	
• nimetab riigi nime, kus ta elab ja sümboleid;	
• nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud;	
• leiab esemete või tunnuste ühise nimetuse;	
• teab oma sugu, identifitseerib end omasoolise vanemaga;	
• selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega;	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;	
• kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga;	
• oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid;	
• kuulab eestikeelset jutustamist või lugemist, tunneb kuuldu pildil ära;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• loendab 10-ni või rohkem, nimetab numbreid;	
• oskab näha ja nimetada esemete sarnasusi;	
• teab matemaatilisi suurusmõisteid (suur, pikk, kõrge jne);	
• järjestab esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi;	
• orienteerub ruumis, kasutab kohamõisteid <i>all, üleval, peal, ees, kõrval, taga, viimane</i> ;	
• kasutab õigesti ajamõisteid (päev, eile, homme, kuu nädal);	
• kasutab aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö;	
• järjestab pildirida;	
• nimetab 8 värvust : <i>pun., sin., koll., sin., roh., must, valge, oranž, lilla, nende hele-tumedusi</i> ;	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

• joonistab inimesele kõik kehaosad	
• hoiab õigesti pintslit, pliatsit	
• kasutab õigesti töövahendeid: pintsel, pliats, käärid, liim;	
• saab aru, mis on muster;	
• ühendab voolimisel detaile omavahel;	
• joonistab geomeetrilisi kujundeid (kolmnurka, nelinurk, ring);	
• joonistab hea meelega ka vabal ajal;	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

NIMI:.....

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED	
• põrgatab ja püüab palli (1-4 x järjest; umbes 1,5 m kauguselt);	
• mängib 3–4 reeglita liikumismänge;	
• pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel;	
• suudab seista ühel jalal 10 sek või kauem;	
• kasutab suuskadel liikumisel käte abil ja keppide tugi;	
• sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni;	
• nimetab erinevaid kodukohas harrastatavaid spordialasid ja spordivõistlusi;	
• vahenditega harjutusi (pall, hüpits) sooritab eakohaselt tehniliselt õigesti;	
• liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele;	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED	
• kuulab huviga laulu ja muusikapala;	
• laulab loomuliku häälega, esitab laule rühmaga ühtses tempos;	
• laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule;	
• muudab liikumist vastavalt muusika osade ja väljendusvahendite vaheldumisele (tempo, dünaamika, register);	
• tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente;	
• ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

ARENKU HINDAMISE LEHT 6-AASTASED

NIMI:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• valmistab koos täiskasvanuga mõnda lihtsamat toitu;	
• teab hügieeninõudeid ning kuidas süüa tehes puhtust hoida;	
• hoiab oma asjad korras;	
• teab oma nime, sünnikuud ja aadressi;	
• teab, kuidas ohutult käituda;	
• kasutab vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt;	
• muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;	
• käsitseb õigesti kirjutus- ja töövahendeid;	

TUNNETUS JA ÕPIOSKUSED

• suhtub õppimisse positiivselt, on aktiivne;	
• saab aru põhjus- tagajärg seostest;	
• jätab meelde kolmeosalisi korraldusi;	
• suudab keskenduda tegevusele kuni 30 minutit;	
• viib alustatud tegevused lõpuni;	
• oskab jälgida, et tema töö oleks korrektne;	
• oskab ehitada legodest lihtsamaid mudeleid etteantud juhiseid järgides;	
• oskab mõnda haridusrobotit ettenähtud kohta liikuma programmeerida;	
• suudab pingutada eesmärgi nimel;	

SOTSIAALSED OSKUSED

• oskab vajadusel teha koostööd ning osutada ja küsida abi;	
• kasutab iseseisvalt viisakusreegleid;	
• järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;	
• mõistab, et inimesed võivad olla erinevad, suhtub teistesse sallivalt;	
• suudab uudsetes olukordades toime tulla vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides.	
• valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale, kaassuhtlejale ja suhtlemise paigale;	
• tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel;	

MÄNGUOSKUSED

• algatab mängu ja võtab erinevaid rolle;	
• kasutab mängides oma teadmisi, kogemusi, oskusi ja erinevaid vahendeid;	
• teeb mängus koostööd, sõlmib kokkuleppeid, järgib reegleid;	
• tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• jutustab pildi järgi;	
-------------------------	--

• suudab oma mõtteid kõnes edasi anda ja jutustada oma kogemuste põhjal;	
• saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;	
• annab edasi jutu sisu;	
• kasutab kõnes liitlauseid;	
• kasutab kõnes õigesti käände- ja pöördvorme;	
• valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara;	
• tunneb tähti;	
• kirjutab joonistähedega lihtsaid sõnu;	
• teab peast luuletusi ja laule;	
• mõistab mõningaid samatähenduslikke ja mitmetähenduslikke sõnu;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• räägib oma kodust ja perekonnast;	
• oskab nimetada oma kodulinna ja lasteaia nime;	
• nimetab eesti riiklikke sümboleid;	
• teab kuidas tähistatakse rahvakalendri tähtpäevi;	
• nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;	
• oskab nimetada mõningaid häid ja halbu inimtegevuse mõjusid keskkonnale;	
• oskab prügi(paber) sorteerida;	
• nimetab tuntumaid taimi, seeni, loomi;	
• oskab kirjeldada võimalikke ohte ümbritsevas (kodus, veekogul, liikluses),	
• oskab nimetada oma kehaosade nimetusi;	
• kutsub vajadusel abi;	
• teab hädaabi numbrit 112;	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;	
• saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele eesti keeles;	
• tahab ja julgeb suhelda eesti keeles;	
• kirjutab sõnu eestikeelsete tähtedega;	
• kõneleb õpitud sõnavara piires ning oskab algatada ja lõpetada vestlust;	
• kuulab, suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset selgitust;	
• oskab nimetada mis riigis ta elab;	
• oskab nimetada mõningaid eesti rahvussümboleid – lippu, lille, lindu;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• leiab esemete hulga ühiseid tunnuseid;	
• võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdselt</i> ;	
• loendab 12 ni ja tunneb numbrimärke 1–12;	
• liidab ja lahutab 5 piires;	
• järjestab kuni 5 eset suuruse järgi (<i>pikkus</i> , <i>laius</i> , <i>kõrgus</i>);	
• nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu;	
• oskab kasutada õigesti mõisteid: <i>eile</i> , <i>täna</i> , <i>homme</i> ;	

<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes kasutades kohamõisteid: <i>ees taga, peal, kõrval, vahel</i>; 	
<ul style="list-style-type: none"> • leiab ja nimetab erinevate kujundite hulgast <i>ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera, kuubi</i>; 	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

<ul style="list-style-type: none"> • tunneb rõõmu oma tööst; 	
<ul style="list-style-type: none"> • värvib kontuure ületamata; 	
<ul style="list-style-type: none"> • äpardudes proovib uuesti; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu; 	
<ul style="list-style-type: none"> • saab aru tööjuhustest; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab õigesti kääre, lõikab lihtsamaid detaile; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab varem õpitud töövõtteid; 	
<ul style="list-style-type: none"> • rebib lihtsamaid kujundeid; 	
<ul style="list-style-type: none"> • rullib, veeretab, pigistab ja õõnestab plastiliini; 	
<ul style="list-style-type: none"> • teab, mis värvitoone saab värvide segamisel; 	
<ul style="list-style-type: none"> • voldib; 	
<ul style="list-style-type: none"> • oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist tööd; 	

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED

<ul style="list-style-type: none"> • keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks; 	
<ul style="list-style-type: none"> • sooritab põhiliikumisi pingevabalt, koordineeritult, rütmiliselt; 	
<ul style="list-style-type: none"> • sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi; 	
<ul style="list-style-type: none"> • säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt; 	
<ul style="list-style-type: none"> • sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, kelgud jne); 	
<ul style="list-style-type: none"> • mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne); 	
<ul style="list-style-type: none"> • peab kinni kokkulepitud mängureeglitest; 	
<ul style="list-style-type: none"> • nimetab erinevaid spordialasid ja eesti tuntumaid sportlasi. 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides; 	
<ul style="list-style-type: none"> • ronib varbseinal vahelduva sammuga; 	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED

<ul style="list-style-type: none"> • väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi; 	
<ul style="list-style-type: none"> • laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist; 	
<ul style="list-style-type: none"> • oskab laulda eakohaseid laule nii kaaslastega kui üksi; 	
<ul style="list-style-type: none"> • väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu; 	
<ul style="list-style-type: none"> • liigub ja tantsib sünkroonis teistega (kasutades nt hüpaksammu, otse-ja külgaloppi); 	
<ul style="list-style-type: none"> • mängib rütm- ja meloodiapillidel lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge. 	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi jne.*

ARENKU HINDAMISE LEHT 7-AASTASED

NIMI:.....

ENESEKOHASED OSKUSED

• oskab endale võileiba valmistada;	
• hoiab oma asjad korras;	
• teab oma täisnime, aadressi ja sünniaega;	
• järgib isikliku hügieeni nõudeid ja sealhulgas suuhügieeni;	
• pingutab eesmärgi nimel;	
• oskab teha grupitööd;	
• teab, kuidas ohutult käituda;	
• oskab erinevates olukordades sobivalt käituda;	

TUNNETUS JA ÕPIOSKUSED

• oskab mõnda haridusrobotit kirjalike juhiste järgi programmeerida;	
• tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma tegevusele kuni 35 minutit;	
• tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi;	
• suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;	
• saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;	
• suudab täita kolmeosalist igapäevast juhust või korraldust;	
• esitab küsimusi, arutleb ja oskab oma mõtteid arusaadavalt väljendada;	
• saab aru lihtsamatest seostest (tegu – tagajärg);	
• kasutab õpitud erinevates olukordades ja probleeme lahendades;	

SOTSIAALSED OSKUSED

• oskab luua sõprussuhteid ja tahab ning julgeb suhelda;	
• oskab kaaslastega arvestada ja teha koostööd ning osutab ja küsib vajadusel abi;	
• teeb vahet hea ja halva käitumise vahel, valib sobiva käitumisviisi vastavalt olukorrale ning mõistab oma käitumise tagajärgi;	
• järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;	
• mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;	
• tuleb toime uudsetes olukordades, vajadusel täiskasvanu juhiseid järgides	

MÄNGUOSKUSED

• kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid;	
• suudab mängule keskenduda, rakendab mängudes oma kogemusi, teadmisi ja oskusi;	
• algatab mängu ja arendab mängu sisu;	
• täidab mängudes erinevaid rolle;	
• suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;	

• järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;	
• tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;	

KEELE JA KÕNE - ALASED OSKUSED

• tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel;	
• jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab oma tundeid;	
• saab aru kuuldu sisust ja oskab vastata küsimustele;	
• kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;	
• kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördvorme ainsuses ja mitmuses;	
• valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;	
• hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;	
• tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjpildis ära mõned sõnad;	
• kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;	
• teab peast emakeelseid luuletusi ja laule;	

MINA JA KESKKOND - ALASED OSKUSED

• tutvustab ja kirjeldab iseennast;	
• oskab rääkida oma kodus ja perekonnast;	
• nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;	
• nimetab eesti riiklikke sümboleid;	
• nimetab tuntumaid taimi, seeni ja loomi;	
• teab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;	
• nimetab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;	
• teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda;	
• teab ajamõisteid (ööpäev, nädal, aastaring);	
• teab digitehnoloogia ja interneti turvalise kasutamise põhimõtteid ning oskab nimetada ohtusid digikeskkonnas;	

EESTI KEEL KUI TEINE KEEL - ALASED OSKUSED

• osaleb aktiivselt eestikeelsetes tegevustes ja mängudes;	
• suhtleb iga päev aktiivselt eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles;	
• valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja õpitud teemade ulatuses;	
• vastab küsimustele ja oskab ise esitada küsimusi;	
• mõistab ettelõetud või jutustatud eestikeelse teksti põhisisu;	
• räägib õpitud sõnavara piires endast, oma perest ja endale olulistel teemadel;	
• teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;	
• oskab nimetada mõningaid eesti kohanimi, tuntud inimesi;	

MATEMAATIKA - ALASED OSKUSED

• leiab kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu, kera, kuubi, kirjeldab	
---	--

neid kujundeid;	
<ul style="list-style-type: none"> • määrab hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi; 	
<ul style="list-style-type: none"> • liidab ja lahutab 10 piires ning tunneb märke + , - , =; 	
<ul style="list-style-type: none"> • teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada; 	
<ul style="list-style-type: none"> • võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i>; kasutab • märke < , = , > 	
<ul style="list-style-type: none"> • koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti; 	
<ul style="list-style-type: none"> • järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm); 	
<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil; 	
<ul style="list-style-type: none"> • mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms); 	
<ul style="list-style-type: none"> • oskab öelda kellaaega täistundides; 	
<ul style="list-style-type: none"> • eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (euro, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse; 	

KUNSTI - ALASED OSKUSED

<ul style="list-style-type: none"> • leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil; 	
<ul style="list-style-type: none"> • väljendab kunstitegevustes meeleolusid ja fantaasiaid; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu; 	
<ul style="list-style-type: none"> • keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö; 	
<ul style="list-style-type: none"> • loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades; 	
<ul style="list-style-type: none"> • koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu; 	
<ul style="list-style-type: none"> • oskab kavandada ja teostada kaaslastega ühist tööd; 	
<ul style="list-style-type: none"> • kasutab õpitud töövõtteid; 	

NIMI:.....

LIIKUMISE- ALASED OSKUSED	
• kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, kelgud jne);	
• mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);	
• suudab pingutada ja keskenduda sihipärasele kehalisele tegevusele;	
• peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutus- ja mängureeglitest, valib liikumiseks ja mängudeks sobivad paigad ja vahendid;	
• oskab sooritada vastupidavust, painduvust, tasakaalu, kiirust ja jõudu arendavaid harjutusi ning tegevusi;	
• oskab sooritada harjutusi õpetaja selgituste järgi ja ise harjutusi juhendada;	
• oskab nimetada erinevaid igapäevaseid liikumisvõimalusi ja spordialasid;	
• osaleb kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt);	
• organiseerib ise liikumismänge;	
• võistleb kombineeritud teatevõistluses;	
• väljendab liikumise kaudu emotsioone;	

MUUSIKA - ALASED OSKUSED	
• suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;	
• väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi;	
• laulab ilmekalt voolava pehme häälega rahva- ja lastelaule, esitab neid nii rühmas kui ka üksi;	
• eristab muusikas lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tants, rahvalaul);	
• tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud pille, oskab neid nimetada;	
• osaleb lastepillide ansamblimängus;	
• sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, õige kehahoiuga.	

Hindamisel võib kasutada sõnalist hinnangut: *alati, mõnikord, väga harva, mitte kunagi* jne.

12. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Lapsele sobiva arengukeskkonna loomisel on väga suur tähtsus nii kodul kui ka lasteasutusel. Eriti tähtis on nende kahe koostöö, mis peab lähtuma lapsest. Selle edukuse tagamiseks on lasteaia ülesanne tunda pere eelistusi, huve, muresid ja traditsioone ning vastavalt sellele toimida. Samas peame lastevanemates tekitama huvi kõige selle vastu, millega tegeldakse lasteasutuses.

Kodu ja lasteasutuse koostöö on kahesuunaline: ühelt poolt peab lasteaed lähtuma oma kasvatustöös vanemate arvamustest ja soovidest, teiselt poolt olema ise lastevanemate juhendaja ja toetaja, selleks:

- teevad Tallinna Läänemere Lasteaia pedagoogid lastevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel;
- teavitavad pedagoogid regulaarselt lastevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest;
- loovad pedagoogid lastevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes;
- võimaldatakse lastevanemal osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises;
- võimaldatakse lastevanemal anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

MEIE POOLT PAKUTAVAD KOOSTÖÖVORMID:

- Infoleht lasteaia tutvustamiseks;
- E-lasteaed Eliis;
- Infostendid rühmades;
- Rühmade- ja lasteaia telefonid;
- Lasteaia kodulehekülg internetis;
- Rühmade meil-listid;
- Rühma lastevanemate koosolekud 2 korda aastas;
- Hoolekogu ettepanekul üldkoosolekud;
- Arenguestluste läbiviimine lastevanematega lapse arengust vähemalt 1x aastas;
- Individuaalsed vestlused ja konsultatsioonid;
- Lastevanemate osalemine üritustel (peod, näitused, perepäevad, töötoad, õppekäigud jne), nende ettevalmistamisel ja läbiviimisel;

- Vajalike materjalide ning vahendite valmistamine (korrapidajateriided, nukunurgatarbed jne.) ja muretsemine (paber, jääkmaterjalid jne);
- Osalemine ruumide ja õueala kujundamisel ja korrastamisel;
- Rahulolu- ja ettepanekute uuringutes osalemine;
- Võimalus konsulteerida spetsialistidega (direktor, õppealajuhataja, direktori asetäitja majanduse alal, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja, majaväliste spetsialistidega);
- Võimalus osaleda hoolekogu töös.

13. ERIVAJADUSEGA LAPS LASTEAIAS

- Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas;
- Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor;
- Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest;
- Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel;
- Töö erivajadusega lapsega toimub juhendi „Hariduslike erivajadustega lapsed Tallinna Läänemere Lasteaias“ (vt. Lisa 3) alusel.

14. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Tallinna Läänemere Lasteaia õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel;
- Tallinna Läänemere Lasteaia õppekava kinnitab lasteasutuse direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse;
- Tallinna Läänemere Lasteaia õppekava on arenev dokument, mis muutub koos ajaga;
- Õppekava täiendus- ja uuendusettepanekuid arutatakse Tallinna Läänemere Lasteaia pedagoogide nõukogus ja hoolekogus;
- Muudatusi tehakse pedagoogide nõukogu või hoolekogu ettepanekul mitte tihemini kui 1 kord aastas;
- Õppekava uuendatakse:
  - seoses hariduslase seadusandluse muudatustega;
  - seoses muudatustega riiklikus õppekavas;
  - seoses asutusesisese töökorralduse muutumisega;
  - seoses pedagoogide nõukogu ettepanekutega;
  - seoses hoolekogu ettepanekutega.
- Õppekava realiseeritakse rühmade tegevuskavade kaudu.

KOOLIVALMIDUSKAART

Lasteasutuse nimetus: Tallinna Läänemere Lasteaed

1. Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Rühma õppekeel: eesti

Kodune keel:

Lasteasutuses käidud aeg:

2. Lapse üldoskused

2.1 Tunnetus- ja õpioskused

2.2 Sotsiaalsed ja mänguoskused

2.3 Enesekohased oskused

2.4 Kõne areng

2.5 Silmaringi areng

2.6 Matemaatiline areng

2.7 Kunstiline areng

2.8 Üldfüüsiline areng

2.9 Muusikaline areng

3. Kokkuvõtte lapse koolivalmidusest

3.1 Lapse arengu tugevad küljed:

3.2 Lapsel toetamist vajavad küljed, soovitus edaspidiseks:

3.3 Arvamus koolivalmiduse kohta:

Pedagoogid:

Lasteasutuse direktor:

Kuupäev:

Lapsevanem /-d

(nende esindajad)

Kuupäev:

ARENГУVESTLUSE KOKKUVÕTE

Lapse nimi ..... vanus .....

Arenguvestluse toimumise aeg .....

Arenguvestlusel osalesid:

Rühmaõpetaja .....

Lapsevanemad.....

Laps saab hästi hakkama .....

.....

.....

Lapse arendamisel ja õpetamisel tuleb tähelepanu pöörata .....

.....

.....

Mida on selleks vaja teha:

Lapsevanematel .....

.....

Rühmaõpetajal .....

.....

Lapsevanema allkiri:

Rühmaõpetaja allkiri:

HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA LAPSED TALLINNA LÄÄNEMERE LASTEAIAS

Teooria ning kogemus/nähtus on teineteisega alalises konfliktis. Nende ühendamine mõtlemises on illusioon, ainult teoga saab neid ühendada. **J.W. Goethe.**

Hariduslike erivajadustega laps erineb teistest lastest:

- kognitiivsete võimete;
- sensoorsete võimete;
- kommunikatsioonioskuste;
- käitumise ja emotsionaalse arengu;
- füüsiliste võimete poolest.

Erinevused esinevad sel määral, et laps oma võimete arendamiseks vajab keskkonna kohandamist või eripedagoogika teenuseid, st. lisaabi või teistest erinevat õpetamist ja kasvatamist.

Pedagoogika ja eripedagoogika eesmärgiks on aidata hariduslike erivajadustega lastel omandada jõu- ja võimetekohane haridus, mille abil oleks neil võimalik saavutada arengus parimaid tulemusi.

Vajalik sõltuvalt erivajadusest individuaalne arenduskava. Üldiselt pöörata tähelepanu:

1. Tervis

Kindlustada vajalik kaitse, tervise säilitamine ja edendamine. Õpetada igapäevaelu oskusi, mis kaitsevad tervist, võimalikult sõltumatut hügieeniteenidust jne.

2. Sotsiaalsed oskused

Taotleda võimalikult kestvaid emotsionaalseid kontakte ja seotust lähedaste täiskasvanutega, kutsuda esile rõõmutunnet, toetada psüühilist heaolutunnet, täiskasvanute ja eakaaslastega suhtlemisel taotleda silmsidet, naeratust jne.

3. Füüsiline arendamine

Üldliigutuste treening, kahe käega ja ühe käega esemete haaramine, erinevast materjalist esemete kasutamine, materjalitunnetuse arendamine, suurte ja väikeste esemete veeretamine jne.

4. Tunnetustegevuse arendamine

- Sensoorne arendamine:
Suuruse, vahemaade, vormi, raskuse tunnetamine läbi igapäevase vajaduse.
- Ümbrusega tutvumine selle ärakasutamise eesmärgil:
Mänguasjade samastamine reaalse tegelikkusega, eristada toetavaid ja ohtlikke momente keskkonnast, kehakeele lisamine tunnetuse suurendamiseks.

5. Kõne arendus

- Kõnest arusaamine:
Teha midagi, mida palutakse, sooritada tegevust salmikese või laulu põhjal jne.
- Aktiivse kõne formeerimine:
Kõnekuulmise treening, huulte liikuvuse treening, kõne kui tegevuse regulaator, häälikute moodustamine, lühisõnade, lühilauseste hääldus, dialoog jne.

HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTE JAOTUS

Jrk. nr.	Erivajaduse nimetus	Iseloomustus	Meetmed	Vastutaja
1.	Muukeelne laps	Kodune keel on eesti keelest erinev keel (enamasti vene keel).	Eesti keelest arusaamise ning suhtlemistasandil kõne arendamine, vajadusel suunamine lapse emakeelse logopeedi juurde.	Rühma õpetajad
2.	Kõnepuuded: 1. kõne üldine alaareng 2. düslaalia (S;R;K) 3. kogelus.	1. Raskused kõnelemisel ja kõne mõistmisel, 2. häälduspuue, 3. kõne rütmi ja sujuvuse häire,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Märkamine, kõne korrigeerimine vastavate programmide järgi, • vajadusel suunamine logopeedi juurde. 	Logopeed
3.	Vasakukäelisus	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Söömisel, mängimisel ja käelistes tegevustes enamasti vasaku käe kasutamine, ▪ püstitõusmisel toetumine vasakule jalale, palli löömine vasaku jalaga, ▪ näiline ohutunde puudumine, ▪ suurem emotsionaalsus, ▪ mõtlemise ja kõne arengus kujundilisus ja suurem kujutlusvõime, ▪ vaatlemisel ja kuulamisel esemete ja sündmuste võimalik omapärane ja isegi arusaamatu seletamine, ▪ kergesti solvumine, ▪ tugevast helist ehmumine, hirmud. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Märkamine, ▪ paremakäeliste loodud keskkonnas toimetulemise õpetamine, ▪ vastavate tingimuste loomine: vasakukäeliste käärid, tegevuses valguse langemine paremalt. 	Rühma õpetajad, liikumise- ja muusikaõpetaja.

4.	Sensoorsed puuded: 1. kerge kuulmise langus, 2. kerge vaegnägemine	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ei reageeri vaiksesele helile. ▪ Vaatab objekti väga lähedalt, kissitab silmi, vaatab kõõrdi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Märkamise, soovimine vanematel pöörduda eriarstide poole. ▪ tegevustes tingimuste loomine: vaatlemisel ja kuulamisel objektile lähemal olemine. 	Liikumise- ja muusikaõpetaja, rühma õpetajad
5.	Aktiivsus- ja tähelepanuhäired (ATH).	Häirib rühma tööd, ei käitu õpetaja ootustele vastavalt.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Märkamise, panna istuma kõrvuti rahuliku lapsega, ▪ rühma seinad lagedad (stendid, lillepotid jne. segavad last), ▪ koos lastega käitumisreeglitepaika panemine, nähtavale kohale panemine, ▪ õppetegevustes huvitavad lisaülesanded, ▪ lapsega lihtsate sõnadega rääkimine temale otsa vaadates, ▪ lapsele õpetaja abistamise ülesannete pakkumine, ▪ mitte puutuda lapse isikut, rääkida teost, ▪ vajadusel suunamine erispetsialisti juurde. 	Rühma õpetajad, liikumise- ja muusikaõpetaja.
6.	Emotsionaal- ja käitumisraskused (EKR): <ul style="list-style-type: none"> ▪ väljaspoole suunatud ehk eksternaliseerivad ▪ sissepoole-pööratud ehk internaliseerivad. 	Käitumisena ei allu või allub vähe tavapedagoogilisele sekkumisele.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Efektive lastekaitse, ▪ EKRde varajane märkamise, ▪ võimetekohane õpetus, ▪ piisava käitumis-repertuaari kujundamine, ▪ huve rahuldava, tegevust ja põnevust pakuva arengukesk- konna 	Liikumise- ja muusikaõpetaja, rühma õpetajad

			loomine, ▪ vajadusel suunamine erispetsialisti juurde.	
7.	Õpiraskused: <ul style="list-style-type: none"> ▪ hiline kõne, ▪ raskused lugema õppimise eeltöös, ▪ raskused kirjutama õppimise eeltöös, ▪ raskused arvutama õppimisel, ▪ raskused info vastuvõtmisel, ▪ info mõtestamisel ja integreerimisel olemasolevate teadmistega, ▪ info säilitamisel, ▪ info taaskasutamisel. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Seosed sotsiaalse staatusega, sotsiaalse staatuse püsivus, ▪ seosed muude erivajadustega. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Märkamise, ▪ lastekaitse, ▪ laste tugevate ja nõrkade külgede määramine, ▪ nende toetudes teiste arendamine, ▪ keskkonna kohandamine, ▪ vajadusel suunamine erispetsialisti juurde. 	Liikumis- ja muusikaõpetaja, rühma õpetajad
8.	Andekus: <ul style="list-style-type: none"> ▪ intensiivne intellektuaalne uudishimu, ▪ vajadus vaimsete stiimulite järele, ▪ võime kiiresti omandada, säilitada ja kasutada suurt hulka informatsiooni, ▪ võime omandada abstraktseid sümbolsüsteeme ja nendega opereerida, ▪ raskused leppida teiste mõtlemisega, ▪ täiuslikkuse ja täpsuspüüd, ▪ akadeemilised erivõimed (reaal, humanitaar), ▪ erivõimad (kujutav kunst, muusika, liikumine, 	Võimete kõrgem arengutase	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Akseleratsioon ehk edasiviimine, ▪ rikastamine ehk õppekava tihendamine ja laiendamine, ▪ huvialaringid, ▪ väljundid: näitused, võistlused, esinemised. 	Liikumis- ja muusikaõpetaja, rühma õpetajad

	loodus).			
9.	Toiduallergia: kala, piima, mee, muna jm. sisaldusega toitude sobimatus.	Allergeenidega kokkupuutel allergiline reaktsioon	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meditsiiniline info, ▪ märkamine, ▪ sobimatu toidu asendamine sobivaga (erimenüü). 	Peakokk, rühma õpetajad, õpetaja abid
10.	Olmeallergia: sulgede, tolmuallergia, karvaste esemete allergia	Allergeenidega kokkupuutel allergiline reaktsioon	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meditsiiniline info, ▪ märkamine, ▪ sünteetilised padjad, karvaste mänguasjade vältimine, ▪ märg koristus. 	Rühma õpetajad, õpetaja abid
11.	Muud tervisliku seisundi häired: astma, südamerikked, sagedased respiratoorsed haigused, neeruhaigused, diabeet, epilepsia, haigusjärgsed seisundid. .	Tervisliku seisundi häired põhjustavad raskusi igapäevaelus, vajavad teatud süvendatud tähelepanu ja keskkonna kohandamist.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meditsiiniline info, ▪ märkamine. ▪ süvendatud tähelepanu igapäeva- ja õppetegevustes 	Rühma õpetajad, õpetaja abid
12.	Liikumispuuded: tasakaaluhäired, puusanihestused, lampjalgsus, O- ja X- jalad.	Lapse aktiivne liikumine on takistatud või häiritud.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meditsiiniline info, ▪ märkamine, ▪ süvendatud tähelepanu igapäeva- tegevustes ja õppetegevustes (korrigeerivate jalatsite kandmine, liikumistundides vastavate vahendite kasutamine, pikematel õppekäikudel rohkem saatvaid täiskasvanuid). 	Muusika- ja liikumisõpetaja, rühma õpetajad

HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA LAPSE ISELOOMUSTUS

1. Üldandmed:

- nimi
- isikukood/sünniaeg
- lasteasutus

2. Vaatlustulemused järgmistes valdkondades:

- Üldorienteeritus;
- suhtlemisvalmidus ja –oskus, asend kaaslaste hulgas, käitumisnormide omaksvõtt;
- tunde- ja tahtevald;
- tähelepanu keskendumis- ja ümberlülitumisvõime;
- kõnetaseme vastavus üldisele arengutasemele, millises osas on puudujärgid (häälendus, grammatika, sõnavara, lauseehitus, sidus kõne, kõne mõistmine);
- töövõime, tööharjumused;
- oskus kasutada abi.

3. Akadeemilise jõudluse kirjeldus ja analüüs:

- kõne areng;
- lugemise ja kirjutamise eeloskuste tase;
- matemaatilised alusoskused vastavalt vanusele;
- psühhomotoorika, sh. kirjalike tööde üldilme, võimlemis- ja joonistamisoskused;
- senise arengukeskkonna mõju.

4. Kokkuvõte:

- nõrkused (alad, mille arendamisele on vaja eriliselt tähelepanu pöörata);
- tugevused, ressursid (millele arendamine ja abi toetub);
- tegevuskava edaspidiseks;
- võrgustikutöö korraldamine.

Koostaja nimi, allkiri

Kuupäev